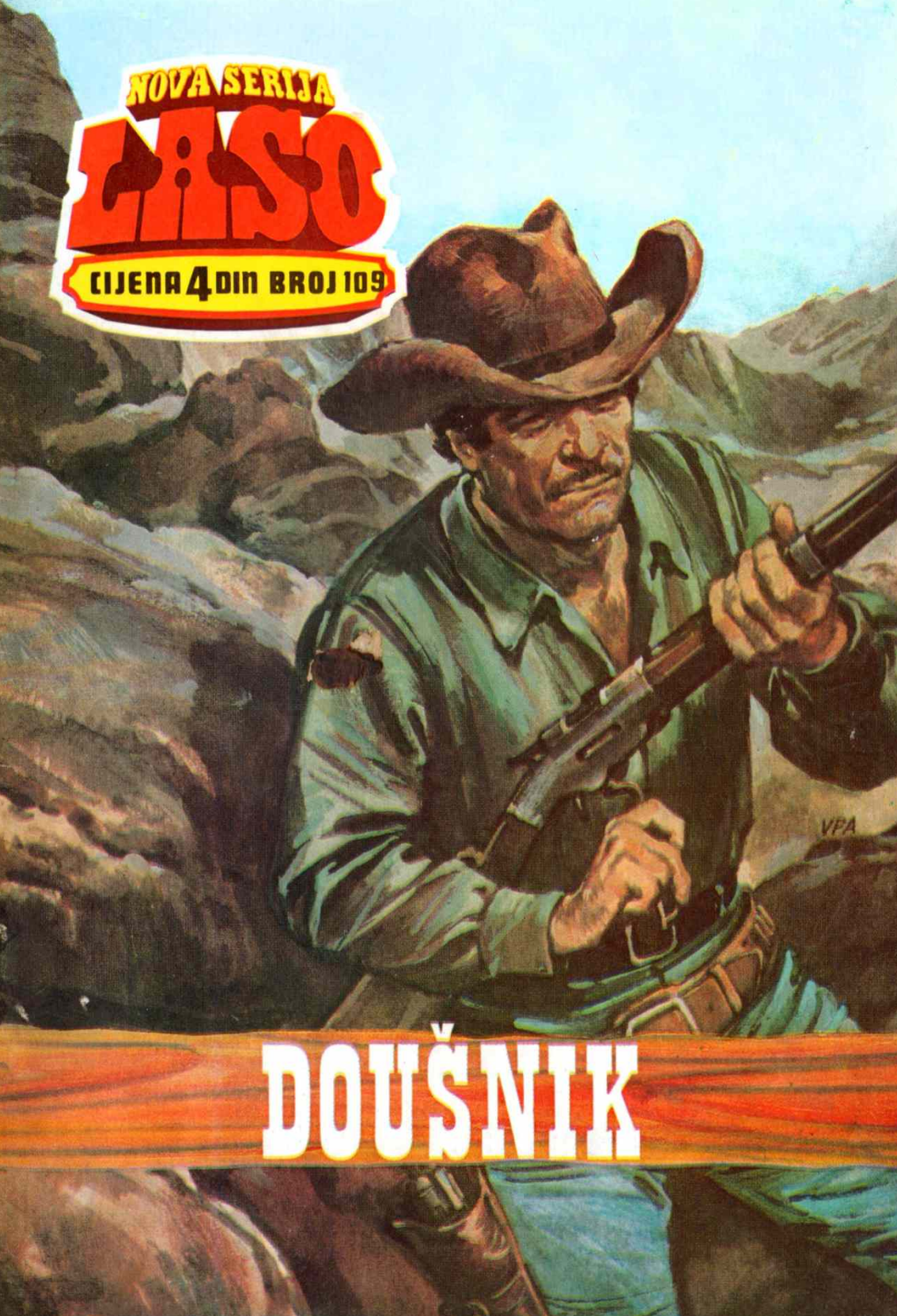
NOVA SERIJA
LASO
CIJENA 4 DIN BROJ 109
VPA
DOUŠNIK

FREDERICK H. CHRISTIAN

DOUŠNIK

»Laso« Nova serija 1975.

Frederick H. Christian: DOUŠNIK

Naslov originala: SUDDEN DEAD OR ALIVE

(Copyright: Transworld Publishers, Ltd., London)

Recenzija: Lidija Krleža, književni prevodilac

Prijevod: Julije Radilović

»Laso« — Izdavač OOUR izdavačke djelatnosti »Vjesnik«, Zagreb, Ljubice Gerovac 1 — Glavni i odgovorni urednik Borivoj Jurković — Tisak: OOUR novinsko-revijalna štamparija i OOUR TMG »Vjesnik«, Zagreb, Ljubice Gerovac 1 — Zagreb 1975.

Copyright (sva prava za Jugoslaviju): VJESNIKOVA PRESS AGENCIJA, Zagreb

Cijena 4 d. Za inozemstvo: DM 1,60; ASCH 8; SFRS 1; HFL 1,30

Oslobođeno plaćanja poreza na promet mišljenjem Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu SRH broj 2956/1 — 1973. od 26. XI 1973.

I

Uz dugačku drvenu tezgu u Eddiejevu salunu stajao je zguren čovjek, vrebajući. Njegova ruka raširenih prstiju, zgrčenih poput kandže neke opake ptice grabljivice, savila se nad drškom revolvera utaknutog u korice privezane nisko uz njegovo desno bedro.

— Upamti, šerife, mene ne možeš strpati u zatvor!

Riječi nalikovahu više siktanju nego ljudskom govoru. Pakostan, leden govornikov pogled bio je netremice uperen u protivnika, poput pogleda pustinjske zmije. Ali, iako su oči bile zmijske, ostatak čovjekova lica više je nalikovao na glodavca. Mršavo i uzano, slabo izražene brade, isturenih nepravilnih zuba i kukasta nosa iznad tankih usana, sada stisnutih u beskrvnu tanku crtu, to je lice odavalo zločudnu zvjerku priklještenu uza zid, životinju opasniju od ostalih jer će se, stjerana u škripac, boriti svom svojom urođenom podmuklošću i bezobzirnošću.

— Varaš se! Ili ćeš mi odmah predati revolver, ili ću te strpati u zatvor.

Nasuprot čovjeku štakorskog lica, drugi se govornik doimao gotovo poput dječaka; ponekog neupućenog u skupini nepokretnih promatrača mogao bi zavesti mladenački izgled šerifa Mikea Slydea. Iako mlad, bio je iskusan čuvar zakona, potvrđujući svoju vrijednost u najopasnijem od svih poslova — smirivanju ljudi u divljim pograničnim gradovima. U svom burnom životu neprekidno se sukobljavao s nasiljem i smrću, a neprekinuta nit njegova postojanja bijaše dokazom njegove sposobnosti.

— Želiš li moj revolver, dođi i uzmi ga! — procijedi mršavko stisnutih zuba, još uvijek poguren i napetih mišića, ruke zgrčene iznad oružja. Ako je i znao da je Hyde borac na glasu, nije pokazivao nikakva strahopoštovanja, a naredne njegove riječi otkrile su razlog tom samopouzdanju:

— Još nitko nije bez borbe oduzeo oružje jednom Cullaneu.

Prisutni u salunu svi kao jedan šumno udahnuše zrak, osupnuti tom objavom identiteta. Rijetko koji čovjek nije čuo za Cullaneove, taj zlohudi odmetnički okot i njihove pljačkaške pohode iz legendarnog uporišta u planinama San Geronima, s druge strane rijeke.

— To je, dakle, jedan od Cullaneovih — šapne jedan muškarac svome susjedu. — Baš je gadan tip, ako mene pitaš!

— Nisam te ništa pitao, ali imaš pravo — poluglasno odgovori drugi. — Kad sam posljednji puta vidio takvu njušku, njen je vlasnik imao oko vrata konopac!

Dok je tako stajao okom u oko s razbojnikom koji je prijeteći režao, licem mladog šerifa preleti sjenka neodlučnosti, a pomnjivi promatrači, koji su to zapazili, znali su i razlog. Ako Hyde dopusti bilo kojem čovjeku, prezivao se on Cullane ili drugačije, da se ogluši o njegovu naredbu o zabrani nošenja oružja u gradu, Fronteras bi unutar dvadeset i četiri sata ponovo postao divlje osinje gnijezdo. Ako, pak, ustraje u tom sukobu do neminovnog završetka, povući će u propast

i grad i ljude, na koje bi se svom žestinom sručio gnjev Cullaneovih.

Kolebajući se, Hyde oštrim pogledom hitro zaokruži okupljenom gomilom promatrača, kao da nijemim upitom traži podršku svojim postupcima. Ali, nitko se ni ne pomakne. Fronteras bijaše kruto bezdušno mjesto, grad samih muškaraca, smješten daleko na jugu Teritorija Arizone i mnogo dana jahanja udaljen od najbliže ispostave saveznog zakona. Tu je svatko brinuo samo o svojim poslovima, a grad je plaćao Hydeu da nosi svoju kožu na pazar.

— Rekao bih da je vaš šerif zagrizao u kiselu jabuku — primijeti neki trgovački putnik za stolom uz prozor, sav napet poput opruge i pripravan da se svakog trenutka baci na pod ako bi započela pucnjava. Prisiljenim smiješkom pokušao je prikriti lagano podrhtavanje glasa, ali osmijeh nije pristajao uz zabrinuto lice. — Ne valja ako popusti, a ne valja ni ako ostane pri svome — promrmlja, ne obraćajući se nikome posebice.

Ionako se nitko nije obazirao na beznačajnog stranca u prolazu: sve oči u salunu bijahu prikovane uz dvojicu muškaraca koji stajahu licem u lice pokraj tezge. U tom terenutku Hyde se uspravi, čvrsto stegnutih vilica. U njemu je sazrela odluka i on je sada obznani odrešito, neopozivo i prijeteći:

— Nemaš izbora, Cullane... ili kako se već zoveš! Predaj revolver, kao i svi ostali, ili ćeš u zatvor!

— Do đavola, ti prokleti...

Još dok je izgovarao psovku Cullane munjevito posegne za dršku revolvera. Bio je to pokret čovjeka savršeno vičnog oružju i sigurnog u svoju sposobnost da nadvlada bilo kojeg provincijskog šerifa koji bi pokušavao da ga blefira, pa je tako i umro, s izrazom potcjenjivanja na licu.

Jer, Hyde, bijaše brz, vrlo brz, gotovo jedan od najboljih. Njegov je revolver zagrmio dva puta, tisućiti djelić sekunde nakon što je Cullane pokrenuo ruku. Hydeov prvi metak zahvatio je štakorolikog Cullanea posred grudi, a drugi pogodio među oči, ugasivši njihov zločudan sjaj.

Cullane biješe mrtav prije nego što ga je udar teških zrna odbacio natrag, tako da je tresnuo o grubi, od nepečene opeke podignuti zid saluna i kliznuo beživotno na prljavi pod. Iz kuta mrtvačevih iskrivljenih usta procurio je tanak mlaz krvi dok je Hyde iskoračio naprijed, s otkočenim revolverom uperenim u zbijene gledatelje.

— Ne pokušavajte ništa! — oštro naredi. Njegove su oči gorjele hladnim i praznim sjajem ubilačkog nagona, koji je nedvoumno iskazivao da će nemilosrdno utamaniti sve što bi se tog trenutka pokrenulo.

— Smirite se, šerife! — progunda netko. — Onaj tamo mrtav je kao krepana mačka!

Hyde zatrepta očima jednom, pa drugi puta. Tada polako i duboko odahne, a bezlični plamen u njegovim zjenicama utrne. Gurne revolver natrag u korice, klekne uz leš i prstima opipa žilu kucavicu na Cullaneovu vratu, a zatim zaklima glavom.

— Zaista je mrtav — reče. — Prokleti glupak! Zašto mi nije predao revolver?!

Ustane, povijenih ramena kao pritisnut bremenom upravo proteklih događaja. Grubo, možda grublje nego što je namjeravao, krčio je put kroz mnoštvo, protiskujući se mimo onih koji su sada nestrpljivo žudili da ga potapšu, stisnu mu ruku, čestitaju, počaste ga pićem, da mu budu prijatelji.

Hyde pozove otresito dvojicu ljudi da prenesu mrtvaca do kuće liječnika Zieglera, pa se okrene krčmaru, koji je, nepomičan i hladnokrvan poput guštera, sve to vrijeme stajao iza grube drvene tezge.

— Daj mi dupli viski, Eddie!

— Natočio sam još prije nego što je započela pucnjava, Mike. — Gorostasni krčmar pruži čašu s pićem. — Znao sam da će ti biti potreban... poslije borbe!

Eddie Coffey, kojega su zbog njegova divovskog rasta nazivali Veliki Eddie, bio je visok, krupan i snažno građen muškarac. Golemi brkovi, oštro usukani, stršili su sa svake strane njegova lica, posuta graškama znoja koje su se presijavale u svjetlu plamsajućih petrolejskih svjetiljaka. Hyde mu se osmjehne blijedim smiješkom bez radosti.

— Utješno je znati da netko ovdje makar malo vjeruje u mene! — reče zajedljivo. — Nekoliko minuta prije svaka bi mi pomoć dobrodošla!

— Do vraga, sinko, nemaš prava zamjerati ljudima što te nisu podržali u borbi! — usprotivi se Veliki Eddie. — Pa, zato su te i unajmili!

— Znam. — Šerif sliježe ramenima. — Ipak, očekivao sam nekakvu podršku, makar i moralnu.

— Moralnu podršku?! — zahihota Veliki Eddie. — Tu, u Fronterasu?! Dovoljno si odrastao, Mike, da bi vjerovao u tako nešto!

— Ah, do vraga... Svakako, ali kad se saznalo...

— Hoćeš reći kad se saznalo tko je bio taj pustahija? — Veliki Eddie snizi gromoglasni govor na prigušeno mrmljanje: — Sinko, otpuhnuti jednog Cullanea kao svijeću nije baš najbolji način da učiniš sebe omiljenim u ovom kraju. Jedno je tražiti od ljudi podršku protiv podivljalog pijandure, a sasvim drugo zakačiti se s Cullaneovima!

— O tome i razmišljam. Ne brinem zbog sebe nego zbog grada. I ne odušević me pomisao na ono što bi taj čopor izroda mogao učiniti ovom gradu zbog onoga što sam ja uradio!

— Ne znam kako će sve to završiti — zamišljeno će Veliki Eddie — ali da sam na tvome mjestu, više bih se brinuo za vlastitu kožu.

— Misliš li da će oni prihvatiti činjenicu da je borba bila poštena?

— Možda, ali sumnjam. — uzdahne Veliki Eddie. — Stari Cullane poznat je po tome da ne mari mnogo je li nešto bilo pošteno ili pravedno, takvo ili onakvo. On se ravna samo po jednom zakonu: — vlastitom!

— Uvjeravaš li ti mene, zapravo, da bih morao podvinuti rep i odmagliti odavde?!

— To bi bilo razumno, momče! — Možda ne naročito junački, ali razumno!

— Do đavola, Eddie, dobro znaš da nigdje na Zapadu ne bih više dobio posao kad bih sada dao petama vjetra!

— Zacijelo ne kao šerif — suglasi se krčmar, napućivši usne. — Ali, mislim da bih radije bio živi knjigovođa negdje drugdje nego mrtav šerif ovdje!

— Prestani se zavitlavati, čovječe! — okosi se Hyde. — Govorimo o redu i zakonu. Kad bih pobjegao pred Cullaneovima, Fronteras bi ponovo podivljao prije nego što bi uspio izgovoriti »Pakao«!

— Sinko, prije bih goloruk jurišao na pakao nego što bih nekome savjetovao da se nosi s Cullaneovima! Ti ljudi su bezgranično zli i opaki. Oni ne razlikuju dobro od zla, krivdu od pravde. Tko se god zakači s jednim od njih, zakačio se sa svima! Boriti se pošteno s beštijom kao što je stari Cullane bilo bi isto kao da od sotone tražiš poštenu riječ!

Mladi šerif tvrdoglavo stisne usta i zaklima glavom.

— Ne, Eddie, nisi u pravu! Uvjeren sam da će me građani podržati. Ubio sam onog momka u samoobrani, to svi znaju. Možda si u pravu što se tiče Cullaneovih, ali to je moj grad i ja ostajem!

Hyde čvršće navuče stetson na glavu i progura se na ulicu. Krila pokretnih vrata zanjihala su se nekoliko puta amo-tamo iza njega, a Veliki Eddie je zurio u njih s turobnim izrazom na inače uvijek bezizraznom licu. Tada nestrpljivo odmahne glavom i pođe poslužiti dvojicu bučnih građana uz tezgu, koji su jedan drugome pripovijedali što bi oni sve učinili Cullaneu da je slučajno ubio Mikea Hydea.

• • •

Fronteras bijaše vrlo malen gradić; duž ulice, dovoljno široke da su se u njoj mogla okrenuti kola s volovskom zapregom, u nepravilnim je razmacima bilo izgrađeno dvanaestak zgrada. Ljeti je ulica do gležnja bila ispunjena sadrenom prašinom, koju je vreli vjetar nanosio s jugozapada i koja se zavlačila u svaku pukotinu, a isto je toliko bilo blata kad je pala kiša. Ružne gomile otpadaka i smeća trunule su na pustinjskom suncu iza isto tako ružnih, iz drva skalupljenih kućeraka razasutih pustopoljinom otvorene prerije na kojoj se smjestio grad.

Najveća zgrada bijaše krčma Velikod Eddieja, koja se veličinom isticala

na sjevernom kraju ulice. Nalazio se tu i derutan hotel sumnjiva izgleda, kamo su zalazili rudari iz obližnjeg rudnika bakra, da potroše teško zarađeni novac na brijanje i šišanje, na krevet i bocu lošeg viskija. Bila je tu i staja, pa trgovina trošnih zidova u kojoj je roba bila isto tako prekrivena pustinjskom prašinom kao i kupci koji su je kupovali. Zatim, poveća drvenjara s prigranjom, u kojoj bijahu smješteni šerifov ured, zatvor i spavaonica; i još dvadesetak drugih krovinjara, od kojih neke bijahu jedva nešto više od natkrivenih zemunica i jazbina, privremena skloništa skitnicama i sitnim odmetnicima u bijegu, nekih na putu za Meksiko, drugih u Sjedinjene Države preko rijeke Rio Grande; prihvatilišta i konačišta s opskrbom za kradljivce stoke, pljačkaše i razbojnike svake vrste, i za kauboje koji su prelazili Arizonu na putu za Teksas kako bi se pridružili velikim pregonima stoke na sjever, duž Chisholmova Puta. Otužno mjesto, nepogodno da bude išta drugo do prolazna točka na putu u neki drugi kraj.

Fronteras je bio divlji pogranični grad sve dok Veliki Eddie i dvojica trojica starosjedilaca nisu odlučili da tome stanu nakraj, pa su pozvali šerifa da smiri prilike u gradu. Ne suviše jer Fronteras — onakav je bio — trebalo je da ostane otvoreni grad u kojem se ne postavljaju suvišna pitanja, ali ipak ne toliko divlji da bi se zbog njegove ozloglašenosti u njemu ugnijezdio pravi i čvrsti savezni zakon. Nitko to nije želio. Franteras je bio obuzdavan tek toliko koliko je to bilo prijeko potrebno. To bijaše grad bez budućnosti, osuđen da zauvijek ostane ono što jest: bijedno mjestance na kraju bespuća, poznato samo onima koji su se njime koristili, koji ga nisu voljeli i koji su nastojali da ga što prije zaborave. Od njegova postojanja, u Fronterasu nikad nije živjela nijedna žena.

U prvo svitanje zore svi su prozori na kućercima bili još u mraku, a sivo polusvjetlo ublažavalo je grube, uglate oblike sandučastih drvenara uzduž ceste. Negdje u izblijedjeloj noći začuo se posljednji, otegnuti urlik jednog kojota, i to je tog trenutka bio jedini znak života na zemlji. Postepeno i beskrajno polako uzdizalo se sunce na jutarnje nebo, dotičući narančastim trakama vrhove planina i pretvarajući duboke sjene njihova podnožja u purpurna jezera.

Na dnu ulice, na njenom južnom kraju, pojavi se skupina jahača. Polako, napredujući oprezno i napetom pažnjom, oni ispuniše ulicu; kretahu se bezglasno, kopita konja uvijenih u jutene vreće, metalnih dijelova orme omotanih krpama, svi odjeveni u tamnu odjeću. Jedan, dvojica, četvorica, osmorica, petnaestorica, sedamnaestorica njih, u dugačkoj povorci jedan iza drugoga, jahali su cestom poput mučaljivih, zlokobnih vjesnika nesreće. Bez ijedne riječi i bez ikakva zvuka oni zauzeše položaje duž puste ulice, a blijeda sunčeva svjetlost zaigra na sjajnom metalu, blistajući na ulaštenim i nauljenim cijevima pušaka i revolvera u rukama šutljivih jahača. U beskrajnom trajanju tišine začuje se samo hrapavo struganje jedne šibice, dohmajući se poput reskog pucnja bičem, a lelujavi žižak pretvori se u jarki plamen upaljene baklje. Svjetlo se pokrene i nova vatra plane, prenošena tako od jednog do drugog dok svaki čovjek nije držao u ruci jednu ili dvije plamene glavnje.

Najviši od jahača, i očigledno njihov vođa, pritjera konja na sredinu ulice, okrene se i zavitla bakljom iznad glave, zatim je spusti i opet podigne. Taj pokret bijaše i signal i završnica njegova nauma: puštena iz ruke, baklja u niskom luku poleti uvis i padne na neravni krov saluna. Odbivši se od udara, stane se kotrljati, kloparajući u tiho svitanje, dok se nije zadjela o neku izbočinu i tamo ugnijezdila, proždirući sasušeno drvo i smolastu ljepenku krova i lašnog pročelja, uvlačeći u plameni zagrljaj potporje i stupove drvene konstrukcije.

Istodobno i baklje ostalih poletješe u jutarnje nebo i sunovratiše se na krovove preostalih zgrada. Na liječnikovu kuću, na krov gradske konjušnice, na malu i prašnjavu trgovinu, rastjerujući miševe u slijepoj panici od iznenadnog praskanja vatre, na šerifov ured i svaku drvenjaru pogodnu da prihvati plamen. Sutljivi su palikuće obavljali okrutnu rabotu ujednače-

nom i neprijateljskom tolmačiću. Duho, rastočeno drvo žedno je pilo ognja, a jutarnji povjetarac, prohladan i pun teškog mirisa kadulje, zahvatio je i raspirio plamene jezike u buktajući požar.

Konjanici se tada okupiše na sredini ceste, u nepravilnom četverokutu, pušaka oduprtih o bokove, žmirkajući u ognjeni urnebes nad kojim se povijao crni oblak dima visoko prema bezbrižnom, vedrom nebu.

Praskanje drveta i huka plamena, kovitljanje dima i iznenadni krikovi strave koji dopirahu iz unutrašnjosti kuća nisu, čini se, proizveli nikakav utisak na nepokretne jahače. Jedino što su svi, kao na neki znak, nategnuli poluge okidača vinčesterki, pa se zloslutno štektavo škljocanje čeličnih opruga izmiješalo s tutnjavom požara i ustrašenim povicima ljudi koji su se, trgnuti od sna, odjednom našli usred pakla.

— Vatra! Vatra!

Ljudi su vrištali, vikali i kleli, grcali su gušeći se u jari dima i paljevine i urlali izbezumljeni od bola, jecali obuzeti smrtnim strahom, ali posvuda se čula samo jedna jedina riječ:

— Vatra! Vatra!

Iz jedne od kuća u plamenu istrči čovjek, vičući u sav glas. Zastavši naglo, on se u nedoumici zabulji u ljude po srijedi ulice, odmahujući glavom kao da ne vjeruje očima. Bijaše to postariji muškarac, u noćnoj košulji oprljenoj vatrom.

— Prokletstvo, zar ne vidite da je požar?! — vrisne on. — Pokrenite se i po...

Dvije puške zagrmiše jednoglasno i meci odbaciše starca u prašinu. Jedan prividni trenutak trajala je savršena tišina, kao da je svijet zadržao dah, a kad je razgovjetni odjek dvaju pucnjeva utihnuo, građani Fronterasa nagrnuše iz gorućih kuća na ulicu, vičući, teturajući i sudarajući se jedni s drugima u metežu, mamurni od sna i smušeni od straha, pravo pred puške krvnika.

Liječnik Ziegler istrči iz svoje kuće, grčevito stiščući u ruci staru liječničku torbu, s nakrivljenim naočalima na nosu, divlje zvjerajući pogledom oko sebe kome da najprije priskoči u pomoć. Oboriše ga na mjestu, bez upozorenja. Oboriše zatim i drugog čovjeka, pa još jednog. Jedan za drugim ljudi su padali pod smrtonosnom tučom metaka. Umirali su bespomoćni, preplašeni, bez mogućnosti obrane i bez poimanja uzroka svoje smrti, suočeni jedino s bezizraznim licima iza užarenih cijevi pušaka. Mrtvi i umirući ležahu na ulici kako se tko gdje zatekao, a nesmiljena paljba se nastavljala, okrutna i neljudska u svom trajanju.

Bila je to slika pakla na zemlji. Izbezumljeni metež nasmrt osuđenih, razulareni, surovi i bezosjećajni pogubitelji obasjani jarkim svjetlom razbuktalog požara, suzne oči nagrižene dimom i gareži, izranjavani ljudi što umirahu s nevjericom u očima i čuđenjem na licu, ne spoznavši niti odakle je doletjela smrt, koja je tog sotonskog jutra zaplesala zlohudno kolo nad njihovim gradom.

Tada se, naposljetku, iz grla vođe ubojica izvije snažan poklik likovanja i mržnje. Bio je to čovjek šezdesetih godina, visok i žilav, čeličnosive kose ispod ravnog, spljoštenog stetsona, užagrenih očiju zasjenjenih gustim i čupavim obrvama, u kojima je plamtjela luč potpune mahnitosti. Krik što mu se oteo iz grla oblikovao se u samo jednu riječ, a ta je riječ bila jedno ime:

— Hyde!

Zvuk tog zvjerskog urlika još je titrao u zraku kad dvojica muškaraca pograbiše mladog šerifa, koji je srnuo kroz vrata svog ureda, trljajući oči zalivene suzama od dima. Grubim udarcima oboriše ga na zemlju i stadoše udarati teškim čizmama i meksikanskim ostrugama velikih, oštrih zuba na kotačićima, tako da se bez daha, obnevidio i raskrvavljena tijela, u bolovima previjao u prašini. Zatim ga, izmrcvarena i obeznanjena, trgnuše na noge i potjeraše preko ceste pred visokog čovjeka, koji je nepomično sjedio u sedlu, nalik živom izaslaniku sotone. Klateći se, Hyde, zastane, ovješen o ruke svojih mučitelja, i pogledom zamagljenim krvlju koja mu se slijevala niz lice pokuša raspoznati okolinu, jeknuvši tiho:

— Za ime božje, što se to dog...

Strahoviti udarac u lice ponovo ga obori u prašinu. On se prevrne na leđa i po prvi put ugleda lice visokog čovjeka što se prijeteći nadvilo nad njim.

— Poznaješ li me? — zaškrguta zubima visoki konjanik.

— Ne, —Hyde odmahne glavom. — Nisam vas nikada vidio.

— Niti ćeš me ikada više vidjeti! — zagrmi starac. — Dobro me zagledaj, a onda ćeš umrijeti, pseto! Ja sam otac onog dječaka kojega si ubio!

— Cullane?! — procijedi Hyde mučnim glasom, stisnuta grla. Shvatio je, a ipak nije mogao povjerovati.

Cullane klimnu glavom.

— Ubio si mi sina — ponovi i to nije zvučalo kao pitanje.

— Nisam imao izbora. Kunem se... on...

Rečenicu prekine bolni hropac kad mu se Cullaneova čizma zabila u tijelo.

—Laži! Laži!! Sve samo laži! — zaurla starac. — Ti si ga ubio! Taj prljavi, smradni grad ubio je mog sina! Svi oni su ga ubili! — Okrenuo se četi zločinaca, svojim sinovima i plaćenim ubojicama: — Spalite ovu jazbinu do temelja! A kad završite, donesite mi konopac da objesim to... to smeće! Utisnut ću ovdje svoj biljeg, koji nikada neće zaboraviti!

Njegovi sinovi i njegovi plaćenici mračnih lica priklimaše glavama i pođu obaviti što je naredio. Dok se vatra sve jače rasplamsavala, ubojice su temeljito pročešljali Fronteras i postrijeljali sve živo što se još moglo micati.

Nakon završenog posla okupiše se da promatraju kako stari Cullane vješa nesretnog šerifa Hydea.

II

Guverner Teritorija Arizone, Bleke, udari šakom o stol i ljutito uzvikne:

— Tako mi boga, još nikada u životu nisam čuo tako nešto!

Oni koji su ga dobro poznavali ne bi se mogli prisjetiti da je govornik ikada u toku duge karijere našao za potrebno povisiti glas. Te prodorne sive oči i staloženost utjecali su mnogo djelotvornije i uvjerljivije od bilo kakve vike, i na njegove prijatelje i na protivnike. Omanjeg rasta, zbijen, više nalik na uspješnog stočara nego na političara, guverner Bleke iz Arizone bio je tip čovjeka koji bi u mnoštvu prošao nezapažen kad se u njegovu držanju ne bi isticalo nešto osobito, nevidljivi ogrtač uređenog gospodovanja nad okolinom koji kao da je lebdio oko njega.

Bleke bijaše smirena daha, ali ovog trenutka veoma razljućen, pa je njegova ljutina stavljala Eddieja Coffeyja u izuzetan položaj: postao je jednim od malobrojnih koji su ikada vidjeli guvernera Teritorije Arizone da je zbog nečega planuo. Još je, možda, značajnije bilo to što je Veliki Eddie sada po drugi put pozvan u guvernerovu palaču u Tucsonu, kako bi još jednom ispripovijedao što se sve dogodilo one noći i jutra kad je Cullane izbrisao Fornteras s lica zemlje. A najneobičnije bilo je to što ga je Bleke zamolio da svoju priču ponovi ne saveznom šerifu ni grupi osvetničkih građana spremnih na kazneni pohod, nego jednom običnom kauboju mirnog izgleda i suzdržana govora, kojega mu je predstavio jednostavno kao »starod prijatelja Dona Severna.«

I tako je Veliki Edie ponovo sve ispripovijedao. Priča je bila ružna i stravična, ali on je nije uljepšavao. Pripovijedao je guvernerovu prijatelju o revolverskom dvoboju u kojem je šerif Hyde ubio čovjeka, za kojega su saznali da se zove James Cullane; opisao je kako je onog kobnog jutra Fonteras bio spaljen a njegovi stanovnici poubijani na ulici, zatim kako je stradao mladi šerif, što su mu sve uradli prije nego što su svršili s njim. Ispripovijedao je kako je, s tri metka u tijelu i više mrtav nego živ, otpuzao do sasušenih riječnih korita koji su se protezali duž obale i šćućurio se tamo među gromadama kamenja, tresući se u groznici dok su Cullaneovi ubojice pljačkali i uništavali grad, paleći sve što je još ostalo pošteđeno od vatre —

svaku daščaru, svaku potleušicu, svaku krovinjaru malog pograničnog mjesta. Zatim, kad su Cullaneovi otišli, kako se tri dana i noći provlačio pustinjom do Yume, gdje se našao u sigurnosti. Veliki Eddie bijaše svjestan da je imao sreće što je ostao živ, ali nije mogao objasniti kako mu je to pošlo za rukom. Samo snažna građa i nepokolebiva odlučnost da se osveti zločincima pomogli su mu da se održi na životu.

Kad je završio, u sobi zavlada muk. Samo je Bleke dao oduška osjećajima onom bučnom primjedbom. Tih i povučen, Severn je namrštena čela sjedio na stolici s druge strane Blekova golemog pisaćeg stola, a Veliki Eddie ga je prikriveno promatrao ispod spuštenih kapaka.

Severn bijaše mlad — Coffey ga je procijenio na tridesetak godina — i uredno odjeven u običnu, praktičnu odjeću ljudi koji se mnogo bave na otvorenom, a koja nije bila ni odviše nova ni kicoška. Tamnoplava radna košulja prekrivala je široka ramena i leđa koja se slijevahu u vitki stas i uske kukove. Izblijedjele plave radne hlače i čizme iz fine kože mutnog sjaja od mnogog laštenja upotpunjavahu njegovu opremu. Čvrsto i odlučno, glatko izbrijano lice brončane boje doimalo se poput lica Indijanca, ali su mu kao obilježje te rase nedostajale visoke izbočene jagodice. Njegova crna kosa bila je na sljepoočicama protkana srebrnim nitima, njegove oči sivomodre i ustaljena pogleda, a Velikom Eddieju učinilo se da iza njih otkriva duboku sjetu.

Severn kao da je osjetio da ga Veliki Eddie proučava, i lagani osmijeh prikrade mu se u kutove očiju i usta.

— Jeste li me već procijenili? — upita on.

Veliki Eddie se nasmiješi, otvoreno i široko

— Nisam to ni pokušavao — odgovori iskreno. — Više sam razmišljao zašto se u sve to upetljavate nego tko ste i odakle ste.

Bleke podigne ruku.

— O tom »zašto« govorit ćemo kasnije — predloži. — Ponajprije, Don, imaš li kakvih pitanja?

— Oko stotinjak! — kratko će Severn, pa doda: — No, za početak bit će dovoljna dva, tri. Ponajprije koliko je bilo tih razbojnika?

— Dvanaestak ili petnaestak, nisam siguran — odgovori Coffey. — Shvatit ćete kako nisam imao naročitu želju da ih tako pažljivo prebrojim!

— Bez sumnje — mrko se osmjehne Severn. — Nego, rekli ste da su se bili naprosto pojavili, bez upozorenja, bez ikakva znaka da se nešto sprema?

— Upravo tako. — Da smo znali da dolaze, možda smo mogli nešto i poduzeti, ali onako kako je bilo, ustrijelili su svakoga tko se ukazao na ulici, a one koji nisu izašli pohvatali su po kućama, kao štakore!

— Koliko je, po vašem mišljenju, ubijeno ljudi? — hrapavim glasom upita Belke.

— Trideset, možda četrdeset. Nisam siguran!

Bleke zaklima glavom:

— Zar nitko nije ni pokušao suprotstaviti se?

— Guverneru — reče Veliki Eddie strpljivo — stavite sebe u njihov položaj. Odjednom se probudite, a nad vama gorući krov... Pa, nećete valjda sjediti skrštenih ruku i čuditi se što je to sada! Naprosto, bježite iz kuće! Osim toga, Cullane je okupio oko sebe najbolje strijelce.

— Jeste li sigurni da je to bio Cullane ?— umiješa se Severn u razgovor.

— Sigurno da sam siguran, prokleta mu duša!

— Možete li imenovati još koga od onih koje ste vidjeli?

— Bio je, dakle, stari Billy — počne Coffey, brojeći na prste. — Vidio sam ga tako jasno kao što sad gledam vas, guverneru. Zatim Marco, taj golemi medvjed, pa Yancey; zatim Allen... to je srednji sin, ne toliko opak kao Marco ili Yancey, ali isto tako pokvaren. Vidio sam i Billyja, tog prljavog malog ubojicu koji nosi ime svog oca, i kojega zovu Kid.

— Billy Kid? — zamišljeno će Severn. — Veliko je to ime da bi se dostigla njegova žalosna slava!

— Ne brinite, njemu to nije teško! — zaškripi Veliki Eddie zubima. — Billy Kid je prema njemu pravo nevinašce. A takvi su i ostali: Chapman, Nixon,

Chuck Allen, Billy Morrison — svi do jednog ubojice!

— Nabrojali ste devet ljudi — spokojno primijeti Severn.

— Deset zločinaca! — žestoko se otrese Bleke. — Oni su već suviše dugo trn u oku svim poštenim ljudima ovog Teritorija.

Coffeyjevo se lice ozari.

— Hoćete li poslati vojsku na njih, guverneru?

— Ne mogu to učiniti. Nemam ovlasti nad vojskom.

—Do đavola, pa mogli biste brzojaviti u Washington! — usprotivi se Veliki Eddie.

— Da, mogao bih. A oni bi mi rekli što vam ja sada govorim, gospodine Coffey! sudbena nadležnost Sjedinjenih Država ne proteže še nad Mexicom!

— A njihovo skrovište nalazi se u Mexicu — priklopi Severn.

— Ali... znači li to da će ti zločinci proći nekažnjeni?! — prasne Coffey. — Pa oni... ne, Bleke, to ne smijete dopustiti! — zagrcne se, sav zajapuren.

— Gospodine Coffey, nije u mojoj moći da uputim veću grupu naoružanih ljudi u Mexico, u potjeru za razbojnicima. Prvo, nemam za to zakonske podloge. Drugo, diplomatski odnosi između Sjedinjenih Država i Mexica upravo su ovog trenutka, kako da kažem, ponešto zatenguti. Jedan takav otvoreni istup, kakvoga vi predlažete, mogao bi biti protumačen kao vojna operacija, a ja to ne smijem dopustiti.

— Znači, ne namjeravate ništa poduzeti?! — Coffeyjev glas izražavao je nevjericu. — Dopustit ćete da izbjegnu kazni što su Fronteras sravnili sa zemljom?

— Ne sasvim — odgovori Bleke suho. — Zato sam i zamolio Dona da dođe ovamo.

Coffey ga iznenađeno pogleda. Taj skromni, neupadljiva izgleda kauboj nije se, dakle, zatekao tu slučajno, nego ga je Bleke baš zato pozvao?! Mora da mu se iznenađenje jasno očitovalo na licu, jer guverner kratko klimne glavom kao u odgovor na neizgovoreno pitanje.

— To treba da bude netko poput tebe, Don — reče Bleke, obrativši se sada Severnu. — Ti se možeš provući tamo gdje bi netko drugi bio primijećen već za deset sekundi. Ti znaš koliko mi je mrsko što te moram zamoliti da se prihvatiš toga, pogotovo poslije...

— Ja ne bih sada govorio o tome, gospodine — prekine ga Severn. — Recimo, zabavlja me da stanem na rep ništarijama koji ubijaju nenaoružane ljude. Tu nije potrebno ništa objašnjavati. Ionako nemam pametnijeg posla!

Coffey se namršti. Smisao tog razgovora nije mu bio sasvim jasan. Bleke i Severn znali su nešto s čime on nije bio upoznat. Dakako, riječ je bila o Severnu. Prokletstvo, zašto je izgled tog čovjeka izazivao tiho brujanje na strunama sjećanja u labirintu njegovih uspomena? Severn... Severn? Zaklima glavom: mutna slika nije se htjela razbistriti, a Eddie bijaše dovoljno razuman da se suzdrži od neprikladnih pitanja.

Severn naglo ustane i pruži ruku.

— Moram obaviti još neke poslove. Ne znam hoćemo li se još vidjeti, gospodine Coffey, jer ja već sutra u zoru krećem na put.

Pozdravivši se s visokim kaubojom, Coffey je promatrao kako se guverner ozbiljno i značajno, gotovo svečano, rukovao sa svojim posjetiocem koji je, klimnuvši posljednji puta glavom prema Coffeyju, krenuo k vratima. Kad je rukom već uhvatio kakvu, zaustavi ga Cooffeyjev kreštav glas, pun nevjerice:

— Vi... vi idete hvatati Cullaneove? Sami?!

— Da... ako niste naumili poći sa mnom!

— Vraga sam naumio! — prihvati Coffey bez ustručavanja. — Noga mi je još ranjava i ne mogu jahati. A kad bih i mogao, takva budala ne bih bio! — Okrenu se Blekeu: — Vi ... on to ne misli ozbiljno, zar ne?

— I te kako ozbiljno. Obojica tako mislimo!

— Onda ste obojica poludjeli! — dobaci im Coffey otvoreno u lice. — Nisam li vam dovoljno jasno predočio kakva su vrst gamadi Cullaneovi? To su bezdušni, hladnokrvni ubojice, Severne! Nemate nikakvih izgleda na uspjeh. Otpremit će vas na onaj svi-

jet brže nego što biste mogli izgovoriti »bum«!

— Hvala na upozorenju — osmjehne se Severn ledeno. — Nastojat ću da ne izgovorim tu riječ!

Kad su se vrata zatvorila, Coffey se naglo okrene guverneru.

— Morate ga zaustaviti! — poviče smeteno. — Ne može jedan čovjek sâm...

Glas mu zamre, a Bleke priđe prozoru, s kojega se pružao pregled na prometnu gradsku ulicu, i uzme promatrati Severna kako uzjahuje konja, snažnog pastuha pod čijom su se sjajnom kožom talasali mišići poput vjetrom uzbibane površine vode.

I Coffey priđe prozoru i zagleda se u Severna, koji je polako jahao ulicom. Kauboj je sada imao opasane revolvere. Mora da ih je ostavio u predsoblju, pomisli Coffey, zapazivši da su revolveri obješeni nisko o kukove, u tobolcima privezanim uz noge, s crnim drškama blistavo izglačanim od mnoge upotrebe. Jedno je ime lepršalo na rubu Coffeyjevih uspomena. Jedno ime... otegnuti teksaški govor, dva nisko obješena revolvera, konj crn poput pustinjske noći, tko li je taj čovjek?

— Guverneru — zausti Veliki Eddie napokon, kad se Severni izgubio iz vida — čini se da imate nepokolebljivo povjerenje u tog čovjeka. Tko je on zapravo?

— Ime mu je Don Severn. Posjeduje ranč nedaleko Hachett's Follyja.

Coffeyju se učinilo da je zapazio tračak vragoljastog osmijeha u Blekovim očima, koji se odmah izgubio čim je on uporno ponovio pitanje:

— Ali, tko je on?! Do đavola, Bleke, znam kako mu je ime, ali tko je on?! Zar doista vjerujete da jedan jedini čovjek može nešto poduzeti protiv Cullaneovih?

— Ovisi o čovjeku, gospodine Coffey — izbjegne Bleke vješto pravi odgovor. — Reći ću vam nešto: jednom, ne tako davno, poslao sam jednog od Cullaneovih sinova na vješala! I upamtite: ako postoji čovjek koji može naplatiti od Cullaneovih dug za sva njihova zlodjela, onda ste upravo upoznali tog čovjeka; to je Don Severn!

Coffey zaklima glavom, kao da uvjerljiv guvernerov glas nije na njega ostavio nikakav utisak.

— Do vraga, ne bih želio da ispadnem zloguki prorok, guverneru, ali Cullaneovi su odveć veliki, suviše moćni! Sav je onaj kraj tamo dolje pod njihovom vlašću. Kažem vam da niste u pravu!

— Nadam se da ipak jesam! — promrmlja Bleke, kao da govori samom sebi. Tada naglo ustane, kao da bi se htio otresti svojih misli. — A sada me ispričajte, gospodine Coffey!

— Svakako, znam da ste veoma zaposleni. Samo, želio bih da tom momku možete pružiti veću podršku.

— Vidjet ćemo kako će se stvari razvijati.

Činilo se kao da su time svi problemi za Blekea riješeni, pa je Coffey guvernerovu suzdržanu mirnoću pogrešno protumačio kao ravnodušnost.

— Zar vam nije stalo ni do života vašeg prijatelja, kojega ste, možda, poslali u smrt? — prasne Coffey hrapavim glasom.

On naglo ustukne za korak kad je u Blekeovim očima načas planula iskra bijesa, ali to je bio samo trenutak koji je brzo minuo, potisnut gvozdenim samo savladivanjem.

— Stalo mi je, gospodine Coffey. Kad Severn obavi svoj posao i kad se vrati ovamo, sve ću vam objasniti!

Coffey odmahne glavom.

— Kad se vrati ovamo! — On se nasmije kratkim, turobnim smijehom. — Do vraga, Bleke, čak ni vi ne možete biti takav optimist!

Rekavši to, Eddie Coffey izjuri iz guvernerova ureda proklinjući sve ravnodušne političare i nebrižne javne službenike.

Guverner Bleke, prazna pogleda i odsutan u mislima, zavalio se u veliki kožni naslonjač. Malo poslije dohvati zvonce na stolu i pozvoni. U sobu uđe njegova tajnica. Bleke se za trenutak zagleda u vitku, plavokosu djevojku, pa je upita:

— Gospođice Gowring, biste li vi mene nazvali optimistom?

Djevojka ga smeteno pogleda: je li njen poslodavac potpuno sišao s uma? Prvo taj grozni krčmar, zatim onaj krakati govedar s dva revolvera koje

je onako nepristojno bacio na stolicu u predsoblju, a sada to zapanjujuće pitanje!

— Oh... ja.. ovaj... Ne, ne bih vas tako nazvala, gospodine!

Bleke se nasmiješi kao da ga je taj odgovor zadovoljio.

— To sam i mislio. Hvala vam, Lavinijo.

Lagano uzdignutih obrva, tajnica izide a Bleke se okrene velikom zemljovidu na zidu iza njega i uzme prstom pratiti put, kojim Severn mora udariti da bi stigao u opasno i nesigurno područje gdje se nalazi uporište Cullaneovih.

III

Severn zaustavi konja na stjenovitoj uzvisini odakle se pružao pogled na dugačku, strmenitu padinu koja se valovito spuštala u krševitu dolinu, gdje se smjestio prvi grad kojega je ugledao otkako je napustio Tucson. To mjestance izgledalo je poput bilo kojeg meksikanskog gradića; zbrka kuća od nepečene opeke, raštrkanih duž glavnog smjera puta koji je prolazio mjestom. S obje strane plitke doline uzdizahu se ogoljeli brežuljci, obrasli rijetkim busenjem kadulje i niskom šikarom, raspuklinama prošaranih obronaka nalik na izbrazdana lica staraca. Tanki pramenovi dima izvijahu se iz ognjišta kuća u kojima se pripremala večera, nekoliko je prozora bilo rasvijetljeno.

Jedva čujno u večernjem zraku, Severn je razaznao tiho i udaljeno brujanje gitare, a čarobna melodija La palome dopirala je iz neke kantine visoko gore do njega. Krivudava ulica bijaše mirna; bilo je prerano za večernju promenadu, tu glavnu atrakciju i najvažniji društveni događaj kojemu se poslije večere s najvećom pažnjom posvećivalo cjelokupno stanovništvo koje je živjelo španjolskim načinom života. Samo je nekoliko konja stajalo privezano uz prečke, i to je bilo sve što je oko moglo zapaziti u tom meksikanskom gradiću, utonulom u drijemež.

— Dobro došli u Mexico! — reče Severn glasno, kao da razgovra s konjem.

Na zvuk poznatog mu glasa vranac strigne ušima i neobuzdano se stušti nizbrdo, potaknut laganim dodirom ostruga.

— Hej, stani, crni vraže! — nasmije se Severn glasom u kojem se očitovala sva privrženost vjernoj životinji. — Isti si kao i ja: postaješ stariji, ali ništa pametniji!

On uspori vratolomni trk crnog pastuha niz padinu, i sam nestrpljiv da što prije stigne do grada. Čašica pića, udoban krevet, topla kupka i dobar obrok neodoljivo bi privlačili svakog čovjeka koji je u sedlu proveo neprekidno šest dana.

Severn je izbjegavao ustaljene i prohodne putove, birajući tajne i nepoznate staze samotnih jahača, noćnika ili »huhukavaca«, kako su ih nazivali zato što im je tajnovito huhukanje sove služilo kao znak raspoznavanja i propusnica za nesmetano kretanje u zemlji gdje svi bijahu u neprekidnom oprezu, gdje nitko nikome nije bio prijateljem i gdje je najusamljenije mjesto bilo i najsigurnije.

Ulaskom u grad Severn nije pobudio nikakvu osobitu pozornost u onih nekoliko ljudi koji su postajkivali na ulici ili dangubili pod širokim nadstrešnicama dugačkih, niskih kuća od nepečene cigle. Pridošlice s američke obale Rio Brava nisu bile ništa neobično u San Joseu. Na svom putu prema jugu — da bi se sklonili u sigurnost, ili prema sjeveru — da bi se upuštali u pljačke, došljaci bi plaćali pretjerano visoke cijene za hranu i piće, za prenoćište i ženske, i odlazili dalje. U San Joseu nitko nije želio neprilike i stoga nitko nije postavljao nikakvih pitanja. Posjetioci bijahu mahom od onog soja dobro naoružanih i žestokih tipova veoma osjetljivih na pitanja bilo kakve vrste, pa je bilo mnogo uputnije da nitko ništa ni ne pita. Valjalo ih je samo nahraniti i napojiti, ukonačiti i poželjeti im sretan put. A onda je najpametnije bilo zaboraviti njihova lica, njihova imena... ako su ih uopće i spomenuli... konje koje su

jahali i smjer kojim su krenuli. Jer, čovjek ipak ne može biti tek tako ubijen za ono što uistinu ne zna, zar ne?!

Severn sjaše pred najvećom zgradom, koja se nekako nezgrapno smjestila na uglu prostora koji je, vjerojatno, predstavljao gradski trg. Malo bijaše meksikanskih gradova bez trga, pa čak i tada kad se, kao u ovom gradiću, taj trg sastojao od običnog pravokutnika prašnjave zemlje oko kojeg su se smjestile veće zgrade. Tu bi se podvečer održavala promenada, to beskrajno koračanje okolo naokolo trga, u kojem bi muškarci i mladići šetali u jednom, a djevojke i njihove majke u suprotnom smjeru, pri čemu bi se smješkali i hihotali, gurkali se i došaptavali. Za vrijeme promenade sklapali bi se poslovi i ugovarale ženidbe, zaklinjalo se na vjernost i čeznutljivo uzdisalo.

Na gornjoj poprečnoj gredi dovratka kočoperio se natpis »Kantina«, grubim slovima utisnut u drvo užarenim željezom. Golema vrata bijahu širom otvorena. Uz njih stajahu dva Meksikanca, poluzatvorenih očiju. Činilo se kao da drijemaju, ali Severn se nije dao zavesti njihovim držanjem. Paze na svakoga tko ulazi unutra, pomisli. Zašto?! Ubrzo je saznao razlog. Dok se kroz mnoštvo gostiju probijao prema tezgi, osjeti kako u krčmi vlada napetost s kojom bijahu naelektrizirani i ljudi i zrak u prostoriji. Sve su oči bile upravljene na jedan stol u uglu, i na četvoricu ljudi koji su sjedili oko njega.

— Karte — promrmlja Severn sam za sebe.— Kladim se da kartaju poker. I to sa prilično visokim ulozima, ako je suditi po oznojenom čelu onog tipa.

»Onaj tip« bijaše golema ljudeskara, prsnog koša širokog kao u dizača utega i sav zarastao u crnu bradu. Svojim poput čaporaka golemim šakama grčevito je stiskao masne, prljave karte, pogledavajući čas u njih, čas u suigrače.

Severn ocjeni da bi čovjek, uspravljen, mogao biti visok i do šest i po stopa; mornarički kolt koji mu je visio niz mesnato bedro doimao se poput dječje igračke, tako je divovskog rasta bio njegov vlasnik. Svakih nekoliko trenutaka gorostas je otirao znoj s obrva i čupkao zamršenu, čekinjavu bradu, podozrivo zvjerajući svinjskim očicama ispod nakostriješenih obrva.

Naručivši piće, Severn je neupadljivo promotrio ostale kartaše. Dvojica muškaraca, koji su sjedili lijevo i desno od crnobradog, bijahu odjeveni u uobičajenu odjeću kauboja, od kojih su se razlikovali samo mračnim licima i podmuklim pogledima profesionalnih razbojnika. Međutim, četvrti član tog kvarteta nije bio njihova soja i kad je Severn zadržao pogled na tom kartašu, njegove se obrve lagano uzdignuše.

— Pa to je Ricky Main! — promrmlja jedva čujno. — I to u veoma lošem i opasnom društvu!

Jer, kako je sve vrijeme napregnuto razmišljao gdje je vidio ili čuo za tu divovsku ljudeskaru, odjednom se sasvim jasno prisjeti njegova identiteta. To je Bill Morrison, Crni Bill, neokrunjeni kralj sveg pograničnog ološa, dobro poznat u El Pasu i u Tucsonu. Nijedno ukradeno krdo stoke, nikakvo opljačkano zlato i nikakva krijumčarena roba nije se mogla prebaciti preko granice, iz Amerike u Meksiko, a da Morrison ne bi za to saznao i, naravno, uzeo svoj udio. Teško onome tko bi se pokušao s nekoliko ukradenih grla provući preko Rio Brava a da se prije toga nije o tome sporazumio s Crnim Billom. Nije Morrison sebe smatrao nepoštenim i pohlepnim čovjekom; od svakoga je zahtijevao samo deset posto udjela. Ali, ako bi netko bez njegova dopuštenja prošao njegovim područjem, Morrison i njegovi koljači uzimali bi sve... i život čovjeka koji bi tako nerazumno odlučio da se ne obazire na Morrisonovu moć.

Čak ni svemoćni klan Cullaneovih nije mogao bez Billove privole samovlasno prelaziti granicu kad bi se za to ukazala potreba. Jer, ako bi progonitelji i potjernici ponekad opasno ugrozili opstanak te divlje horde, u Morrisona bi se našlo bezbroj sigurnih pribježišta; razumljivo, ako bi se platila određena davanja! Ako ne, bili bi prepušteni sami sebi, a Morrison bi se smijao gledajući iz prikrajka kako oružnici hvataju progonjenoga.

Severn se ogleda. Prostorija bijaše pretrpana ljudima, ali njegovom izv-

ježbanom oku nije trebalo dugo da iz te mase izdvoji Morrisonove ljude, raspoređene na ključnim položajima uokrug kantine. Dva Meksikanca na ulaznim vratima, uz trošno stubište mršava sa sačmaricom, a uz tezgu, nekoliko koraka od Severna, golobradi momak s nisko pripasanim revolverima. To je, čini se, bilo sve, ali je to bilo i više nego dovoljno ako se čovjek zove Ricky Main, ako je kockar, revolveraš i bjegunac, a pogotovu ako je sam u meksikanskom gradiću stotinu milja južno od Rio Brava, i glave ucijenje na pet stotina dolara.

Mnogo više od tog iznosa nalazilo se na stolu, nagomilano u velikoj hrpi ispred Mainea; američki zlatnici i novčanice od deset dolara, novčići od dvadeset pesosa, neuredna gomila izgužvanih novčanica, mnogo više novca nego što ga je itko od ljudi u kantini ikada vidio u svom životu i zasigurno sasvim dovoljno da primami bilo kojeg Morrisonova plaćenika da obavi svoj prljavi posao.

Ako je Ricky Main i bio svjestan svega toga, njegovo lice to nije pokazivalo. Potpuno bezosjećajan, sjedio je pod blještavim svjetlom petrolejske svjetiljke obješene nad stolom, sjajne crne kose i očiju prikrivenih dubokim sjenama. Odjeća mu bijaše jednostavna i neupadljiva: crni sukneni kaput, bijela platnena košulja i tamna, uredno vezana vrpca. Njegovane mu ruke počivahu sada na stolu, po kojem je razastro svoje karte okrenute licem prema dolje.

Upravo tog trenutka Morrison razbije tišinu udarivši svojim golemim, poput šunke mesnatim, dlanom o stol. Kovani su novčići zvekčući odskočili, a prigušeni žamor naglo utihne.

— Da ti vidim karte, proklet bio! — krikne Morrison. — Jesi li jači od mojih asova i četvorki?!

On bijesno hitne svoje karte na sredinu stola, licem nagore, zguriviši se u napetom iščekivanju prema naprijed, kao da opominje Mainea neka se ne usudi pokazati boljih karata.

Mainove oči za trenutak zvirnuše lijevo-desno; i on je, kao i Severn, sasvim jasno razaznao raspored Morrisonovih ljudi.

— Žao mi je, Bill — odgovori nepomućenim mirom — ali moja tri dečka su jača!

Strahovita kletva otrgne se s usana bradonje dok je jarosno iskrivljena lica zurio u Mainove, sada otkrivene karte.

Severn je iz kuta oka zamijetio da se golobrado momče uz tezgu nagnulo naprijed. U njegovim hladnim sivim očima upalio se zloslutni plamen, ali je uminuo čim je zamijetio da se Morrison svladao i polako spustio na stolac, s naporom mičući usnama.

— Prokletstvo, ne razumijem kako ti to polazi za rukom, stranče! — izlane Morrison hrapavim glasom.

— Sreća! — Main sliježe ramenima. — Čini se da mi je večeras sklona!

— Da, čini se! — podrugne se Morrison. — Vidjet ćemo koliko ti je uistinu sklona. Izazivam te na sve ili ništa... — svaki vuče jednu kartu!

Main hitro digne pogled, očiju stisnutih u uske proreze. U njima bljesnu iskra gnjeva, ne obećavajući ništa dobra onome tko bi je raspalmsao u požar, pa se oni od okupljenih gledalaca koji stajahu izravno na liniji iza Morrisona stadoše nespokojno premještati s noge na nogu. Međutim, kad je zaustio da odgovori, Mainov je glas bio blag:

— Neka bude kako kažeš! — suglasio se: — Tu ima oko sedam stotina američkih dolara. Stavi toliko na stol.

Morrison se zavali u stolac, sliježući ramenima, a zatim stade pretjeranim pokretima pretraživati džepove, prenavljajući se da traži novac. Tada svom svojom glomaznom pojavom iskaže izraz glupavog presenećenja i široko se naceri, pokazujući od duhana požutjele zube.

— Do vraga! — usklikne. — Zaboravio sam novčanik kod kuće! — On zatrese golemom glavom kao da sam sebe prekorijeva zbog nesmotrenosti, pa se onda zapilji u Maina, dok su mu svinjske očice zlobno svjetlucale: — Naravno, uzet ćeš priznanicu, zar ne?!

Main se osmjehne ledenim smiješkom. Umjesto odgovora, on ispruži ruke u širokom polukrugu i privuče k sebi sav novac na stolu, nagomilavši ga u visoku hrpu. Zatim ga stade polako i uredno trpati u džepove.

Morrison ga je promatrao sa sve većim sneb̄ivanjem, koje odjednom preraste u gromoglasni, grohotan smijeh. Div je zabacio glavu i rikao od smijeha, ali u tom smijehu nisu odzvanjali ni radost ni zadovoljstvo nego je to više nalikovalo prijetećem režanju šakala.

— Pa valjda... valjda ne namjeravaš... pa valjda ne namjeravaš prekinuti igru sada, kad si u tolikoj prednosti, momče?! — protisne Morrison kriještavim glasom, hvatajući zrak da se pribere od navale smijeha.

— Bez brašna nema kolača! — ravnodušno odgovori Main i stade se pridizati sa stolice.

— Sjedi!

Mainove hladne sive oči stisnuše se, a ruka mu gotovo nesvjesno poleti prema ramenu, ali, istog trenutka ukoči se u pokretu shvativši da su sve šanse na strani njegova protivnika.

Momak pokraj šanka prijeteći se povio prema naprijed, ruku opuštenih iznad drški revolvera, dok su mu oči žarile ubilačkim nestrpljenjem, a u mrtvoj tišini tog trenutka poput udara groma odjeknu škljocanje zapinjača što ga je na sačmarici nategao čovjek pokraj stubišta.

Mainova se ramena polako opuste i on klimne.

— Tako, to je već bolje! — zlurado će Morrison. — Vjerujem da ti se nikamo ne žuri, zar ne?!

— Čini se da je tako — potvrdi Main, osmjehnuvši se letimično.

— To sam i mislio! — zagrokta Morrison. — Hajde da se sad ozbiljno razgovaramo!

Main sliježe ramenima:

— Rekao bih da nemam mnogo izbora!

— I nemaš! — suglasi se Morrison. — Olakšao si me za poveću gomilu para, momče. Možda je igra bila poštena, ali najvjerojatnije si varao! Bilo kako bilo, ne možeš tek tako otići s mojim novcem!

— Ali ti si ga izgubio — podsjeti ga Main. — U poštenoj igri!

— Pa eto, recimo, da me sreća upravo počela služiti, momče, i ja to namjeravam iskoristiti! Predići ćemo karte, i onaj tko izvuče jaču kartu, nosi sve! Koliko si ono rekao da tu ima?

— Oko sedam stotina.

Morrison posegne u džep, izvadi komad prljava papira i okrnjak olovke, pa teškom ručetinom nešto nažvrlja na papir kojega zatim baci na sredinu stola.

— To je moja priznanica na sedam stotina američkih dolara! — reče, zureći mrgodno u Maina.

Kockarove usne razvukoše se u bezglasni smijeh.

— Ako pobijedim, kako ću utjerati dobitak?

— To je tvoja briga, pametnjakovuću! — okosi se zlobno Morrison. — Hajde, isprazni džepove!

— Ne svida mi se tvoj ulog. — Main mirno mahne glavom prema papiriću na stolu. — Što, ako sam odlučio da više ne igram?

— To bi bila velika greška — prijeteći reče Morrison, naglašavajući svaku riječ opakim glasom. — Ne možeš taj novac odnijeti sa sobom!

Ušuti, kako bi protivniku dopustio da što potpunije shvati zloguko značenje tih riječi. Sjedio je nepomično, zureći mrko u Maina dok je duboki muk u kantini postao gotovo fizički nepodnošljiv. Nitko u krčmi nije se usuđivao ni da prestupi s noge na nogu, u strahu da ne ubrza eksploziju nasilja koje kao da je obavijalo prostoriju nekom pogubnom i kužnom izmaglicom.

U toj tišini, Severn se iznenada pokrene. Za vrijeme razgovora za kartaškim stolom on se polako i neopazice povlačio duž tezge, dok se nije poravnao s golobradim momkom ubilačkih očiju. I sada, u jednom treptaju oka, on se naglo okrene i zabije šaku u revolveraševu nezaštićenu želudac. Momak šumno ispusti zrak i, preklopivši se u pasu, zaglavinja prema podu. Kao nekom čarolijom, u Severnovoj ruci pojavi se revolver i jedan dobro odmjereni udarac čeličnom cijevi obori mladića na tlo, onesviještenoga. U istom, neprekinutom pokretu Severn dlanom druge ruke dva puta hitro nategne zapinjač revolvera i dva brza hica presnuše kao jedan; prvi metak izbije sačmaricu iz ruku čovjeka kraj stubišta, drugi ga pogodi u ramo i odbaci natrag uz zid.

Na zvuk hitaca, dvojica Meksikanaca uz vrata naglo uskoče u prostoriju, da bi se našli pred uperenim cijevima dvaju revolvera u mirnim i sigurnim rukama čovjeka koji je izgledao poput običnog kauboja, i koji je prije nekoliko trenutaka neupadljivo mimo njih ušao u kantinu. Taj je čovjek sada stajao prijeteći, leđima okrenut šanku, široko raskoračen, stisnutih oštrih očiju, kao utjelovljenje đavla. Oni polako podigoše ruke do visine ramena, bespomoćni i neodlučni, pogledavajući smeteno čas Severnove revolvere, čas preneraženo lice svog vođe.

— Prokletstvo! — krikne Morrison. — Što to znači, do vraga?!

— To se zove iznenađenje! — oštro odsiječe Severn. — A namijenjeno je tebi!

— Učinio si veliku grešku, prijane! — zareži Morrison. — Ovo ovdje tebe se ne tiče!

— Ponekad pogrešno zaključujem, osobito kad je riječ o nepoštenom poslu koji predlažeš ovom džentlmenu! — hladno odgovori Severn. — A sada, izvrni džepove!

Morrison gromko opsuje, na što se Don nasmije, pa reče:

— Brojat ću do tri. Vadi novac ako ne želiš ostati bez uha... ili bez obadva!

Crnobradi na trenutak ukrsti pogled s protivnikom.

Polako, Severn izgovori:

— Jedan!

Opake su oči još bile uprte u njega, ali ledeni prsti straha već su stegli Morrisonovu razgnjevljenu nutrinu. Tko je taj hladnokrvni uljez? Proklet bio! Izgleda vrlo sposobnim da ostvari prijetnju koju je tako ravnodušno izrekao. Kako je samo vješto onemogućio golobradog i Headleyja!

Iz Morrisonovih usta izvije se prigušeni hropac nemoćnog bijesa.

— Dva!

— Đavo ti sažgao dušu u paklenoj vatri! — rikne Morrison gnjevno i, sav izvan sebe, uzme bijesno rastrzati džepove kaputa prosipajući žestokim kretnjama novac na stol: — Evo! Evo!

— Ti... — mahne Severn svejednako uperenim revolverom kockaru koji je sve to zbunjeno promatrao — prebroji novac!

Main sliježe ramenima, pa hitrim prstima vješto prelista svežnje novčanica i prebroji kovani novac.

— Nešto više od osam stotina dolara — izvjesti zatim.

— Dobro — kimne Severn. — Promiješaj karte!

Main posluša i trenutak poslije položi uredno složeni snop karata na stol.

— Sijeci! — ponuka Severn Morrisona kratkim pokretom uperenog revolvera u njegovom smjeru.

Bradonja prkosno opsuje. Slijegnuvši ramenima, Severn gotovo nemarno opali iz desnog revolvera. Naizgled neništanjeni metak otkine petu s gorostasove čizme, a crnobradi zatetura, lica posivjelog od straha.

— Sijeci! — ponovi Severn.

Nova kletva zadrhta na debelim usnama gorostasa, ali glas mu ne oblikova nikakvu riječ. Taj neznanac đavolskog izgleda odstrijelio mu je petu s čizme a da nije vidljivo ništanio kroz mnoštvo ljudi, na razdaljini od petnaest koraka pri vrlo slabom svjetlu. A revolver mu je ponovo otkočen! Ako promaši...

Morrison nije želio da bude osakačen; kao svi jahači, i on se toga smrtno plašio. On posegne za kartama i predigne ih.

Severn se zajedljivo osmijehne i nemarno dobaci Morrisonu:

— Ne bih bio promašio!

Div se sav narogušio, obuzet bezgraničnom mržnjom prema tom čovjeku. Zar taj đavo može čitati misli?! On svrne pogled na kartu u svojoj ruci i lice mu se razvuče u široki osmijeh; izvukao je karo deseticu.

Severn mahne glavom Mainu:

— Sada ti!

Main se sagne i predigne karte, pa podigne ruku i pokaže što mu je sreća namijenila: trefovu kraljicu.

— Čini se da si pobijedio, i to pravo i pošteno! — reče Severn. — Pokupi svoj novac!

Kockar hitro posluša. Potrpavši novac u džepove, pogleda Severna.

— Tvoj sam dužnik, neznanče.

Don samo odmahne rukom, pa upita:

— Imaš li napolju konja?

Kad je Main potvrdno klimnuo reče mu neka pođe prema izlazu. — Pokrivaj me! — dobaci još kockaru.

Main izvuče mali revolver iz navlake pod pazuhom i, polako i oprezno, natraške krene prema vratima.

Kad je kockar zauzeo položaj, i Severn zakorači natraške, da bi se dohvatio izlaza.

U tom trenutku pokrene se i Morrison. Jednim jedinim pokretom, zapanjujuće hitrim za tako glomaznu osobu, golemim rukama pograbi stol i jednim ga zamahom zavitla svom snagom na čovjeka koji ga je tako ponizio. Jedva što je stol poletio iz njegovih ruku, već mu se desnica našla na dršku mornaričkog kolta o njegovu boku, a kantinom se prolomi divljački urlik: upućen njegovim meksikanskim najamnicima:

— Držite tu kopilad!

I tada nastade pakao.

Zatečen samo načas iznenadnim napadom, Severn okretno izbjegne jureći projektil, bacivši se hitro na koljena. Stol preleti preko njega i svom silinom tresne o masivnu, iz čvrstih i debelih podnica zbijenu tezgu i raspadne se bučnom i praskavom lomljavom na trijeske i iverje. Još klečeći, Severn podigne revolvere i zasipa protivnika vatrometom plamenih jezika, dok su se ljudi razbježali na sve strane, sklanjajući se iza stolova, stupova i šanka. Prva tri metka pogodiše Morrisona, jedva za centimetar razmaka jedan od drugoga; probivši ga posred grudi, ugasiše u njemu život u času kad je već istrgnuo revolver iz korica. Div pade, poput posječena stabla, i izdahne prije nego što je dotaknuo pod.

Koristeći se metežom što ga je izazvao njihov vođa, dvojica Meksikanaca posegnu za oružjem. Bacivši se na pod, užurbano zapucaše rastjerujući prestravljene gledaoce mecima nasumce ispaljenim, s jedinom svrhom da protivnike prikuju za tlo.

Prebacivši se na novi položaj, Severn ugleda Rickyja Maina kako u klasičnom položaju za dvoboj pomnjivo nišani malenim revolverom. Hitac prasne, a jedan od Meksikanaca opruži se podom, mrtav. Drugi, divlje pucajući u zrak, trkom pobježe za šank, tražeći zaklonište iza drvene oplate.

Severnovi, koltovi ponovo zagrme i četiri teška olovna zrna provrtaju u prednjoj ukrasnoj ploči tezge četiri rupe jednakih razmaka, u pravilnoj ravnoj crti, oko osam inča iznad poda. Začuo se prodoran krik, pa hropac i zatim prasak hica, ispaljenog smrtnim grčenjem prsta umirućeg.

Iznenada, sve utihne. Severn ustane, gurne revolvere u korice i korakne kroz uskovitlane pramenove barutnog dima. Jedan pogled preko uglačane gornje ploče tezge bijaše dovoljan: iskrivljena tijela, čovjek je ležao mrtav licem nadolje.

— Pazi!

Upozoren Mainovim povikom, Don se strelovito okrene, zamijetivši istog trenutka u mutnom ogledalu iza šanka nejasno gibanje. Čovjek kraj stuba, kojega je bio oborio, stajao je uspravno i sačmaricu uperio u Severna. Krvlju poprskana košulja, surove oči, prijeteći otvori puščanih cijevi... Don nije imao vremena pogledom obuhvatiti više.

Istodobno kantinom odiekne kratki i oštar pucanj malog revolvera u kockarevoj ruci i čovjek se prostrijeljene glave prevrne natraške preko rukohvata stubišta, a tuča olovnog zrnja, uz gromoviti tutanj njegove puške, zaustavi se u tavanici.

Severn se okrenu kockaru.

— Sad je na meni red da ti se zahvalim — reče naizgled mirno dok mu je ledena ruka smrti ispisivala u glavi samo jednu misao: da nije bilo Maina, ovog trenutka ne bi bio živ! Možda postajem nepažljiv, pomisli. Mainov osmijeh raspršl njegove sjetne misli.

— Milo za drago! — reče kockar. — Hajdemo što prije odavde!

Severn kimne, pretražujući očima poprište borbe.

Morrison i njegovi ubojice ležahu kako je tko gdje pao. Nitko neće proliti ni suzu za njima; bit će pokopani s čizmama na nogama, bačeni u grobove bez oznake.

Deset minuta kasnije oni su bjesomučnim trkom gonili konje prema planinskom vijencu, koji se valovito uzdizao južno od gradića.

IV

Nastavili su jahati prema planinama tu noć i cijeli slijedeći dan.

Naredne noći, udaljeni pedesetak milja od granice, ulogore se, odmarajući se bezbrižno po prvi put. Na ugodnom plamenu logorske vatre šumno je kipjelo u pocrnjelom loncu za kavu; sagnuvši se, Severn ponovo napuni limene šalice ukusnim napitkom. — Dok je on to radio, kockar po prvi put nakon one gužve u San Joseu svrne razgovor na njihov susret.

— Nisam još dospio ni da ti se pošteno zahvalim, Severne.

— Milo za drago — podsjeti ga Don sa smiješkom.

— Paaa — kockar mu uzvrati osmijehom — manje-više... Ipak, bio sam u gadnom škripcu. Da se nisi umiješao...

— Mrzim nasilje — kratko odgovori Severn.

Na trenutak zavlada tišina. Negdje u crnoj noći odjekne otegnuti urlik kojota.

— Čemu sva ta tvoja briga oko mene? — ponovo uze riječ Main.

— Pa, učinilo mi se da ti je potrebna pomoć. Bio si prilično pritiješnjen...

— Sve to znam, no tebe se ono nije ništa ticalo. Mogao si samo promatrati, kao i svi ostali, pustiti me da se sam snađem kako znam i umijem.

— Moram priznati da sam imao za to određeni razlog — reče polagano.

Main upitno podigne obrve i malo se promeškolji.

— I meni je naime, potrebna pomoć — nastavi Don — pa sam pomislio da bi ti mogao biti pravi čovjek za mene. Slušao sam o tebi.

— O meni?

— Ricky Main. Kockar, ali ne i varalica. Kažu da kartaš onako kako ti karte dolaze u ruku, što je velika rijetkost. Čuo sam i da si prilično vješt s tom tvojom dječjom pucaljkom.

— Gdje si sve to čuo?

— Oh, tu i tamo: El Paso, Fort Griffin, Abilene, Tucson... Mnogo si se muvao naokolo, Rick.

— Istina. Pokretnu metu je teško pogoditi!

Severn se nasmiješi, i sagnuvši se, srkne kavu iz šalice. Kad je podigao pogled, oči mu bijahu upravljene ravno u otvor cijevi Mainove »dječje pucaljke«, koju je trenutak prije spomenuo s potcjenjivanjem. Blistavi odbljesci plamsajuće vatre zlosutno su poigravali na niklovanom čeliku.

— U redu, policajče! — otresito će Main. — Skidaj opasač!

— Griješiš, Rick — mirno će Severn, ne pokazujući ni najmanju namjeru da se otpaše.

— Nemoj misliti da blefiram! — opomenu ga Main oštro. — I ne prisiljavaj me da ti dokažem kako ne blefiram.

Severn sliježe ramenima, pa pažljivim pokretima, držeći ruke uvijek u Mainovu vidokrugu, otvori kopče dvostrukih redenika, koje zatim položi na tlo pored sebe. Main mahne svojim revolverčićem i Severn se povuče od svog oružja.

— A sada, tko te je poslao? — upita Main spokojno, glasom u kojemu je treperio pogubni mir.

— Nitko. Znao sam za tebe, to je sve.

— Onda znaš i da sam ucijenjen, zar ne?

— Da, znam!

— I namjeravao si pokupiti tu ucjenu!...

— Ne. To je neizvedivo!

— Prekleto si u pravu! Za tebe je to svakako neizvedivo, iako moram priznati da sasvim dobro barataš oružjem.

— Svakako — podrugne se Severn. — Mi, lovci na ucjene, vrlo smo bistri momci. Po cijenu života izvlačimo našu žrtvu iz smrtne opasnosti, ostavljamo čovjeku njegovo oružje, vucaramo se s njim pedeset milja po zabitnijim krajevima i onda mu dopuštamo da nas zaskoči revolverom. Vrlo lukavo, nema šta!

Mainovo je lice za trenutak izražavalo nedoumicu. Duboke bore usjekoše mu se među namrštenim obrvama dok je misli usredotočio na ono što je upravo čuo.

— Ne razumijem. Što time hoćeš reći?

— Ah, dođavola, Main, makni tu pucaljku! Da sam namjeravao pokupiti nagradu za tvoju glavu, obavio bih to

na mnogo sigurniji način. Vjeruj, potrebna mi je tvoja pomoć.

Main je široko iskolačenih očiju zurio u Severna. Sve što je taj čovjek govorio bilo je logično, pa ipak sve zajedno nije imalo nikakva smisla, ponajmanje posljednja rečenica.

— Tebi... je... potrebna ti je moja pomoć? — propenta zbunjeno. — Za što?

— Idem u San Jaime, da uhvatim Cullaneove.

Za trenutak Main zanijemi. Opuštene vilice, on se otvorenih usta, s nevjericom, zabuljio u Severna. Tada mu se lice razvuče u smiješak koji se pretvorio u hihotanje, prerastajući postepeno u glasni smijeh sve dok ga nije prevladao gromoglasni grohot. Pljeskajući se rukama po bedrima, Main je grcao od smijeha sve dok mu vrištavi grohot nije malo-pomalo presahnuo, kad je postao svjestan da se njegov pratilac nije ni nasmiješio.

— Ah!... Ah, tako mi boga!... Valjda ne misliš to ozbiljno?!

— Najozbiljnije.

— I očekuješ da ti u tome pomognem?

— Pa, tako nekako!

Main zaklima glavom i, duboko uzdahnuvši, vrati svoj mali revolver u tobolac ispod pazuha.

— Severne, mora da si odjednom poludio, ili si bio lud već onda kad sam te prvi put ugledao. Covjek koji odlazi u kraljevstvo Cullaneovih da zabada svoj nos u njihove poslove odlazi na nepovratni put u pakao! To je čisto samoubojstvo! Ja sam se nekoliko puta zatekao u njihovu kraju i mogu ti reći da se ti momci tamo vladaju poput kraljeva. Nitko im ne može ništa!

— Ja ću se pobrinuti da više ne bude tako!

Riječi bijahu izgovorene potpuno spokojno, bez traga hvastanju. Main ponovo nabra čelo:

— Znaš, gotovo da si me uvjerio, iako nisam naivan. Idem čak tako daleko da kažem: ako je itko kadar to izvesti, onda si to ti! Ali, to je neizvedivo, čovječe! Cullaneovima nitko ne može ništa!

— Ja mogu — ponovi Severn. — Svakako bi mi dobro došla nečija pomoć. Potrebna mi je osoba na koju se mogu osloniti.

— Misliš mene?!

— Da. Potreban mi je netko tko je već prije bio tamo, netko tko poznaje ljude. Netko, tko će mi štititi leđa ako zagusti.

— Da, tamo bi to bio pravi čovjek za tebe, ali to nisam ja! Za kog vraga da poginem od metka Cullaneovih? Ta, nisam valjda lud?!

— To je istina — suglasi se Severn.

— E,pa onda...! — Na trenutak zavlada tišina. Kockar se nelagodno promeškolji, pa doda: — Do đavola, čovječe, pa to se mene ništa ne tiče!

— U pravu si. Ali, tiče te se optužba za umorstvo zbog koje si na bijegu!

Poput bljeska munje u Mainovoj ruci ponovo zasja srebrni revolver. Momak je doista vrlo brz, pomisli Severn.

— Hajde, policajče, otpjevaj mi sada što ti znaš o tome?! — promrsi Main kroza zube.

— Samo činjenice, a možda i nešto više. U Galeywilleu si kartao poker u krčmi »Kod nalickane dame«. Neki te momak nazvao varalicom i ti si ga ukokao. Ispostavilo se da momak nije bio naoružan.

— To je prokleta laž! Taj momak bio je sasvim valjano naoružan. Kad je poskočio sa stolca, već je držao kolt uperen u mene! Da mu nisam potprašio, ustrijelio bi me kao psa.

— O tome u izvještaju nema ni riječi.

— Kladim se u život da nema. Onaj debeli šerif oduzeo mi je u zatvoru i prisvojio oko tri tisuće dolara. Bilo mu je, naravno, više stalo do toga da me se što prije otarasi, nego da pošteno i pravedno istraži moj slučaj.

— Svakako... — dobaci Severn posprdno.

— Slušaj, tupoglavče, kako do vraga zamišljaš da sam kliznuo iz one selendre?! Onaj lupeški šerif izvukao me iz zatvora, posjeo na konja i potajno odveo izvan grada, i tu me pustio da odem kuda me volja! Na rastanku mi je dobro utuvio u glavu da ću vis-

jeti s najviših vješala budem li ikada još prošetao svoju njušku Arizonom. Bio sam vrlo ljut zbog gubitka novca, ali ne toliko da bih zbog toga visio. I tako, uzeo sam put pod noge i pošao na granicu.

— Možeš li sve to i dokazati?

Ogorčen, Main se kratko najmiješi:

— Misliš li da bih vukao stražnjicu po tom od boga zaboravljenom kraju kad bih sve to mogao dokazati?! Eh, vratio bih se ja u Galeywille i prisilio onu debelu mješinu da proguta svoj konopac, svoju zvijezdu i svoj revolver! — Mahne oružjem prema Severnu: — No, još mi nisi objasnio kako si sve to saznao!

— Pa, to je poznato. U svim novinama je pisalo kako si pobjegao iz zatvora upravo na vrijeme da izmakneš krvniku. Čuo sam da je guverner Bleke pošao u Galeywille, kako bi osobno prisustvovao vješanju.

— Nadam se da je uživao na tom izletu. — Kockar zaškrguće zubima.

— To ne znam — Severn se osmjehe — ali znam što se dogodilo kad je stigao onamo, a što ti ne znaš!

— Nije me ni briga za to!

— Poslušaj, pa ćemo vidjeti da li je tako. Dakle, Bleke je tog tvog dragog šerifa pozvao u svoj ured i potanko ga preslušao... Jesi li kad čuo za Blekova preslušavanja?

Main klimne. Stoga pravičnost i neumoljiva privrženost zakonu guvernera Arizone bijahu nadaleko čuveni, širom divljeg pograničnog područja.

— Dakle — nastavi Severn — kad je završio s Holyoakeom, mislim da bi šerif bio sretan objesiti sama sebe da mu je Bleke to naredio! Kao i da ti vrati novac, do posljednjeg novčića!

— Blake ga je natjerao na priznanje?! — s nevjericom upita Maine.

— I to potpuno. — Kako sam čuo, Bleke ima Holyoakovo pismeno priznanje.

Main skoči na noge i stade uzbuđeno koračati amo-tamo.

— Nevjerojatno! Nevjerojatno! — uzvikivao je. — Čovječe, pa to je najdivnija vijest koju sam čuo u posljednje dvije godine. Nevjerojatno! Naprosto ne znam što da ti kažem. Mislim, što... — Naglo zastane i zagleda se u sugovornika koji mu se dobroćudno smiješio. — Koga se vraga tako blesavo cerekaš? — prasne on. — Ima li tu još...

— ... još nešto? Dakako! Nešto kao neka sitna zakačka!

— Zakačka? — izusti kockar jedva čujno.

— Zakačka.

Main nekoliko puta polako klimne.

— Slutio sam tako nešto — uzdahne beznadno. — Bilo je preljepo da bi bilo istinito. A to nešto... odnosi se na moju pomoć tebi, zar ne?

— Evo, ovako: guverner Bleke posjeduje dokument kojim te može opravdati, ali te, na žalost, ne poznaje. Prema tome, potrebno ti je pismo kojim će netko potvrditi tvoj identitet... netko tko te poznaje, netko tko bi ti mogao dugovati neku uslugu.

— A taj netko si ti?!?

— Da to sam ja!

Main mahne desnom rukom, u kojoj je nesvjesno sve to vrijeme držao revolver.

— Možda bih te mogao... nagovoriti? — upita vrlo blagim glasom.

— Možeš pokušati, ali pismo treba da je sročeno na određeni način! Jedna pogrešna riječ odat će da sam ga bio prisiljen napisati. A to nećeš znati sve dok ne stigneš u Tucson.

— Prokleto lukavo smišljeno! — turobno će Main. — Onda si ti ipak nekakav policajac. Odmah sam to znao!... Ali, otpiši to, čovječe. Radije ću se pržiti u paklu nego ti pomagati u lovu na te ptičice!

— Nisam policajac, Rick.

— Dokaži!

— Budi pažljiv s tom tvojom praskalicom pa ću ti dokazati. — Severn polako ustane i pođe do sedla, koja je ležalo pod grmom juke. — Izvući ću iz svoje sedlene torbe komad papira... nemoj se, dakle, usplahiriti!

— Neću, ako to uradiš zaista polako. Još nisam sklon da ti povjerujem.

Severn izvuče iz bisaga pohabani komad papira. U naslovu stajaše jedna jedina riječ, ispisana velikim slovima: »Sudden«. Grubo otisnuta, ta je potjernica — a to je taj papir očito i bio — nudila pet stotina dolara nagra-

de za hvatanje nekog »Suddena«, traženog zbog ubojstva i pljačke.

Main glasno pročita:

— »Mlad, kosa i brkovi crni, sivoplave oči, odjeven poput kauboja, nosi dva revolvera, jaši crnoga konja s bijelom lisom na čelu.«

Potjernicu je bio izdao šerif iz Fourwaysa u Texasu.

Uzdignuvši pogled, Main se zagleda u sivoplave oči koje ga netremice promatrahu preko plamena vatre.

— Pa ti nisi mlad, a nemaš ni brkova.

— Ni moj konj nema bijelu lisu, ako ga dobro ne oribaš sapunom i vrućom vodom!

Main zaklima glavom:

— Studden?! Ti si, dakle, Sudden?

Kad je Severn potvrdio prikimao, Mainovo se lice ozari, likujući. Nategnuvši zapinjač revoulvera, kockar uperi oružje u svog pratioca.

— Sad znam da lažeš, Severne! Sudden je mrtav!

— Skloni oružje Rick i sjedi mirno. Treba da ti nešto ispričam.

— O Suddenu? Pa, neka priča bude dobra. Toliko dobra da ga, kako se ono kaže, digne od mrtvih!

— Nije to bogzna kakva priča, Evo kako je bilo. Prvo, istina je to što si rekao Sudden je bio nestao. Ta se priča proširila prije nekoliko godina, kad je napokon pronašao ljude za kojima je tragao diljem Zapada.

Main klimne. Mnogo puta čuo je tu priču o mladiću koji se odmetnuo zbog zločina što ga nije počinio, i o njegovom traganju za dvojicom ljudi koji su ubili njegova oca. Pričalo se da ih je Sudden našao i upravo tada nestao; nikada više nitko nije čuo za njega.

— I ti tvrdiš da Sudden nije mrtav?

— Mogu to i dokazati mirno se Severn. — Sudden je ušao u trag onim ljudima kod mjesta zvanog Hatchett's Folly. Ali, nekom zlom kobi ispalo je da je jedan od te dvojice za kojima je sve te godine tragao bio njegov vlastiti otac. No, da skratim tu dugačku priču, on je tada naprosto uzeo svoje pravo ime i naselio se u Hatchett's Follyju. Suddenovo pravo ime bilo je Donald Severn!

Svejednako vrteći glavom Maine je osjećao kako se njegove sumnje raspršuju pod navalom vjerodostojnosti te priče, i svega onoga što je znao o čovjeku koji ju je ispričao. Širom Zapada slušao je priče o Suddenu, o njegovom čudesnom baratanju revolverima o njegovim zapanjujućim dogodovštinama. On dozove u sjećanje Severnovu nepogriješivu paljbu u krčmi u San Joséu. Nije li sve to nevjerojatno? Ali, zašto bi taj, naizgled tako spokojan čovjek ispripovjedao takvu priču ako ne bi bila istinita?! Tko bi se drugi osim Suddena prihvatio takvog pustolovnog pothvata kao što je hvatanje Cullaneovih? Rick se zagleda u svog pratioca kao da ga sada prvi puta vidi, i nekako nagonski osjeti da je priča bila istinita

— Ali, tebe zakon više ne traži? — upita naposljetku. — Naravno, pretpostavljajući da ti vjeruem.

— Ne. Optužba je povučena prije četiri ili pet godina.

— Zašto... zašto si onda ...

— Zašto sam se upustio u to? — upita Don oporim glasom. — Jedan čovjek kojega poštujem i kome vjerujem zamolio me da to učinim. Zatražio je to od mene kada... kada sam se zatekao u prilično nepovoljnom položaju. Želio je da mi ukaže na jedan bolji put...

Main je osjetio koliko je Severna stajalo napora da prizna i onoliko koliko je rekao, pa nije više ništa pitao. Šeretskim smiješkom on zatakne revolver u korice. pa ispruži ruku.

— Pa da si i sam đavo, Don... svejedno mi je! — Vjerujem ti i jahat ću s tobom... do pakla i natrag!

Topao osmijeh ozari Severnovo lice; izgledao je mlađi za nekoliko godina, a u sjetnim mu očima bljesnule su iskre radosti.

— Jahanje do pakla, svakako ti mogu obećati, ali morat ćemo se svojski potrudio oko povratka!

Kockar se bezglasno iskesi, pokazujući zube; međutim, u tom vučjem osmijehu ležala je spoznaja da bi se Severnova šaljiva primjedba mogla izroditi u gorku istinu Pred njima se prostiralo kraljevstvo Cullaneovih. kojega mračni kanjoni bijahu posuti ko-

stima ljudi koji su ih pokušali skinuti s njihova prijestolja.

Umotavši se u pokriva, Main legne. S druge strane vatre nejasno je razaznavao Severnovu priliku, zgurenu u snu.

Do vraga, razmišljao je kockar. Mislim da me ni Cullaneovi ne mogu više zastrašiti poslije ovoga: Dva puta sam večeras potegao revolver na Suddena, i još sam živ da mogu drugima pričati o tome!

Tonući u san, još je razmišljao o tome što je moglo navesti Severna da još jednom pripaše revolvere i tajnovitim stazama zatočenika upusti se u pogubni, mračni svijet revolveraša.

V

Stigavši nadomak San Jaimeu, Severn je bio siguran da se Main nalazi u gradu već najmanje dvadeset i četiri sata. Rastali su se na nekom putu uvučenom između brežuljka što se uzdizahu južno i istočno prema visokim planinama. Kockar se bio podsmješljivo iscerio kad ga je upozorio neka se vlada što nenapadnije.

— Ne znam koliko bih mogao ostati nenapadan u San Jaimeu, prijatelju. To je Cullaneov grad. Ništa se tamo ne dogodi da oni to ne saznaju.

— Pa, nadajmo se da još nisu saznali da smo ti i ja ortaci. Hajde, požuri!

Kratkim galopom spuštao se Severn sada dobro utabanim putom u grad, smješten u maloj udolici, među brežuljcima koji su valovito nizali svoje redove sve do podbrežja planine San Geronimo više od stotinu milja južno od Rio Brava. Bijaše to dovoljno nezamjetljivo mjesto, gradić siguran pred rukom američkog zakona, gdje su svakojaka razbojnička bratija i saveznici Cullaneovih mogli spokojno provoditi dane, bez bojazni da bi ih se netko usudio progoniti čak dovde.

Sredinom doline vijugala je rijeka koje je tijek zacrtavao niz krupnih i niskih stabala. Mjestance bijaše izgrađeno u obliku vojničke ispostave, sa zgradama rasporedenima u grubi četverokut i sa žutom crkvom na njegovu sjevernom kraju. Oko dva zvonika oblijetalo je uskomešano jato golubova koji su, preplašeni topotom kopita, odlepršali uvis kad je Severn upravio konja preko trga, prema dvokatnoj zgradi na jugoistočnom uglu, na pročelja koje je visio izbušen cimer s natpisom »La Fonda«. Do nje pružilo se zdanje u obliku slova L, u kojem se nalazila gradska konjušnica, široko rastvorenih dvostrukih vrata. Severn ujaši u ugodnu hladnovinu polumračne staje i siđe. Vodeći vranca prema jednom praznom odjeljku, primijeti visokog čovjeka, glatko izbrijana lica kako ga hladno i ravnodušno promatra. Čovjek nije pokazivao nikakve namjere da ustane sa stolice, nagnute koso na dvije stražnje noge i naslonom podbočene o daščani zid.

— Vi ste vlasnik? — upita Severn. Kad je muškarac kimnuo, nastavi: — Pobrinite se za konja. Dajte mu zobi, vode, istrljajte ga... i sve ostalo.

— Deset dolara na noć.

— Za deset dolara?! — uzvikne Severn, pretvarajući se da je zapanjen. — Mnogo je to za smještaj i opskrbu konja.

— Ako vam nije pravo, potražite drugo mjesto! — neljubazno će vlasnik staje.

— Hm!... Gotovo sam siguran da je to jedina staja u gradu! Pristajem.

Zastavši na trenutak pod nadstrešnicom, pripali cigaretu. Prostrani trg bio je gotovo prazan: tek je tu i tamo poneka skupina ljudi šetkala pod trijemovima kuća, ili bi se okupljali u grupice tiho razgovarajući i smijući se prigušeno. S rijeke se tiho prikradao suton, poput noćnog tata koji odnosi svjetlo, a gradom planuše blistavi žuti četverokuti rasvijetljenih prozora. Prpošni smijeh neke sretne žene radosno zazvoni u blagom noćnom zraku. Posvuda se osjećao duh jednostavnog i mirnog življenja, koje kao da je zastalo u nekom svom trajanju, te se ljudi dokono i bez žurbe kretahu za svojim poslovima; pa ipak, Severn u svemu tome osjeti i dah potištenosti i nezadovoljstva.

Severn uđe u krčmu i priđe šanku za kojim je posluživao Meksikanac s neurednom čupom poput smeđega bije-

je kosa. Iako je požurio podvrgnuti novog gosta, tamne mu oči bijahu oborene ne pokazujući za pridošlicu nikakvo zanimanje, ni tračak radoznalosti.

Vidio je već previše stranaca i iskusio da se ne isplati biti radoznao, zaključi Severn i naruči čašu piva.

— Dobro je — reče pošto je ispraznio čašu i odložio je na šank. — Još jednu.

— Da, gospodine — ravnodušno će krčmar. — To iznosi dva dolara.

— Dva dolara? — To je bilo više nego četverostruko od najviše cijene koliko bi se plaćalo za piće u pograničnim lokalima. — Nešto su visoke cijene u vas, prijatelju.

Posegnuo je za čašom, a istodobno s drugog kraja šanka zagrmi hitac i čaša se rasprsne u krhotinama, poprskavši pivom Meksikanca i gosta. Krčmar se hitro šćućuri iza tezge, a Severn mirno okrene glavu u smjeru odakle je doletio metak. Pogled mu pade na dvije spodobe sumnjiva izgleda koje su, na razdaljini od desetak koraka, stajale pogurene uza šank. U ruci jednoga od njih dimio se revolver halibra četrdeset i pet.

— Cujem da vam cijene baš nisu po volji, prijatelju?! — upita onaj koji je pucao.

Takav tip ljudi vrlo se često susretao; Meksikanci su ih nazivali Eravados. Bijaše to jedan od onih razmetljivih i kočopernih pustahija koje su Teksaški rendžeri ili šerifi iz Arizone protjerali iz Sjedinjenih Država, pa bi se oni pritajili tu, u starom Meksiku, dok se ne bi slegla prašina, a potom bi se vraćali preko granice, i nastavljali starim zanatom: krađom, pljačkom, paležom, umorstvom i otimanjem stoke.

Obojica bijahu odjeveni na španjolski način: sombrero široka oboda i visoke krune, zveckavi srebrni ukrasi na čizmama, prslucima, opasačima; bile su tu i velike meksikanske mamuze, oštro nazubljenih kotačića i uz noge pripijene, dolje proširene hlače u stilu hidalga, španjolskih plemića. I jedan i drugi opasali su široke, teške redenike; onaj koji još nije progovorio nosio je dva opasača unakrst, kao i Severn.

Govornik je bio osobito neprijatna izgleda. Masna crna kosa povlačila mu se pout štakorskih repova preko prljavog ovratnika, a konjsko mu lice bijaše puno ožiljaka i neobrijano. Jedno mu je oko bilo zastrto mliječnobijelom, neprozirnom koprenom, bez zjenice. Njegov je drug bio za stopu niži, plamenocrvene kose. Kad ga je Severn dobrano zagledao, shvati da je čovjek s revolverom u ruci samo obični kavgadžija. Ovaj drugi, ridokosi, imao je blijedoplave, zločudne i potpuno bezobzirne oči, oči bezdušnog ubojice.

Severn široko odmakne ruke od kukova, kao da tim pokretom želi iskazati miroljubivost, prisilivši se pri tom na osmijeh.

— Cijene su u redu — reče — ali pretjerana uslužnost može čovjeka utamaniti!

— Grad je pun stvari koje mogu utamaniti radoznalog stranca — otegnuto će čovjek s revolverom, pa zatim doda: — Ako nije dovoljno pažljiv!

— Nema na svijetu pažljivijeg čovjeka od mene — odgovori Severn, ulagajući se slatkorječivo. — Da otklonimo ovaj nesporazum, momci, plaćam vam piće.

— Gmizavac! — podrugljivo izusti malešni čovjek, progovorivši sada po prvi put. — Kukavni gmizavac! Trebalo je da znam to. Do đavola, zadrži to piće, skitnico. Spremi svoje gvožđe, Flatmane! Ovaj nije toga vrijedan.

Čovjek nazvan Flatman slegne ramenima i vrati revolver u korice, pa se okrene šanku i posegne za čašom koju je bio ostavio. U tom trenutku odjekne pucanj i metak zapara ploču šanka, na milimetar od njegove pružene ruke. Flatman žustro povuče ruku, kao da ju je metak doista oprljio, i hitro se obrne, očiju raskolačenih od užasa.

— Tko, do đav...!— prasne, ali naglo umukne kad do njega dopre hladan i odsječan odgovor njegove žrtve od prije nekoliko trenutaka.

— Ja!

Na Severnovu licu sada nije bilo nikakva osmijeha. Svejednako naslonjen na tezgu, držao je u desnoj ruci revolver; iz cijevi se izvijao tanki pramen dima.

— Ugledao sam poveliku zundaraču, tamo, baš pokraj tvoje ruke — kao objašnjavajući reče Severn. — Opasne su to muhe. Čuo sam da njihov ugriz može utamaniti čovjeka... ako nije dovoljno pažljiv. — Očima lagano dotakne mrtvi pogled malenog čovjeka iza Flatmana. — Uistinu, kao što si maločas rekao, grad je pun stvari koje mogu utamaniti čovjeka.

Nitko od prisutnih nije primijetio nikakvu muhu na šanku. Svi su, napeti i uzbuđeni, nagnu naprijed na stolici, oduprti na vrškove nožnih prsta i pripravni da se bace u stranu ako bi pucnjava ponovo započela.

— Prokleti glupane! — objasnio je Flatman. — Mogao si me osakatiti!

— Bilo bi dobro da to upamtiš! — otegnuto odgovori Severn. — Kad razmislim, i ti si mogao oslijepiti mene kad si mi onako metkom razbio čašu. Međutim, to se ipak nije dogodilo i moj vid je ostao vrlo dobar. To znači da te vidim. malecki, kako pokušavaš lijevom rukom dohvatiti revolver. Evo ti dobar savjet: Ne čini to!

Oslovljen tim riječima, omanji čovjek odgurne svog razmetljivog druga i zagleda se u Severna. Blijede mu oči bijahu studena pogleda, ali nipošto glupave,

— Skloni oružje! — reče glasom u kojem je počivala prijeteća opomena. — Smatraj da si izravnao dug, i slobodno otiđi svojim putem!

Severn lagano uzdigne obrve.

— Ti si vlasnik ovog lokala?

— Pa, moglo bi se tako nazvati. Poslušaj moj savjet, koristan je!

— Nedvojbeno. U posljednje vrijeme dobivam mnogo takvih savjeta! — Prije nego što je riđokosi stigao odgovoriti, nastavi: — Međutim, tu je još riječ o ona dva dolara za piće koje ste mi prosuli i, prema cijenama kakve su u vašem kraju, recimo još dolar za čašu.

Blijede oči niskog čovjeka planuše gnjevom, a ruke mu se grčevito trznuše prema držcima revolvera. Ali, u istom trenutku on se svlada. Duboko uzdahnuvši, opusti ruke niz tijelo i kratko zatrese glavom.

— Nisam toliko glup da se nadmećem s revolverom koji je već uperen u mene —reče on. — Uostalom, to nije ni potrebno. Tvoj život ionako ne vrijedi ni pišiva boba, pošto si odbio da poslušaš moje upozorenje!

— Prevelika ti je gubica za tako malešna čovječuljka! — zlobno ga pecne Severn, računajući na to da je momak, poput većine niskih ljudi, vrlo osjetljiv na taj svoj fizički nedostatak. I, nije se prevario.

— Prokleta protuho! — zareži riđokosi. — Znaš li ti tko sam ja?!

— Možda Ulysses Grant? — upitno će Severn, kao da nagađa odgovor. Zatm otegnuto doda: — Nee, to ne može biti... još si prebalav da bi ti narasla brada, iako ste podjednako niski.

Njegova strelica još jednom pogodi metu. Predsjednik Sjedinjenih Država bio je osoba znamenita zbog mnogo stvari, ali u nijednu od njih nije se mogao ubrojiti i visoki stas. Dodatna opaska, da riđokosi nije još bio dorastao ni da se brije, djelovala je poput šibice bačene u bure baruta. Iz usta riđokosog otme se ružna kletva dok je usplamtjelih očiju posegnuo za revolverima.

Severn ga preduhitri, udarivši ga munjevito sa cijevi svog revolvera po sljepoočici, i momak se stropošta na pod poput govečeta oborenog satarom. Prije nego što je jednooki pratilac riđokosog mogao išta poduzeti, Severnov je revolver ponovo bio uperen u njegov trbuh.

— Veselica je završena! — grubo se otrese Severn. — A sada ti, Flatmane! Kako je ime ovom tvom prijanu?

— Yance Cullane!

Severnove se oči stisnuše u uske proreze. Pa to je gotovo sudbinska predodređenost! Kakva sreća što je naletio na jednoga od Cullaneovih već u samom početku te velike igre, koju je nakanio zaigrati polako i oprezno. On hitro odluči o tome kako će dalje postupati.

— Slušaj me dobro, čovječe — obrati se zastrašenom kavgadžiji. — Otpremi ovu vreću kostiju natrag onamo gdje joj je mjesto! A kad se ta junačina probudi, kaži mu da ne prihvaćam njegov savjet. Ovo mi se mjesto sviđa!

— Griješiš, prijatelju — procijedi Flatman kroza zube. — To je grad Cullaneovih!

Severn odmahne glavom.

— Ti griješiš, momče. To je bio grad Cullaneovih!

Flatman raskolači oči.

— Namjeravaš preuzeti grad u svoje ruke?

— Pa, moglo bi se to tako nazvati. Pogotovu ako time misliš da ću zabraniti ulaz u grad takvim protuhama kao što si ti! I još isporuči ovom crvendaću da ću mu razapeti kožu na zid konjušnice ako mi se još jednom nađe na putu!

— Sad se razmećeš velikim riječima —Flatman ga ošine mrkim pogledom — ali kad Cullaneovi dođu po tebe bit ćeš manji od makova zrna! San Jaime pripada Cullaneovima. Oni su tom gradu udarili svoj žig!

— A ja ću tebi udariti svoj! — izusti Severn spokojno. I dok je izgovarao te riječi, iz njegova revolvera u desnoj ruci prospe se hitri slijed kratkih i oštrih pucnjeva, a pred očima zapanjenih gledalaca odigra se vrlo uvjerljiv prikaz streljačke vještine, kakvome dosad još nisu prisustvovali. Ispalivši četiri metka iz desnog revolvera, Severn lijevom rukom potegne drugi revolver, pa se oštri stakato brzometne paljbe nastavi u neprekinutom nizu.

Meta svim tim hicima bijaše nesretni Flatman. Dva mu zrna oprljiše vršKove ušiju, ostavljajući za sobom ružne brazde a njegov se krik boli pretvori u zaprepašteno groktanje kad mu idući hici otrgaše redenik s bokova, ostruge i potpetice s čizmama. Mlatarajući oko sebe raskriljenim rukama poput podivljale vjetrenjače, Flatman je glavinjao izbačen iz ravnoteže, pa se naposljetku svom dužinom prostro podom krčme. Isprva zaplašeni, a zatim od strahopoštovanja zanijemjeli, gledaoci prasnuše sada u gromoglasni grohot na taj smiješni prizor. Gotovo svi koji su godinama živjeli u tom gradiću osjetiše kako ih iznenada zapljuskuju valovi udivljenja i naklonosti prema tom vitkom, odvažnom strancu, koji im je svojom čudesnom moći ostvario davnašnju želju makar da nekoga od Cullaneovih napokon vide poraženog, poniženog i bespomoćnog.

No, Flatman nije ostao dugo na podu. Uz mrsku kletvu, u kojoj se skupio sav njegov strah i bijes, on se teturajući pridigne, ali se ponovo suoči s prijetećim otvorom revolverske cijevi koja je, kao i maločas nepomično bila uperena u njegov trbuh.

— Predstava je završena! — oštro će Severn — Hvataj vaše konje i kidajte iz grada... odmah! A kad se idući put sretnemo, bolje imaj uza se nekog većeg momka!

Flatman s naporom podigne poluonesviještenog druga na noge i, napola vukući i napola noseći mlitavo tijelo riđokosog, pođe prema izlazu. Stigavši do pokretnih vrata, on se okrene jarosno iskrivljena lica.

— Da, nikogoviću! — dovikne izazovno. — Idući puta imat ću uza se snažnijeg momka!

— Ime mi je Severn — otegnuto će stasiti kauboj, naslonjen spokojno na šank. — I dovedi šestoricu, ako su svi mekušci kao ovaj ovdje!

VI

Tišina u krčmi trajala je još čitavu minutu nakon što je Flatman s Cullaneom izišao, a onda prostorijom zaore poklici oduševljenja. Sa svih strana ljudi se natisnuše oko Severna da bi ga potapšali po leđima ili mu stisnuli ruku.

Da bi nekako zaustavio lavinu uzbuđenih glasova i neiscrpnu bujicu riječi, Severn izgovori jedno pitanje. Iako je već znao odgovor, želio je saznati mišljenje građana o njegovoj pobjedi nad Cullaneom, jer je o tome ovisio plan njegovih daljnjih akcija.

— Je li onaj tip doista vlasnik ovoga lokala? — upita.

— Senor Severn — oglasi se sjedokosi Meksikanac koji ga je posluživao za šankom — taj lupež Cullane htio je reći da njegova razbojnička družina vlada našim gradom. Nisu oni vlasnici svake kuće, razumijete li, ili trgovine... to ne, već... eto, tako, San Jaime — on rukom opiše u zraku zamišljeni krug oko grada — naprosto pripada

njima. To je njihov grad. Oni tu rade što hoće. Uzimaju sve što požele, bez naplate. Nitko ne smije u grad bez njihove privole. Veliku ste nevolju nakopali na vrat ovom gradu, senor, ali i sebi! Cullaneovi su vrlo opaki ljudi. Ubit će vas prije nego što trepnete okom. Bolje bi vam bilo da odmah odjašete što dalje odavde!

— Aha, uvijek ista priča. — A vi im dopuštate neka rade što hoće?

— Mi smo obični ljudi, senor — žalostivo će starac. — Nismo revolveraši, ni pustolovi. Odupremo li se, oni će nas poubijati!

— Jeste li ikad pokušali...?

Na te riječi zavlada tajac. Nekoliko je muškaraca oborilo glave, a neki se nelagodno premještahu s noge na nogu.

— Do vraga, Severne — napokon se oglasi jedan od njih — svatko zna što je Cullane uradio tamo na sjeveru, u Fronterasu. Zašto bismo im dali povoda da isto urade i s nama?

— Lako vama, gospodine — doda drugi. — Vi možete pojahati konja i otići odavde, a mi ovdje zarađujemo za život, imamo obitelji. Moramo ostati ovdje i živjeti s njima, iako se među sobom bunimo protiv toga.

— Bunite se onda kao pravi muškarci. S oružjem u rukama!

— Do vraga, Severne — reče onaj koji je prvi progovorio — koliko smo puta već pomislili da uradimo baš to!

Severn se okrene i pogleda govornika. Bio je to čovjek u poznim četrdesetim godinama, čvrsto građen, širokih ramena i grube, suncem opaljene kože, poput čovjeka koji veći dio vremena provodi na otvorenom. Lice mu je krasila bujna, pomno njegovana brada.

— Ime mi je Shearer — predstavi se i pruži ruku — Ja sam tu alcalde, ili gradonačelnik, ako vam je to više po volji.

Rukovaše se, i Severn se prijateljski osmjehne.

— Zovite me Don — reče kratko.

— Drago mi je, Don, drago mi je! — gromoglasno zagrmi Shearer. — A ja se zovem Paul. Ovo je senor Diego Cruces — pokaže prema starom gostioničaru — najstariji stanovnik našega grada, a ovaj džentlemen Paul Hardingham, vlasnik trgovine mješovitom robom.

— Raduje me da sam vas upoznao, Severne — reče Hardingham — ali ipak ostajem pri onome što sam rekao: ukrotiti Cullaneove nije posao za amatere!

— Bolje da što prije odmaglite, senor — ponovi stari krčmar, ali njegove staračke oči živahno bljesnuše kad je Severn odmahnuo glavom.

— Ne namjeravam bježati.

— Severne — grmio je krupni gradonačelnik — već sedam godina čekam nekoga da izgovori te riječi! — Kad ga je Don upitno pogledao, Shearer nastavi:

— Čekao sam da se pojavi čovjek koji će Cullaneovima zatvoriti vrata ovoga grada. Rekao bih da si ti taj čovjek. Hoćeš li se prihvatiti toga?

— Prihvatiti... čega?

— Pa, da budeš gradskim šerifom, čovječe! Da svagdje naokolo postaviš natpise »Cullaneovima ulaz zabranjen!« i da to i provedeš!

Prije nego što je kauboj dospio odgovoriti, u mnoštvu nastade gibanje. Iz gomile se izdvoji neki pijani starac, pogleda zamagljena viskijem. Bio je nalik na strašilo koščata i mršava tijela oko kojega je vijorila izlizana i bezbojna odjeća od prljavih dronjaka. On posrćući priđe Severnu i zabulji se u njega poput stare sovuljage.

— Poznajem te — progovori štucajući, isprekidano. — Sreli smo se negdje... jednom... prije...

— Moguće je, starče — mirno prihvati Severn. — Hajde, prespavaj negdje mamurluk, pa se vrati kad se prisjetiš!

Na trenutak starčeve sluzave oči planuše gnjevom.

— Ako sam... ako sam i pijan... nije me mozak izdao... Negdje smo se sreli...

— Hajde, Ray, idemo.

Jedan od prisutnih priskoči i uhvati starca pod ruku, da bi ga izveo iz krčme. Jer, neki od revolveraša nisu voljeli da budu prepoznati, a možda je taj stranac ucijenjen, pa bi mogao zamjeriti ako bi to ona gradska pijandura posvuda razglasila.

Ali, stari se Ray nije dao smesti

— Ne idem nikuda! — otresito će on, istrgnuvši se iz ruku dobronamjernog susjeda. — Bilo je to u El Pasu... možda... dazivali su te... nekakvim imenom..

— Točno, djedice — reče Severn. — Samo, davno je tome, pa si zacijelo zaboravio.

Starčeve se oči ponovo zamagle i on smeteno zaklima glavom.

— Smiješno — promrmlja. — Ime mi je navrh jezika... baš je to smiješno... vjerojatno mi je potrebno jedno piće. — Teturajući počne se probijati kroz krug promatrača. — Pustite me da prođem gunđao je poluglasno. — Sjetit ću se ja već... pustite me da prođem...

Gomila se razdvoji i starac otetura napolje, a Severn upitno pogleda gradonačelnika.

— To je stari Roy Poynton — objasni Shearer. — Kao što si vidio, voli zaviriti u čašicu!

— Poznavao sam nekog Poyntona, u Fort Worthu. Bio je to valjan momak, jedan od najvrsnijih boraca nožem; pričalo se da je bolji i od Jima Bowiea. Bi li to mogao biti...?

—...ovaj starac? — Shearer se grohotom nasmije — Do vraga, Don, nikako! Starog Roya nitko nije vidio trijezna otkako je stigao ovamo. A što se tiče borbe noževima, jedini na koga je on ikada jurišao nožem bio je vjerojatno neki odrezak u Molonyjevoj prčvarnici!

Ta gradonačelnikova dosjetka izazva buru smijeha u onih koji stajahu dovoljno blizu da su je mogli čuti.

— Dakle, Severne, što si odlučio?

Shearerovo pitanje ponovo svrati pažnju okupljenih na stasitu priliku njihovog novog znanca pokraj šanka. Svi su suzdržana daha napeto iščekivali njegovu riječ, dok je on, lagano namrštena čela, razmišljao.

— Prihvaćam! — naposljetku objavi Severn.

Zaglušni poklici odobravanja pozdrave njegovu odluku, neki se ljudi uhvatište pod ruku i veselo zaplesaše nekoliko koraka amo-tamo. Diego Cruces, usprkos pesimizmu, žustro je punio čaše istom brzinom kojom su se praznile.

Usred tog uskovitlanog, razigranog i bučnog mnoštva stajao je Severn, šutljiv i osamljen, bezizrazna lica. Previše je vremena proživio u pograničnim gradovima da bi zaboravio kako bi ti isti ljudi, vjerojatno, isto tako radosno ispijali čaše s Yanceyem Cullaneom i isto ga tako oduševljeno tapšali po leđima, da je kojim slučajem taj ridokosi đavo izdajnik protjerao nekoliko metaka kroz Severnovo tijelo! Don sliježe ramenima. U njihovu jednostavnom svijetu jedina vještina vrijedna pažnje bila je vještina u baratanju revolverom. Ovog trenutka on je postao njihovim bedemom protiv straha od osvete Cullaneovih, i nitko se više nije plašio. Ali, samo ovog trenutka; uskoro će stvarnost pokazati pravo lice.

— Manji je grijeh ako se ne zavjetuješ, nego da se zavjetuješ a ne iskupiš zavjet!

Okrenuvši se, Severn se suoči s govornikom koji je tako prekinuo nit njegova razmišljanja. Ugledao je oniska, suhonjava čovjeka, bijele kose i bistrih tamnomodrih očiju. Blijedilo njegova vremešna, ali još svježeg lica bijaše naglašeno crnom sutanom, u koju je čovjek bio odjeven.

— Ja sam otac Malcolm — reče svećenik.

— Neobično je vidjeti svećenika u krčmi.

— Ništa neobičnije od revolveraša koji to mirno prihvaća, sinko! — odgovori starac, odmjeravajući ga istraživačkim pogledom. — Naumili ste postati šerifom ovoga grada?

— To mi je predložio ovaj čovjek, oče! — Severn pokaže na gradonačelnika.

— A hoćete li održati ono?

— Održati, što?

— Hoćete li zatvoriti Cullaneovima ulaz u grad?

— Bojim se da to ne bih mogao bez pomoći!

Stari svećenik lagano zaklima glavom.

— To sam i mislio — uzdahne on. — Još će, dakle, biti ubijenih ljudi. Zar to neće nikada prestati?

— Ne, oče... neće prestati sve dotle dok to netko ne okonča. Oprostite mi, velečasni, ali propovijedima nećete istjerati Cullaneove iz San Jaimea!

Otac Malcom se turobno osmjehne.

— Gospodine Severne, svatko u ovom gradu potvrdit će vam da sam se svih ovih godina uspješno borio protiv Cullaneovih... dakako, na svoj način! Poznajem ih možda bolje nego vi, pa vas stoga i molim da ne prihvatite taj posao. Napustite San Jaime. Otiđite odavde dok nije prekasno.

— Znate da to ne mogu učiniti, oče!

— Da, znam... samo se bojim za ljude, razumijete li? Bojim se za ove mirne građane. Cullaneovi će se vratiti da vas potraže. Ako vas zateknu ovdje, ubit će vas, a možda će ubiti još nekoliko nedužnih ljudi i spaliti nekoliko kuća, kako bi San Jaime naučili pameti. Stoga vas molim da odjašite iz grada, Severne.

— Samo trenutak, oče! — umiješa se sada Shearer u razgovor. — Don je prvi čovjek koji se odupro Cullaneovima unatrag svih tih sedam godina, koliko se ja sjećam. Možda je on pravi čovjek, koji bi našem gradu mogao povratiti njegovo samopoštovanje!

Zagor odobravanja poprati gradonačelnikove riječi, ali svećenik se nije lako predavao.

— Oni će ga prije ubiti! — ustvrdi jednostavno.

— Do vraga, oče, nisam baš uvjeren u to — usprotivi se Shearer, odmjerivši pogledom Severna od glave do pete, — Jeste li ga dobro zagledali?

Severn se suzdržljivo osmjehivao dok ga je stari svećenik nekoliko trenutaka pažljivo promatrao.

— I prije ste obavljali tu vrstu posla — napokon tiho izusti starac. To je zvučalo više kao spoznaja činjenice nego kao pitanje.

— Jednom ili dvaput — potvrdi Severn.

Onda zacijelo nisam u pravu. Ako je tako, želim vam svaku sreću.

U međuvremenu gradonačelnik pozove jednoga od ljudi da novom šerifu pokaže njegov ured, i poželi Severnu laku noć.

— Sutra ćemo se dogovoriti o svemu. — Shearer potapše Severna po ramenu. — Budi siguran da ćemo te podržati u toj borbi do naših krajnjih mogućnosti!

Severn se okrene da pođe, a istodobno pred njega istupi čovjek kojeg je susreo u konjušnici. On promuklim glasom zazove Severnovo ime.

Zastavši u koraku, Don bude svjestan tišine koja se ponovno spustila nad ljude u kantini.

— Mene tražite?

— Ime mi je Yope. Vlasnik sam konjušnice.

— Znam, sreli smo se maloprije!

— Upravo sam saznao što se dogodilo. Je li to istina?

— Da, istina je!

— E pa, neka me vrag odnese, Severne! — usklikne Yope, dok mu se lice ozarilo širokim osmijehom. — Vaš konj ima besplatnu opskrbu, a vama vraćam vaših deset dolara! Evo ruke!

Bacivši na šank novac koji mu je Yope utisnuo u ruku, Severn pozove krčmara:

— Diego, dajte piće za gospodina Shearera i ostale. Ja odoh na spavanje. A vama Yope, zahvaljujem!

Potom se okrene i iziđe iz krčme u pratnji čovjeka kojem je gradonačelnik odredio neka ga odvede do gradskog zatvora u kojem je bio i šerifov ured, gdje će odsad stanovati.

VII

Dvadeset i četiri sata poslije Severnova naimenovanja za šerifa San Jaimea, u grad su tiho i neupadljivo ujahala petorica muškaraca i zaustavila konje ispred kantine. Bijela pustinjska prašina prekrivala im je odjeću i opremu, a gruba im lica bijahu obrasla strnikom čekinjave brade. Njihov vođa, snažna i mišičava ljudina, prođe teškim koracima na čelu svojih ljudi širokom prostorijom krčme do Diegove tezge, gdje se pridošlice poredaše jedan do drugoga.

— Viskija! — uzvikne krupni muškarac, tresnuvši snažno šakom o tezgu. — Samo brzo!

Njegovi se drugovi stadoše cerekati kad je Cruces žurno dotapkao da ih posluži.

— Momci, svaka čast Mikeu, — zahihota jedan od njih, niska rasta i zrika-

vih očiju. — On zaista zna kako treba sebi pribaviti brzu uslugu!

— U pravu si Dickie — prihvati njegov drug i gurne laktom u rebra čovjeka do sebe, pokazujući pokretom prema njihovom vođi: — Pogledaj ovo, Ogstone!

Čovjek nazvan Mike pograbi bocu viskija, palcem izbaci čep i ne hajeći za čašu, nagne bocu na usta. Žestoka tekućina poteče mu niz grlo, slijevajući se sa uglova usana preko oštrih čekinja brade na široka prsa, natapajući vlagom vunenu košulju.

— Juuuuuu-hu! — vrisne razroki momak. — Dokrajči je, Mike!

Ostali se pridružiše podbadajući poklicima, dok je Mikeova Adamova jabučica neumorno skakutala gore-dolje, a razina viskija u boci sve se više smanjivala. Ogston, zbijeni, čvrsto građeni klipan, s nagrđenim licem krotitelja divljih konja, trgne revolver i isprazni ga u strop, ispuštajući pri tom prodorni krik južnjačkih pobunjenika. Cijelo društvo bijaše toliko zaokupljeno zabavom da nitko od njih i ne primijeti kako se krila pokretnih vrata zaklatiše amo-tamo iza Severna, koji se mačjim korakom uvukao u kantinu. On je upravo obilazio gradom, da bi procijenio njegov položaj i raspored kuća, kad ga glasna galama i zvuk pucnjave ponukaše da brzo pođe do krčme. Ušao je neopažen i sada mirno stajao naslonjen na zid, prebirajući rukom po džepu svog prsluka za pušaćim priborom.

— Zabavljate se, momci? — upita ravnodušno.

Glas bijaše spokojan, ali odmjereno izgovorene riječi poput oštrice noža zasjekoše u bučnu graju raspojasane petorke i oni utihnuše kao da su odjednom zanijemili. Jedan za drugim polako se okrenuše, očiju namrštenih zbog neočekivanog dodijavanja, ili široko rastvorenih od iznenađenja, kako je već tko reagirao na Severnove riječi.

Visoki, krupni Mike pokrenuo se posljednji. Odmjerenim i pažljivim pokretom ruke odloži bocu na tezgu, pa se polako okrene i zagleda se u nepozvanog nametljivca, koji je prekinuo njihovu zabavu. Njegove ledenoplave oči mrgodno se stisnuše kad je na šerifovim prsima ugledao blistavu metalnu zvijezdu.

— Hej, do đavola, nije li to Wyatt Earp?! — isceri se podrugljivo.

Kao da nije čuo zajedljivu primjedbu, Severn se otisne od zida i krene tri koraka naprijed, ruku opuštenih niz tijelo.

— Mora da ste upravo stigli u grad, momci?

— Upravo ovog trenutka — odgovori razroki momak. — A što se to vas tiče?

— Pretpostavljao sam da niste prije dolazili ovamo. Vjerojatno zato niste vidjeli natpise!

— Natpise? — začuđeno uzvikne Mike. — Kakve natpise?

— Ima ih posvuda u gradu. — Postavio sam ih jutros, vlastoručno... a vi ste, nadam se, pismeni?!

— Pripazite da ne pretjerate! — otresito otkreše Mike. — Nismo vidjeli nikakvih natpisa!

— To sam i pomislio, inače biste sada već bili na putu u zatvor. — Pošto ste ih previdjeli, ja ću vam objasniti što piše na natpisima: od danas je u gradu zabranjeno nositi oružje.

Na trenutak zavlada tišina, a zatim sva petorica odjednom prasnuše u smijeh. Međutim, kako ih je Severn sve to vrijeme netremice promatrao, neobuzdani grohot postepeno utihne.

— Tako mi boga! — protisne Ogston zadihano. — Pa vi to mislite ozbiljno!

Severn klimne glavom.

— Kažete da nije dopušteno nositi revolvere u Cullaneovom gradu? — ponovi Mike povišenim glasom, dok mu se čelo naboralo, kao da pokušava shvatiti nešto nerazumljivo.

— To više nije Cullaneov grad! — odgovori Severn jednostavno.

— Tko to kaže?! — zareži Mike ratoborno, isturene vilice, istupivši korak naprijed.

Severn ga je šutke promatrao.

— Vi?! — podsmješljivo frkne ljudeskara. — Mora da ste pošemerili, čovječe! Što vi umišljate tko ste vi, do đavola?

— Ja sam onaj koji je postavio one natpise, — uputi ga Severn strpljivo — i nastojat ću da se te odredbe poštuju! Prema tome, izbor vam je jedno-

stavan: odmah odložite revolvere na šank, ili ćete noć provesti u zatvoru!

Ljudeskara zaklima glavom, kao da tjera nekog dosadnog kukca.

— Nema čovjeka koji će Mikeu Turnbullu oduzeti njegove revolvere — progunda prijeteći. — A to vrijedi i za moje momke!

On se, lagano raskoračen, ustoboči pred Severnom, privukavši ruke nadomak drškima revolvera.

— Prije nego što se odlučite latiti oružja — upozori ga šerif — radije pogledajte ovo!

Petorica muškaraca uzeše ga pažljivo promatrati. Nitko od njih ne zamjeti nikakva pokreta, pa ipak, već sljedećeg trenutka u Severnovim se rukama, kao nekom čarolijom, stvoriše oba revolvera, kojih su cijevi svojim crnim otvorima prijeteći zurile u njih. U mrtvoj tišini zrikavi momak šištavo ispusti zrak što mu se nakupio u prsima, oslobađajući se pritiska napetosti upravo proživljenih trenutaka.

— Nebesa! — dahne zastravljeno, pa hitro otkopča redenik s revolverom, koji štropotom padne na pod. Ostali se povedoše za njegovim primjerom. Samo je Mike za trenutak oklijevao. Ali, kad je Severn upitno podigao obrve, i on duboko uzdahnu, pa polako opusti ruke niz tijelo, a zgrčeno mu se lice postepeno razvedri.

— Šerife, vaša je poruka bila vrlo uvjerljiva! Kasnio bih tri tjedna za vama u potezanju revolvera, i zahvalan sam vam što ste me spriječili da to uradim! — Otpaše revolvere i baci ih na šank. — Želite li popiti čašicu s nama?

— Sa zadovoljstvom — smiješeći se prihvati Severn — samo dok Diego spremi vaše pucaljke, kako ne biste došli u napast...

— Ne brinite šerife — prekine ga razroki momak. — Nakon ovoga što sam upravo vidio odlučio sam kupiti naočale! Uopće nisam primijetio da ste pomaknuli ruke. Tko ste vi, do đavola?

— Ime mi je Severn, Don Severn.

— Je li istina da ovaj grad više ne pripada Cullaneovima? — upita Turnbull dok je Diego žustro poslovao s druge strane šanka, nalijevajući piće u čaše.

— Pa, samo napola — Severn se pokajnički osmjehne. — To znamo vi i ja, ali ne bih mogao tvrditi da je to već i stari Cullane saznao!

Don ukratko ispriča o događajima proteklog dana, i kako je pristao da bude gradski šerif.

— San Jaime se odlučio osamostaliti — reče na kraju — a to znači da svaki pridošlica u grad mora odložiti oružje dok ne iznađemo je li on Cullaneov čovjek ili nije.

— Pa, što se nas tiče, mi to sigurno nismo — reče Turnbull. — Ja i moji momci smo jedna ... recimo, samostalna grupa. Onaj pospanko tamo zove se Tommy Long; naizgled se čini nesposobnim, ali Tommy je razbio više bankovnih sefova nego što ima dlaka u bradi! Sve što on još ne zna o dinamitu mogli biste ispisati na noktu maloga prsta.

— Živjeli! — promrmlja Long i priglupo se isceri.

— Ovaj momak koji je pucao u strop — nastavi Turnbull — to je Bronco Ogston. Po njegovu licu lako možete zaključiti da je mješanac. Nema tog konja koji bi njega izbacio iz sedla. Onom zrikavom klipanu tamo ime je Dickie Drew... pozdravi šerifa, Dick... i, napokon, ovaj posljednji je Les Lawrence, najbolji tragač koji je ikada hodao svijetom!

— A što vas je dovelo u ove krajeve?

— Mala neprilika sjeverno od Rio Brava, šerife — bez sustezanja objasni Turnbull. — Lijepo smo isplanirali mali prepad na jednu banku u San Antoniju, ali ... Eto, ispalo je tako da smo samo za dvije konjske dužine preskočili granicu prije Teksaških rendžera. Pričekat ćemo ovdje neko vrijeme, dok se slegne prašina, prije nego što ponovo proturimo noseve preko granice.

Severn osjeti kako mu se protiv volje na lice prikrada osmijeh. Iako su živjeli s druge strane zakona, Turnbull i njegovi ljudi bijahu mu na neki način simpatični. Nagonski, on je u tih ljudi razabrao samo primitivnu i nepromišljenu želju da se na lakši način dočepaju veće zarade umjesto da se povazdan prabijaju trudnim poslovi-

ma oko pregona stoke. Severn se prisjeti Sama Bassa, nesretnog dječaka iz Indiane, koji je krenuo stazom zločina i bijedno skončao samotnom smrću na cesti, negdje u Arkansasu, siromašan kao što je i bio i s metkom jednog rendžera u trbuhu, u dvadeset i sedmoj godini.

— Težak je to i nesiguran život — zamijeti. — Isplati li vam se to, momci?

Turnbull ga smeteno pogleda i nelagodno se premjesti s jedne noge na drugu.

— Pa, pravo da vam kažem, dosad nismo još ništa ušićarili! Potpuno smo praznih džepova. Namjeravali smo se, zapravo, pridružiti Cullaneovima. Čuli smo da čovjek u njihovoj družini dobije redoviti obrok i po koji dolar zarade.

— Nije to baš tako sigurno.

— Do đavola, Severne — prigovori mu Lawrence — niste valjda naumili sami samcati raspršiti Cullaneovu družbu?!

— Ne sasvim — prizna Don. — To je samo početak. Zamišljali su da ovaj grad pripada njima, a ja sam im sada poručio neka ga se klone.

— To ste poručili Cullaneovima?! — zaprepasti se Turnbull — Čovječe, pa vi upravo izazivate nesreću! Oni će se stuštiti ovamo i živome vam oderati kažu. Zar niste čuli što su sve počinili u Fronterasu?

— Čuo sam. Krajnje je vrijeme da im netko stane nakraj!

— Pa, dobra vam sreća, prijatelju — reče Ogston. — Imate li dovoljno ljudi koji će držati uz vas?

— Nemam — prizna šerif. Možda dvojica, trojica. Gradonačelnik, svećenik, konjušar... da, i Diego. To su otprilike svi.

— I senor Poynton — priklopi Diego koji je s druge strane tezge pažljivo pratio razgovor.

— Svakako, staroga sam gotovo zaboravio.

— Stari Poynton? — s nevjericom upita Turnbull. — Zar doista očekujete da će se ta pijanica boriti protiv Cullaneovih? U posljednjih deset godina taj stari bijednik nije bio trijezan ni jedan jedini dan!

— Bio je jutros, kad sam ga uzeo za tamničara.

— Opit će se još prije večeri. Naći ćete ga kako hrče negdje u nekom uglu. Sjajno ste si društvo odabrali, Severne, nema što! Shearer je valjan čovjek, ali godinama već nije držao pušku u rukama. Diego... bez uvrede, prijane... nije nikakav revolveraš. A što se tiče svećenika... — On izbaci ruke u zrak kao da se odriče svake odgovornosti za Severnove nerazumne postupke. — Čovječe, pa vi nemate nikakvih izgleda!

— Svi to kažu ali ja ostajem pri svome! Stvari će se razvijati ovako: ili će Cullaneovi doći da me uhvate, ili moram smisliti neki drugi način da ih izvabim iz njihova utvrđenja. Najvjerojatnije oni će htjeti San Jaimeu podijeliti dobru lekciju, a ja ću im tom prilikom prirediti malo iznenađenje!

Turnbull uzdahne kao da se nateže s nerazumnim djetetom:

— Po onome što ste mi ispričali, šerife, držim da ste ih već jednom dovoljno iznenadili! Zašto ne isparite odavde dok nije prekasno?

— Koliko dugo ste se namjeravali zadržati u gradu, momci? — promijeni Severn naglo razgovor.

— Pa, pomišljali smo na jedno dobro kupanje i brijanje, i nekoliko čašica; možda i da prospavamo noć u dobrom krevetu. Pa i konji su nam umorni... Odgovara li vam to, šerife?

— Dobro došli, ali samo tako dugo dok se budete kanili svake pomisli da se spetljate s Cullaneovima!

— Ne brinite, prijatelju — naceri se Turnbull. — Nastojat ćemo da što više povećamo razdaljinu između njih i sebe. Ujutro odlazimo dalje.

— Dobro. Dođite u moj ured po oružje prije nego što odjašite.

Pošto je šerif napustio kantinu, Turnbull zamišljeno zavrti glavom.

— Iako on zaista najbrže rukuje revolverima od svih koje sam dosad vidio, ipak mora da je potpuno lud ako je nakanio da se sam suprotstavi Cullaneovima!

— Ne, senor! — usprotivi se stari krčmar. — Nije sam. Ovaj grad će se boriti zajedno s njim. Svi će se građani suprotstaviti onim lupežima!

— Ne govori gluposti, Diego! — prasne Ogston. — Kako biste se vi, do đavola, mogli boriti protiv Cullaneovih?

Na to im Diego uzme pripovijedati kako je Severn zamolio oca Malcoma da zvonjavom zvona, rano ujutro, okupi sve stanovnike na trgu, ispred crkve. Okupljenim građanima Severn je objasnio da će nakon njegova izazova Cullaneovi bez sumnje doći da kazne grad, i da se slučaj može riješiti dvojako: ili će on, Severn, otići odavde, pa će Cullaneovi pojuriti za njim i ostaviti San Jaime na miru, ili će ostati ovdje, a grad se može zajedno s njim boriti protiv razbojnika. On će im pokazati kako će braniti mjesto, pretvarajući ga u gotovo neosvojivu tvrđavu. Odabrani ljudi branit će utvrdu puškama, ostali će puniti oružje i obavljati druge važne dužnosti. Objasnio im je kako se sve to može valjano raditi, i na kraju uvjerio građane San Jaimea da su sposobni sve to učiniti. Vratio im je ono što je većina muškaraca u San Jaimeu odavno zaboravila da posjeduje...

— Vratio nam je naš ponos, senor — mirno završi stari Diego svoje pripovijedanje. — Bolje je, možda, umrijeti uspravno nego živjeti klečeći, zar ne?

U dubokoj tišini Turnbull i njegovi ljudi stajali su uza šank, udivljeno klimajući glavama i zamišljeno pogledavajući jedan drugoga.

VIII

Zaustavivši na trenutak teški korak, golema ljudeskara progovori hrapavim glasom:

— Kako sam čuo, cijeli je grad uz njega!

Govornik bijaše div od čovjeka, dolmajući se kao da je od brda odvaljen, nadvisujući visokim rastom sve muškarce u prostoriji, i to u zemlji gdje visoki ljudi bijahu gotovo pravilo, a ne izuzetak. Niz tijelo mlitavo mu se klatiše kao u gorile dugačke i snažne ruke širokih šaka, obraslih gustim maljama. Ta sličnost nekom golemom gorilu ponavljala se i u ostalom izgledu tog čovjeka: ispod izbočenih lukova obrva vrebale su sitne, duboko usađene oči, a gusto zarastene obrve gotovo da su se spajale s guštikom čupaste kose koja mu je pala preko niska čela. Iz cijele je pojave tog čovjeka izbijala silna, surova snaga i životinjska lukavost. Takav biješe Marco Cullane, najstariji sin starog Cullanea, kojeg je on volio više od ikojeg živog stvora na svijetu.

Marcove su riječi bile upućene njegovu ocu koji se opružio u starom, derutnom naslonjaču pokraj širokog, kamenog ognjišta u prostranoj dnevnoj sobi goleme zidanice. Čvrsto ugrađena u stijenu kanjona, kuća se već bila potpuno srasla s vjekovnim postojanjem planina, tvoreći jezgru neosvojive utvrde koju su Cullaneovi nazivali svojim uporištem.

Neznano je ostalo tko je podigao tu kamenu zidanicu u kanjonu. U godinama svog boravka ovdje Cullaneovi dozidaše nekoliko prostorija, pa se kuća s vremenom pretvori u veliko i prostrano kameno zdanje, nepristupačno napadu odozgora i neosvojivo s pročelja. Zidovi građevine, debeli dvije i pol stope, bijahu natkriveni četiri stope debelim krovom dobro nabijene zemlje, obilno zarastene travom i busenjem, koje je prikrivalo izgled odozgo i spajalo njene obrise s prirodnim oblicima kanjona. Zemljište ispred i s obje strane kuće bijaše iskrčeno i zaravnjeno, tlo generacijama konjanika utabano u tvrdu kamenu ploču na kojoj ni najmanji crv ne bi našao dovoljno zaklona.

Velika dnevna soba bijaše prljava i sva u neredu. Svuda naokolo ležala su na hrpi sedla, navlake za puške, stara iskrzana konjska orma i odbačeni komadi odjeće, a kutije municije i limenke hrane bile su nagomilane u kutovima, na policama, na stolu, posvuda. Pod nogama škriputala je nepometena prljavština i sitna zemljana prašina koja se nakupljala na podu otkako je tu u zidanici, prije mnogo godina, umrla Marcova majka. Ako je starac uopće i primjećivao svu tu nečistoću i neurednost, nije to nikada spominjao; a pošto to nije učinio on, nisu se to usuđivali ni drugi.

U šezdeset i sedmoj godini, stasit, i krepak i vrlo okretan, stari je Cullane još i sad spretnije jahao i bolje gađao od mnogih iz šarolike gomile ološa koji se okupio pod njegovom zastavom. Bujna i lepršava sijeda kosa okruživala mu je lice, zasiječeno tvrdim borama oko usta, što su mu ih tu udubile godine despotskog silništva i prepredene himbenosti, nesmiljenog iskorištavanja i odbacivanja ljudi oko sebe, godine nepriznavanja ikakvog zakona osim vlastitog. Duboko usađene blijedoplave oči bile su sada bezizrazne; međutim, mnogo je ljudi već uzdrhtalo pred njihovim mahnitim pogledom, a još je više bilo onih koje su te oči vidjele umirati.

Stari Cullane zurio je tog trenutka kroz prljava, od muha umazana, stakla prozora dolje niz kanjon, iznad prevaljenih gromada stijenja između vrtoglavih litica s obje strane, kao da bi prodornim pogledom htio dokučiti što se događa tamo daleko, u nevidljivom San Jaimeu.

— Cijeli je grad uz njega, je li? — odjednom se oglasi starac.

— Tako sam čuo.

— Jesu li naše uhode u San Jaimeu nešto saznale o tom Severnu?

— Ništa, oče. Nitko ne zna ništa o njemu!

Glupaci! Izubijao ti je brata, protjerao njega i Flatmana iz grada, izaziva nas da poduzmemo nešto protiv njega, a nitko ne zna ništa o njemu! Glupaci! Kao da na zapadu ima stotine takvih ljudi! Ti, momče, opiši mi ga ponovo!

Pogledi svih prisutnih upriješe se u mladog Yanceyja Cullanea, koji se skupio u stolici pokraj vrata, obilježen žigom svog susreta sa Severnom.

— Taj, pasji sin! — zaškrguta Yancey zubima. — Oderat ću mu kožu kao...

— ... kao prošli put, zar ne?! — zaskoči ga starac podrugljivo. Ne blebeći gluposti nego mi reci kako izgleda.

— Idi do đavola! — prasne Yancey. — Zar je važno kako izgleda?! Ja ću...

— ... dobiti po zubima, balavče, ako me ne budeš poslušao! — podvikne oštro starac i uspravivši se užarenih očiju uperenih u sina — Dovoljno da je cijeli grad vidio kako te je taj tip udesio. Nikakvo čudo da ga svi smatraju čudotvorcem. Kažeš da mu je ime Severn? Dobro, da čujemo ostalo!

— Pa, nemam mnogo dodati onome što već znaš, oče — pokunjeno će Yancey. — Visok je oko šest stopa, i nosi dva nisko privezana revolvera, s kojima nevjerojatno vješto barata. Jaše visokog i krupnog crnog konja. Izgleda poput najobičnijeg goniča stada. Slučajni namjernik, ako mene pitaš!

— Nisam te ništa pitao, sinko, a samo bi glupan mogao pomisliti tako nešto! Upravo sam se sjetio da sam čuo kako je neki takav tip u San Joseu zaskočio Bila Morrisona i pobjegao u brda s nekim kockarom kojega je Bil naumio operušati. Taj se kockar zvao Main. Možda je to isti momak, taj Severn.

— Ako jeste, onda je prilično daleko potegao da bi čak ovdje upao u gužvu — dobaci treći govornik. Bio je to mlad čovjek od otprilike dvadeset i pet godina, čvrsto građen, iste crvene kose kao i Yancey, i neizbrisivih obilježja potomka starog Cullanea.

— U pravu, si Glenne — reče starac. — Hm, da mi je znati što taj Severn traži ovdje!

— Možda je on samo nekakav bezvezni mutivoda? — oglasi se momak iz drugog kuta sobe.

Tankih usana i najniži od cijele obitelji, najmlađi je Cullaneov sin dobio očevo ime: Billy. Sitan i malen, duge plave kose i lagano isturenih zuba, nosio je uobičajenu kaubojsku odjeću i nisko pripasan revolver kalibra 38, po uzoru na svog idola Billy Kida, mladog razbojnika čijim se imenom volio nazivati.

— Ne, momče, odmahne stari Billy glavom. — Nije on jedan od tih. Slutim da je nešto drugo po srijedi.

— Što drugo, do đavola? — upadne Marco. — Nitko ga ovdje ne poznaje. Toliko je bespomoćan da je uzeo čak i starog Poyntona za pomoćnika! Jedino, ako...

Starac ga oštro pogleda.

— Jedino, ako...?!

— Jedino ako... do đavola, znam da to zvuči glupo, ali možda je Shearer ili netko od onih kukavaca iz San Jaimea pozvao nekog revolveraša da očisti grad od...

Starčev slijepi hitac dolazio se kao šuškanje suhog lišća.

— Marco u tebe je zaista kokošji mozak! Misliš li da bi te šeprtlje u San Jaimeu imali petlje za tako što?! Čak ako bi se i usudili to uraditi, odakle im novac?!

— Ima ga u njih dovoljno — mrzovoljno odgovori Marco.

— Do đavola, momče, misliš li da bi oni mogli to uraditi a da ja ne bih ništa o tome znao? — Starac ponovo zakima glavom. — Ne, nije riječ o tome. Ima tu nešto drugo...

— Što oče? — upita Glenn.

— Možda ga je netko poslao ovamo! — izgovori starac poluglasno.

— Poslao...? — cikne Yancey. — A tko bi to uradio, zaboga?!

— To je ono čemu se još nisam domislio. — reče starac i doda, osvjedočen u svoju misao: — No, slutim da je tako!

— Slutim... slutim! — prasne Yancey. — Do đavola tvoje slutnje! Odjašimo onamo i udesimo tog pasjeg sina! Želim da vidim njegovu smrdljivu strvinu kako visi s najviše grede u Yopeovoj staji! I što prije to uradimo, to bolje!

— Glupane! — opomene starac mirno sina. — Ponajprije želim saznati nešto više o tom Severnu. tko je, odakle je došao i prije svega, zašto je ovdje. Glenne, osedlaj konja i odjaši preko granice, pa saznaj što više možeš o Severnu.

Glenn požuri iz sobe a starac se obrati najmilijem sinu:

— Marco, povedi Chapmana, Nixona i Chuck Allena u San Jaime i saznaj tko od važnijih ljudi u gradu drži sa Severnom. Građani vam, zacijelo, neće praviti naprilike, uvjereni da Severn može sam izaći s vama na kraj.

— Dobro, oče. Samo, ja nisam tako vješt revolveru.

— Ah, ti priglupo govedo! — Starac gotovo razniježeno odmahne rukom. — Misliš da bih te tek tako poslao pred njegove revolvere?! Čak i da si brži od njega, to ne bi ispunilo svrhu. On mora biti slomljen, i svi to moraju vidjeti! Želim da leži prebijen i krvav na podu Diegove kantine, i želim da svi u gradu to vide! Ostali će se pobrinuti za one koji bi se pokušali umiješati. Treba slomiti Severna, i građani će se razbježati kao stado ovaca. Jesi li shvatio što tražim od tebe, Marco?

Stegnuvši teške pesnice, gorostas se isceri.

— Bit će to pravi užitak, oče — zlurado će grlenim glasom.

— Pazi, momče! — otrese se starac. — Samo ga premlati! Premlati ga dobro, ali ga nemoj ubiti.

— Zašto? — umiješa se Yancey. — Zašto ne bismo ubili to kopile i završili s time?

— Zato što ja tako želim! Zato što slutim nešto u vezi s tim Severnom, i ako je moja slutnja ispravna, ubit ćemo dvije muhe jednim udarcem. Dovoljno je da u San Jaimeu bude samo pretučen i ponižen. A ubiti ga... Glas mu zamre, a mahniti mu se pogled izgubi negdje u daljini. — ... Ubiti ga negdje drugdje bit će... — Starac zatrese glavom, kao da želi razbistriti misli, pa se zatim iskašlje i obrati sinu. — Učini kako sam rekao, Marco!

IX

Rick Main lagodno se ispružio u stolici ispod hladovite nastrešnice šerifova ureda. Iz unutrašnjosti zgrade dopirali su bučno tabanje i glasni mrmor starog Raya Poyntona, koji je poslovao priborom za kuhanje kave.

— Rekao bih da su građani većinom na tvojoj strani, Done — progovori kockar.

Šerif se kratko osmjehne ne znajući odnosi li se to na njegovu primjedbu ili na starčeve glasne psovke na račun Severnove tvrdoglavosti, Main odmahne rukom i doda:

— Moram te, međutim, upozoriti da sve to zajedno nije vrijedno ni novčića!

— Nemaš pravo, to mnogo vrijedi! Pričaj dalje!

— Pa, nema tu šta osobito za pričati. Pomalo sam tumarao naokolo odigrao poneku partiju karata, osluškivao razgovore, bio sam »nenametljiv«... ili kako se to već, do đavola, zove. Uvijek sam čuo samo jedno te isto: ... »se-

nor Severn je čovjek na mjestu... on će nas zaštiti od Cullaneovih... svi ćemo biti slavni junaci... nitko se od nas ne plaši«... Do đavola, Done, sve to nema smisla! I sam znaš da u cijelom gradu nema desetak ljudi koji bi se mogli oduprijeti Cullaneovima!

— Znam, štoviše, s tim i računam!

Main skine šešir, počeše se po glavi, pa se potpuno smeten zagleda u sugovornika.

— Proklet, bio ako išta razumijem! — prasne.

Severn isturi bradu, pokazujući prema trgu.

— Pogledaj!

Malin sliježe ramenima i svrne pogledom na trg, obuhvativši očima veliku crkvu na sjevernom kraju, dva reda kuća što se s obje strane crkve protezahu prema jugu, i napokon, na južnoj strani trga Diegovu kantinu, uz koju se nastavljala gradska konjušnica.

— Dobro, pogledao sam. I, što?!

— Oblikom trg podsjeća na utvrdu. Pogledaj još jednom. Zar ti to ništa ne govori?!

— Prestani me zavitlavati i kaži mi napokon što si smislio! — razdraženo drekne Main.

— Pa, imam plan — prizna Severn. — Možda nije najbolji, ali mislim da bismo ipak mogli nešto učiniti.

— Govori, do đavola, što si naumio?! — vikne Main nestrpljivo.

— Da čujem i ja! — prekine ih Poynton. — Haj'te na kavu dok je vruća. Možete razgovarati i unutra!

Ušli su. Kad su, svaki sa šalicom kave, zasjeli oko stola, Main se nestrpljivo obratio Severnu:

— Počeo si govoriti o tome kakvo si iznenađenje naumio prirediti Cullaneovima kad dođu po tvoj skalp!

— Zar je govorio o tome? — zagrakta stari Poynton. — Severne, blesav si kao stara sovuljaga! Ponovno ti kažem: Cullaneove možemo pobijediti samo tako da im postavimo zasjedu izvan grada i kad nam se približe sve pobijemo!

— To je suviše pogibeljno. Osim toga, u preriji nema dovoljno zaklona za ljude. Ali, pogledajte ovo!

»Ovo« bijaše nepravilni, izpresijecani četvorokut, kojega je Severn prstom iscrtao na prašnjavoj ploči stola. Dva okomita pravca naslanjahu se donjim krajem na jednu vodoravnu crtu, a na svakome uglu, kod njihova sjecišta, ostavljen je po jedan manji prazan prostor. Na gornjem kraju, umjesto vodoravne crte, Severn je iscrtao manju pačetvorinu.

— Vrlo zanimljivo! — oglasi se Poynton, zureći u crtež.

— Ali nedokučivo! — doda Main. — Što je to?

— Plan grada, šupljoglavci. Mala pačetvorina tu na vrhu je crkva. Ove dvije okomice su nizovi kuća što se protežu prema jugu, a doljnja crta označava krčmu i konjušnicu.

— Dobio si, dakle, četvorokut... Ne znam, Done, je li to baš neko osobito otkriće! — reče Main.

— E, nisi u pravu. Upravo u tom grmu leži zec! Treba samo da dobro zabrtvimo otvore na uglovima i dobili ćemo pravu tvrđavu, koju je prilično lako obraniti! — Dok su ga Poynton i Main snebivajući se gledali, Severn nastavi: — Glavna nam je briga kako u tolikoj mjeri razbijesniti Cullaneove da dignu na noge sve raspoložive snage i krenu na nas!

— Ah, nebesa! — jekne stari Poynton. — Misliš li da Cullaneovi nisu već dovoljno bijesni?!

— Sigurno da su bijesni. — Severn se nasmiješi. Neće oni sjediti skrštenih ruku i dopustiti da netko protjera jednoga od njih iz njihova grada, ali...

— ... nisu toliko bijesni da bi se svom silom oborili na nas? — završi Main.

— Upravo to! — potvrdi Severn i uzme nabrajati na prste: — Prvo: pozlijedili smo njihovo dostojanstvo, ali nitko nije bio ubijen. Drugo: onaj stari lisac vjerojatno je gužvu u San Joseu doveo u vezu sa mnom... a možda i s tobom, Rick... pa će se zacijelo upitati što mi, zapravo, namjeravamo postići? A to me navodi na treće: vjerojatno će jednom ili dva puta pokušati da me odstrani na neki drugi način, prije nego što se odluči na bitku! Stoga moramo biti pripravni na sve, i

smisliti dobar način da ga izazovemo, kako bi s cijelom družinom krenuo na nas.

X

Mike Turnbull i njegovi drugovi odlučiše svratiti na još jednu čašicu prije nego što će u zatvoru preuzeti oružje i krenuti prema granici. Večer bijaše mirna: nekoliko je ljudi bilo zadubljeno u tihe razgovore oko stolova, a mladi, Turnbullu nepoznati kockar spokojno je slagao pasijans ispod zidne svjetiljke na drugom kraju prostorije. Tijekom večeri jednom je u kantinu zavirio i šerif, prolazeći mimo nje u večernjoj ophodnji gradom, što je odsad pripadalo u njegove redovne dužnosti. Ugledavši ga na vratima, Turnbull i njegovi momci kratko mu nazdraviše podizanjem čaša, a kad je šerif otišao, Ogston primijeti:

— Majka ovog dečka odgojila je dobre momke!

— Ima li on ikakvih izgleda protiv Cullaneovih, Mike? — upita Les Lawrence.

— Nikakvih! No, to je njegova stvar, a ne naša!

— U pravu si — suglasi se Ogston. — Diego, natoči nam još po jednu!

Okrenuvši se prema krčmaru, Ogston se namršti ugledavši izraz starčeva lica. Diego Cruces zurio je u vrata, a na licu bili su mu zapisani prepast, strah i nevjerica.

— Što do đav...! — Ogston se okrene prema vratima, ali mu se psovka zamrzne na usnama kad je ugledao ono što je vidio Diego, i što su sad gotovo istodobno ugledali svi prisutni.

Na vratima su upravo zastali četiri muškarca. Iako trojica od njih bijahu vrlo visoki, četvrti ih je sve nadvisivao. U titravom svjetlu petrolejskih svjetiljaka ustobočio se ispred svojih pratilaca Marco Cullane, a glas mu je odjekivao hrapavo poput struganja turpije po konjskoj potkovi:

— Ostanite svi mirno na svojim mjestima i nikome se neće ništa dogoditi!

Grobna tišina polegla je prostorijom, a ljudi za šankom ostadoše nepomični, kao skamenjeni.

— Je li to... je li to...? zamuckivao je šapćući Dickie Drew.

Turnbull jedva zamjetljivo prikloni glavu u znak povlađivanja i prošapće:

— Marco Cullane i neki njegovi momci!

Vrebajući oko sebe poput zvijeri spremne na skok, Marco Cullane priđe k šanku. Ispruživši ruku, dograbi Diega za košulju na prsima i izdigne ga na nožne prste.

— Ti prljavi Meksikanče! Daj nam pića!

Snažnom rukom on prezrivo odgurne starca, koji poleti natraške i sudari se sa zidom od grubo zbijenih drvenih polica s bocama iza sebe. Diegovim licem preleti grč straha i on bolno krikne od siline sudara. Niz bradu mu poteče tanki mlaz krvi kad se nehotično ugrizao za donju usnu; starčeve se oči zacakliše i on posrne prema naprijed, uhvativši se rukama za tezgu, kako bi se zadržao na nogama.

— Pića, prokleti mješanče! — rikne Marco i široko izmahnuvši udari Diega hrptom ruke postrance po glavi.

Starac poleti na drugi kraj šanka i onesviješten klone na pod.

— Prljava svinja! — uzviče se Marco bijesno, a podmukle mu se oči zlohudim pogledom zaustave na grupi muškaraca poredanih uza šank. Ruka mu poleti naprijed i njegov se prst, debeo poput puščane cijevi, zabode Turnbullu u prsa.

— Ti! — otresito će gorostas. — Otiđi iza šanka i posluži me pićem!

Turnbull ustukne za korak, pomirljivo uzdignuvši ruku.

— Ja ne tražim kavgu, prijatelju. Nisam čak ni naoružan. Ali, nisam ja krčmar.

Okrenuvši se pratiocima, Marco se grohotom nasmije.

— Jeste li čuli,momci, što reče ovo mladunče? — cerekao se. — Kaže da nije krčmar!

Njegovi se drugovi nasmijaše, a Marco se stade češkati po bradi dok mu se lice polako uozbiljilo.

— Uistinu smiješno — promrmlja div poluglasno.

Bio je napola okrenut od Turnbulla, pa je njegov slijedeći pokret bio to neočekivaniji. Obrnuvši se vrlo okretno u hitrom polukrugu, Cullane tresne Turnbulla golemom pesnicom posred lica. Obliven krvlju i razbijena nosa, Turnbull posrćući i mlatarajući rukama otetura nekoliko koraka unatrag, a zatim se prevrne u strahu i padne licem na pod.

Jedan beskrajni trenutak činilo se kao da je sve živo u prostoru odumrlo — nikakva pokreta, nikakva glasa. A onda se Turnbullovi ljudi uz paklenu dreku baciše na gorostasa. Pod težinom njihove brojčane nadmoći Cullane je ustuknuo dva, tri koraka, a zatim se ukopao nogama u pod i, široko raskoračen, uz otegnuti životinjski urlih, dograbio Dickiea Drewa oko pasa i poput toljage zavitlao ga na njegove drugove.

Silina iznenadnog udara bacila je Bronca Ogstona na koljena, poluonesviještenog pod teretom Dickiea nepomičnog tijela. Svejedno zvjerski ričući Marco zatjera desnicu Tomu Longu u trbuh, nisko ispod pojasa, te se nesretnik, teško dašćući i bolno stenjući, zgrčio na podu. Prije nego što je stigao da od muke povrati, dobro odmjereni udarac iza uha pošalje ga u carstvo snova. Istodobno Cullane posegne rukom unatrag da dohvati Lawrenca, koji mu je zajahao na leđa i rukama ga stiskao oko vrata Ali, njegov stisak nije bio dorastao Marcovoj golemoj snazi. Dograbivši ga čeličnim zahvatom za ruku, gorostas se okrene na peti i zavrti žilavog tragača oko sebe, a zatim ga, ne ispuštajući njegovu desnu ruku, snažno odgurne i ponovno naglo privuče. Iz Lawrenceova grla izvije se prodorni vrisak kad su mu se kosti u ramenu iščašile i on, posiviela lica klone na koljena. U tom trenutku Cullane podigne nogu i koljenom zahvati Lawrencea pokraj slijepočice. Prevalivši se na stranu, Lawrence tresne o stol i povuče ga za sobom na pod gdje ostane nepomično ležati.

Krčma bijaše nalik na klaonicu. Sve se odigralo tolikom brzinom da nitko od gledalaca nije mogao povjerovati da je sve to vidio vlastitim očima. Pa ipak, tu stajaše Marco Cullane, uspravan, sa zasjekotinom na obrazu niz koji mu se slijevao tanki mlaz krvi, a pred njim i oko njega ležalo je petero odraslih muškaraca, smlavljenih, raskrvavljenih i polomljenih njegovom neprispodobivom snagom.

— Kokošari! — urlikao je Marco Cullane, opijen razaranjem koga je upravo izveo. — Čobani! Seljačine! Zar među vama nema nijednog pravog muškarca?!

Nitko se u prostoriji ne pokrene, niti pusti glasa.

— Nijednoga, ha?! Kukavice, svi do jednoga! Dobro, dakle! Chapmane, dođi ovamo!

Crnomanjasti Chapman žurno posluša Marcovu zapovijed. Oni zajedno stupiše iza tezge i stadoše redom razbijati sve što se nalazilo na policama: svaku čašu, svaku bocu svaku stvar koja se mogla pomaknuti. Ostala im se dvojica oduševljeno pridruže; trgajući sa zida police, udarahu drvenim pregracima o ploču šanka, tako da su se daske raspadale u trijesku i iverje.

— Kad je divljanje završilo, usred krša stajao je Marco Cullane, sopćući isprekidano i stežući bocu tekile u golemoj šaci.

— Chapmane, na ulaz! — odsječno će. — Allene, na stražnja vrata! Nixone, uza zid!

Buljeći zakrvavljenim očima u krila pokretnih vrata, Marco žestokim zamahom hitne bocu kroz prozor na ulicu i prodere se:

— Proklet bio gdje kod se sada nalazio, lajavi šerife! Mi ponovno preuzimamo grad u svoje ruke! Dođi, i pokušaj nas spriječiti!

Udaljujući se od stola za kojim je slagao pasijans sve dok nije započela ta paklena gužva, Rick Main se oprezno povlačio uza zid do prozora, kroz koji je Cullane upravo izbacio bocu. Kad bi samo dospio upozoriti Severna prije nego što...

— Hej,ti! Kamo si, do đavola, krenuo?!

Začuvši prijeteće režanje, Main se ukoči. Zaplašen, otvori usta, ali u tom trenutku Chapman tiho psikne u znak upozorenja, skrenuvši tako gorostasovu pažnju s kockara.

— Marco! — najavi Chapman. — Dolazi!... To je on! Upravo prelazi preko trga!

XI

Severn se hitro i vješto u jednom pokretu ugurao kroz krila pokretnih vrata u krčmu. Držeći oba revolvera u rukama, on samo jednim brzim, sveobuhvatnim pogledom uoči sve.

Poprište događaja izgledalo je poput ruševine. Dijelovi razbijenog pokućstva polomljenih stolova i stolica i krhotine stakla zakrčili su pod, a po raznim kutovima ležalo je nekoliko muškaraca. Sve je to zapazio samo u sekundi, jer je sva njegova pažnja bila usredotočena na čovjeka koji ga je bijesno sažigao zažarenim pogledom, stojeći u središtu te stravične slike široko raskoračenih nogu, rukama podbočen o kukove, širokih prsa i crne, znojem natopljene kose, nalikujući prašumskom stvoru.

To mora da je Marco Cullane, preleti Severnu misao kroz glavu, Ali, zacijelo nije sam.

Prekasno osjeti kretanje iza sebe, zdesna. Prišavši bešumno iza leđa, Chapman mu čvrsto pritisne cijev revolvera uz hrptenjaču.

— Odbaci oružje ili ću te raznijeti na komade!

Severn uvidi da nema izbora, pa polako otpusti zapinjače revolvera i baci ih na pod.

— Naprijed!

Grubo gurnuvši šerifa, Champan ga potisne prema prostoru ispred tezge, prekrivenom razasutim komadima porazbijenog i isprevrtanog namještaja. Spotaknuvši se o nogu jednog razlupanog stola, Severn se teturajući i napola sagnut zaustavi na dva koraka ispred Marca Cullanea.

Gotovo nemarnim pokretom orijaš izmahne šakom i snažnim udarcem lupi šerifa po sljepočici. Izdignut na pete, Severn se zanese i, izbačen iz ravnoteže, posrne natraške pravo u ruke Chapmanu, koji ga pograbi i odgurne natrag prema Marcu. Boreći se s nesvjesticom, šerif se jedva u posljednji trenutak sagne ispod strelovito izbačene Cullaneove ruke. Udarac ga zakači vrhom tjemena, oderavši mu kožu, i odbaci postrance među razbijeno pokućstvo. Sapleo se i pao na pod.

Tresući glavom da razbistri mozak, Severn spozna da se nalazi u smrtnoj opasnosti. Svijet oko njega ocrtavao mu se u nejasnim obrisima, a u ušima mu je tutnjilo kao da se preko njega prelijeva snažan vodopad. On se nagonski otkotrlja u stranu i povuče natraške, udarivši o oštri rub polomljene stolice, kako bi izbjegao očekivani razorni udarac kojim bi mu Cullane smrskao nezaštićenu glavu. Tog trenutka, zapanjujuće za njega, gromoglasni grohot ispuni kantinu. Istodobno mu se oči razbistre i on ugleda Marca Cullanea kako stoji nasred krčme, rukama oduprtim o bokove, i grohotom se podsmijeva svojoj žrtvi koja je, batrgajući se, nastojala izbjeći opasnosti koja nije postojala.

— Ne plaši se, šerife! — graktao je Marco slatkorječivo, nutkajući Severna pokretom ruke neka ustane. — Nisam te još pravo ni udario. Hajde, ustaj! Želim da budeš svjestan onoga što će ti se dogoditi! Ustani! Tvoji meksikanski prijatelji neće ti večeras pomagati!

Severn se polako podigne na noge, pretvarajući se da je mnogo teže povrijeđen nego što je bio. Zurno očima preleti gomilom ustrašenih promatrača. Ugledao je Rick Maina, a iza njega čovjeka koji je držao revolver gotovo slučajno uperen u kockara. Jedan je tamo, pomisli. Champan je drugi. Ima li ih još? Jedan je kod stražnjih vrata... ukupno četvorica.

Cullane je zapazio brze šerifove poglede i iz njega ponovo provali surovi smijeh.

— Tražiš pomoć, šerife? — podrugne se. Ne tari glavu oko toga, nitko nas neće prekidati u našoj zabavi!

I, on krene prema Severnu kao neka velika, vrebajuća zvijer.

* * *

Stari je Poynton gunđajući prilazio vratima šerifova ureda, na kojima se iznenada začule žestoko lupanje

šakama i zazivanje uzbuđenog ženskog glasa:

— Senor Poynton! Senor Poynton! Brzo, brzo!

Prolazeći pored kantine i privučena odjecima meteža, neka je žena sva užasnuta iz prikrajka prisustvovala događajima koji su se tamo odigrali. Ne znajući kako da pomogne, kao izbezumljena pojurila je preko trga i iz sve snage stala udarati po vratima zatvorske zgrade.

— Što ti je, Dolores? — izlane Poynton kad je otvorivši vrata i ugledao ženino smućeno lice. — Što se dogodilo?

— Šerif... senor šerif! — propenta žena. — Uhvatili su ga... Cullaneovi. — Onaj veliki... Marco... on će ubiti senora Severna. Brzo, pomognite mu!

Žena je nestrpljivo potezala starca za rukav, ali on otrese njenu ruku sa sebe.

— Potraži nekog drugoga, Dolores, — istisne šupljim glasom, lica posivjelog poput pepela. — Ja... Pozovi gradonačelnika,... Yopea, svećenika... Hajde, ženo! Idi i potraži ih!

— Zar nećete pomoći šerifu? — promuca žena — Oni će ga ubiti!

— Prokletstvo, što te briga za mene!? — drhtavim će glasom starac. — Potraži gradonačelnika, Dolores! Brzo! Čuješ li?! Požuri!

Odgurnuvši od sebe ženu kao da je neka zlokobna utvara, starac se vrati u zatvor i zalupi za sobom vratima. Zatim ispruži obje ruke ravno pred sebe,pa ih uze promatrati kao da pripadaju nekom strancu.

— Drhte... kao u djeteta — promrmlja, tresući glavom.

Nesigurnim koracima ode do police na zidu, posegne za bocom s viskijem, otčepi je uz divlju kletvu i nagne na usta, osjećajući kako ga zlatasta, ognjena tekućina pali niz grlo.

* * *

Severn je odstupao korak po korak, kako mu se Marco Cullane vrebajući primicao, pružajući za njim goleme dlakave ručetine, poput stravičnih udova nadnaravnog bića iz ružnog sna. Šerif bijaše svjestan da biti dograbljen od tih ruku znači kraj. Morao je dobro proračunati svaki pokret i dobro odmjeriti svaku svoju akciju, jer to će biti surova borba za goli opstanak.

Zabacivši glavu, Cullane nestrpljivo rikne i svom se težinom stušti na šerifa. Severn na trenutak dopusti da mu se gorostas približi i dotakne ga za ramena, pa se u tom djeliću sekunde savije u koljenima i uzdignutih nogu prevrne natraške na pod. Izgubivši uporište, Cullane omahne i stane propadati kroz prazan prostor, sve dok mu se Severnove noge čvrsto zabiše u želudac. U istom trenutku šerif naglo izdigne noge i zanjiše se prema natrag, a Cullane, ponesen zamahom i svojom težinom, preleti prevrćući se preko protivnikove glave i strahovitim udorom tresne potiljkom o pod. Takav bi sraz svakog drugog čovjeka dokrajčio na mjestu, ali to nije bio običan čovjek. Cullane se prevrne potrbuške i pridigne na laktovima, zabezeknuto zvjerajući oko sebe svinjskim očicama, u kojima je treptala jarost. Zamijetivši zdesna nejasno gibanje, on sune rukom u tom smjeru. Severn lako izbjegne nespretnom pokretu i ne razmišljajući žestoko udari pesnicom Cullanea po vratu u trenutku kad je gorostas pokušao ustati.

Marco Cullane potmulo jekne i, krkljajući, ponovo se skljoka na pod, dok mu se tijelo grčevito treslo od strahovitog napora da udahne zrak. No, šerif je dobro znao da je protivnik samo omamljen, ali nikako poražen.

Cullane se odupre o ruke i polako uspravi gornji dio tijela. Podigavši kuštravu glavu, zapilji se u Severna.

— Prokleto... uuuuuh... dobar udarac! Uuuuuuuhh!

Zagrcnuvši se, gorostas ispljune krv. Podvukavši pod sebe koljena, odmarače se trenutak, klečeći. Severn se oprezno pokrene i postavi pred njega, a istodobno Main očajnički krikne:

— Zaboga. Done, dokrajči ga sada!

Severn nesvjesno odmahne glavom. To nije bio njegov način borbe, iako je bio potpuno svjestan da je svaki drugi čisto samoubojstvo. No pred ljudima ovoga grada Cullane treba da bude razbijen i uništen u otvorenoj i poštenoj borbi, bez ikakvih podmuklih

trikova, jer inače njegov poraz ne bi bio konačan.

Tog trenutka, bešumno i bez vidljiva napora da bi se pokrenuo, Cullane odskoči od poda i, poput golemog šišmiša bacj se raskriljenim rukama prema Severnu, nastojeći ga šćepati za noge. Očekujući upravo takav napad, Don čvrsto stisne obje šake zajedno u visini desnog ramena i, dok se Cullaneovo ispruženo tijelo nalazilo još u zraku, lagano izbaci lijevu nogu. Marcovo se lice u nezadrživom naletu žestoko sudari sa šerifovim čvrsto uprtim koljenom, a istodobno Severn mu objeručke, stisnutim pesnicama kao toljagom, zada snažan udarac u potiljak. Marcova golema tjelesina ponovo se opruži po podu; mičući se jedva primjetno, neko je vrijeme muklo ječao, a potom se prevrnuo u stranu.

Gledaoci su ga, u čudu razjapljenih usta, s nevjericom promatrali. Nemogućim se činilo da bi čovjek poslije takvih udaraca još bio pri svijesti, no ipak je tako bilo: Marco Cullane bijaše teško povrijeđen, alj u njemu kao da je ležala neiscrpna zaliha snage. Još jednom on se krajnjim naporom izdigne na ruke i koljena, glave ovješene kao u izmrcvarena bika u areni, dok mu je iz razbijenih usta kapala slina pomiješana krvlju. Međutim, ovog puta Severn nije čekao; on priskoči poluonesviještenom divu i, obuhvativši ga odostrag i napola vukući a napola dižući mlitavo tijelo, uspravi na noge. Zatim ga hitro obiđe i postavi se pred njega. Tresući glavom, Cullane napokon razabere obrise svog protivnika i, riknuvši divlje kao ranjena zvijer, zakorači nesigurnim korakom prema njemu.

Ne oklijevajući ni trenutka, Severn široko izmahne rukom i zabije Cullaneu šaku u trbuh, unesavši u taj udarac svu svoju okretnost i snagu. Iz orijaševih usta otme se šištavi hropac dok je otegnutim izdisajem iz njega izletio sav zrak. Omamljenih osjetila on zaglavinja preklopivši se u pasu. Severn je čekao, pripravan da mu stegnutim pesnicama zada još jedan uništavajući udarac. Tog trenutka krajičkom oka razazna prijeteći pokret i nagonski se izmakne u stranu. Istodobno ga teška cijev Chapmanova revolvera tresne po lijevom ramenu, razderavši mu uho, a pred očima mu zaigraše svici od bola kad mu je prsla ključna kost. On ugleda mračno lice, iskrivljeno ubilačkom pomamom i, gotovo nesvjesno, bezobzirno zamahne prema njemu. Od oštrog bola u ramenu zamaglilo mu se pred očima. Kad mu se pogled razbistrio, ugleda Chapmana kako iskrivljena i krvlju umrljana lica, glavinja i rukama hvata ravnotežu.

Ali, to je bilo sve što je dospio razabrati. Već idućeg trenutka dohvati ga Marco Cullane pesnicom sa strane po glavi i on poleti natraške prema šanku. Udarivši o rub gornje ploče, u istom zamahu kretanja poleđuške se prebaci preko tezge i padne s druge strane na pod. Za trenutak mu se učini da će se od teškog udara pri padu onesvijestiti, a u lijevoj ruci osjeti gotovo potpunu obamrlost. Uspravivši se s naporom na noge, Don stane uzmicati uzduž tezge, u času kad se na njenom drugom kraju pojavio Cullane, zanoseći se u hodu poput ranjena grizlija, izubijana i natečena lica, ispruženih ruku spremnih da trgaju i uništavaju sve čega se dohvate.

Severn se osvrne iza sebe i spozna da se nalazi u pogibeljnoj stupici: drugi kraj tezge, prema kojemu se pomicao, naslanjao se u pravom kutu na zid, zatvarajući uski prolaz između šanka i stijene, na kraju kojega je među razlupanom drvenarijom ležalo tijelo još uvijek onesviještenog Diega. Nije bilo uzmaka, a Cullane umalo što ga nije dosegnuo.

U tom trenutku cijelo Severnovo iscrpljeno i izmučeno tijelo obuzme samo jedna misao: oduprijeti se i preživjeti. Opustivši se načas, on prikupi [illegible] snage. Zatim se odrešito uspravi i odlučno krene naprijed, obrnuvši se pri tom lagano postrance, kako bi koliko-toliko prikrio i zaštitio svoju lijevu stranu. Tada se otisne od šanka, držeći desnu ruku vodoravno priljubljenu uz prsa, a kad je Cullane posegnuo za njim, žestokim, odsječenim zamahom izbac; desnicu prema gore.

Marco Cullane vrisne neljudskim glasom kad su mu kosti podlaktice prsnule poput šibica. Ustuknuvši neho-

tice od tog razornog bola, Cullane nije više stigao zapaziti slijedeći munjeviti pokret protivnikove ruke. Privukavši naglo ruku na prsa i ponovo je izbacivši kratkim i silovitim zamahom, Don udari gorostasa rubom čvrsto stisnutog dlana u grlo, između vrška brade i Adamove jabučice. Grcajući i gušeći se od napora da udahne zrak, Cullane iskolači oči u kojima se zrcalio užas. Usta su mu se grčevito otvarala i zatvarala, ispuštajući piskavi i isprekidani glas. Stresavši nekoliko puta glavom, on pokuša podignuti lijevu ruku, ali ga koljena izdaju pa klone na pod, unjkavo i otužno cvileći poput prebijena pseta. U trenutku kad se, padajući, poravnao sa Severnovim ramenom, šerif mu krajnjim i konačnim naporom odvali posljednji, uništavajući udarac stisnutim pesnicama po sljepoočici, izbacivši ga kroz ostatke polomljene oplate šanka na otvoreni prostor dvorane, gdje ostade nepomično ležati.

Iscrpivši sve svoje sile, Severn umalo što nije pao preko oborenog diva. Zanoseći se na nogama, stajaše neko vrijeme ovješene glave dok su mu se prsa burno nadimala hvatajući zrak.

Cullaneovi su ljudi sve to promatrali ukočeni od užasa, ne mogavši shvatiti da postoji čovjek koji je kadar svladati Marca Cullanea. Nekoliko su trenutaka stajali potpuno nepokretni; Chuck Allen nedaleko vrata, Nixon pokraj Rick Maina, zureći otvorenih usta u svoga palog harambašu, ruke s revolverom obješene mlitavo niz tijelo. Na tri koraka od oborenoga gorostasa, Chapman se upravo pribirao da se uspravi na noge, kad se krila pokretnih vrata naglo razdvoje i kroz njih sune suhonjava prilika pa skoči na revolveraša. Obuhvativši ga žilavom rukom oko vrata i pritegavši natraške preko svog isturenog koljena, mršavko položi Chapmanu na grlo oštricu svog noža.

— Samo jedan pokret, i prerezat ću ti gušu!

— Na taj hrapavi glas Chapman užasnuto zakoluta očima.

— Poynton?! — dahne s nevjericom, prigušeno.

— Da, Chapmane, to sam ja! — odsječno će starac. — A sada će biti bolje da kažeš svojim momcima neka odbace oružje, ili ćeš ostati na podu s vlastitom glavom u krilu!

— Ne!... Ne! — užasnuto vrisne Chapman. — Odbacite revolvere, momci!

— Dobra zamisao, Chuck! — oglasi se s druge strane Paul Shearer, koji je iskoristio gužvu kod ulaza i ušuljao se na stražnja vrata u krčmu, i sada uperio sačmaricu sa skraćenim cijevima u Allenova rebra. Ne oklijevajući ni trenutka, zatečeni revolveraš ispusti revolver, koji štropotom padne na pod. Nixon, koji je stajao kraj prozora, sliježe ramenima i također odbaci oružje. Rick Main mu priskoči i, pokupivši s poda revolver, uperi u njega svoj mali posrebreni pištolj.

— Sve je u redu, Done! — Vikne kockar. — Pusti sada Chapmana, Ray!

Starac nekoliko puta trepne očima, kao da se budi od dalekog sna. palucavi se plamen u njegovim zjenicama postepeno ugasi, a pogled zamuti. Ispustivši Chapmana, on uzmakne korak, dva, a revolveraš se skljoka na pod i sopćući stade grčevito udisati zrak. Poynton je ukočeno zurio u nož u svojoj ruci, kao da je to naprava iz nekog drugog svijeta, iz nekog razdoblja u kojem on nikada nije živio.

— Tako mi boga! — mrmljaše starac. — Tako mi boga, nikada ne bih povjerovao da sam još sposoban za tako nešto.

— I nisi mogao izabrati bolji trenutak da to dokažeš — nasmiješi se Severn umorno, stavljajući natrag u korice revolvere. — Umalo što mi nije odzvonila posljednja ura!

Shearer i Main dovedu svoje zarobljenike pred šerifa.

— Što ćemo s njima, Done? — upita kockar.

— Objesimo tu kopilad! — otrovnim glasom odsiječe Poynton.

Starčeve riječi uspališe gomilu promatrača. Svi koji su prisustvovali divovskom rvanju između Severna i Marca Cullanea nagrnuše bliže u tijesnom krugu, vičući i zamahujući šakama, zahtijevajući neodgodivo izvršenje presude nad Cullaneovim ljudima.

— Neće biti nikakvog vješanja! — vikne odlučno Severn i istupi naprijed. — Strpat ćemo ih u zatvor!

— Do đavola, Severne — začuje se slabašni glas. — Zar ih nećeš prepustiti meni i mojim momcima?

Okrenuvši se, Don ugleda Mikea Turnbulla kako na nesigurnim nogama stoji i pridržava se za šank, lica natečena i umazana krvlju i prašinom. Uz njega je stajao Tom Long, a iza njih poredaše se ostala trojica, svi manje ili više izubijani i neuredne odjeće.

Usprkos bolovima, Severn se iskesi i obrati zarobljenicima:

— Dakle, što kažete na to? Možete birati: ili ćete iz ovih stopa u zatvor i sjediti tamo dok istrunete, ili ćete se ogledati s Turnbullom i njegovim momcima! Poštena borba šakama, bez revolvera. Tko pobijedi, slobodno mu je otići kamo ga je volja! Dakle, što kažete?

Chapman zatrese upljivši se mračnim pogledom u Severna.

— Nismo toliko glupavi da nasjedamo na takve štosove, šerife! Osim toga, ne postoji zatvor iz kojega jedan Cullane još nije uspio pobjeći!

— Čuo sam pričati o tome. Pa, vidjet ćemo! Rick! Ray! Vodite ih!

— Hajde, momci! — obrati se kockar ljudima, pokazujući na nepomičnog Marca Cullanea. — Dodajte nekoliko dasaka da oteglimo tu hrpu mesa odavde!

Tada se šerif obrati prisutnima:

— Podite sada kućama, ljudi. Večeras više neće biti gužve. Vidjeli ste da Cullaneovi nisu nimalo različitiji od ostalih ljudi. I njima se može stati na kraj! — Zatim se okrene gradonačelniku i prošapće: — Moram hitro k liječniku. Čini mi se da mi je lijevo rame slomljeno.

— Do vraga, zašto nisi to odmah rekao! — zabrinuto uzvikne Shearer. — Brzo, hajdemo k ocu Malcolmu da te pregleda i previje!

— Tiše! Nitko ne smije saznati da mi je jedno krilo podrezano!

Zakoračivši prema vratima, Don se nađe licem u lice s Mikeom Turnbullom, koji mu se ispriječio na putu. Njegovi se momci, namrgođeni, okupiše iza njega u prijetećem stavu.

— Severne — glasno će Turnbull — nadam se da nam nećeš praviti neprilike!

— Neprilike? — iznenađeno ponovi Don. — Zar ja?

— Da! — ubaci Ogston. — Bolje da se ne prepireš s nama, jer mi smo već donijeli odluku!

— Kakvu odluku?!

— A što drugo nego da se pridružimo tvojoj armiji, tupoglavi konjokradico! — zagrohota Turnbull slavodobitno, likujući nad uspjelom šalom, dok mu se natečeno i ranjavo lice iskrivilo u bolnu grimasu.

— S tobom ćemo i u pakao ako zatreba, šerife! — doda Bronco Ogston. — Ionako nisam nikada baš mnogo držao do Cullaneovih!

— A poslije ovoga večeras — priklopi Long, pipkajući se oprezno po trbuhu i rebrima — možeš se kladiti da nam nimalo nije stalo do njih!

— Znači li to da ste s nama? — izlane Shearer.

— Upravo tako! — potvrdi Turnbull. — Severn nas je mnogo zadužio, a isto tako i Cullaneovi. Ostajemo, dakle, dok otplatimo oba duga!

— I to s kamatama, momče! — smrknuto progunđa Bronco Ogston. — S dobrim kamatama!

— Valjalo bi poručiti starom Cullaneu neka iduci puta ne šalje djecu da obavljaju muški posao — doda Dickie Drew.

A kako je stari lisac imao u San Jaimeu doušnika, ubrzo je saznao što se tamo zbilo. Više od jednog sata bijesnio je starac kao pomahnitali demon i ni jedan od njegovih sinova nije se usudio ući u kuću. No, nakon nekog vremena oni s olakšanjem zamijetiše kako je halabuka utihnula, a psovke jenjale. Nešto kasnije se zapanje, začuvši zadovoljno hihotanje. Skupivši dovoljno hrabrosti, mladi Billy proviri kroz odškrinuta teška hrastova vrata u prostoriju i zabezeknu se.

Starac se lagano i ravnomjerno njihao u stolici za ljuljanje pokraj ognjišta, držeći u ruci čašu s viskijem, smješkajući se zadovoljno i prigušeno kikoćući, razgovarajući sam sa sobom.

— ... i nemoj slati djecu da obavljaju muške poslove, ha?!... — mrmljaše starac cerekajući se. — Uvijek ima isti-

ne u starim poslovicama, gospodine Nepoznati... uvijek ima istine. Ali, ja znadem jednu mnogo bolju... da, mnogo bolju...

Starčeve oči zločudno zaiskriše.

XII

Severn je stajao uz prozor i promatrao ulicu, osluškujući prepirku između Poyntona, koji dokazivaše kako je odmetnike trebalo odmah objesiti, i Ricka Maina koji mu je strpljivo objašnjavao da su im zarobljenici glavni adut u borbi protiv starog Cullanea, koji će dobro razmisliti prije nego nešto poduzme protiv grada.

U tom trenutku uđe neka žena. Rikky Main skoči i smakne šešir s glave, a Severn se okrene da pogleda iznenadnu posjetiteljku.

Vitka i crnomanjasta žena bila je privlačna ljepotica. Kratko podrezana i kao u Indijanca ravna kosa blistaše dubokom crninom poput gavranova krila, a umilne kestenjaste oči i pune, crvene usne bijahu smještene u fino oblikovanu, ovalnom licu visokih ali ne suviše isturenih jagodica.

— Eh, ovaj... dobro jutro, gospođo — propenta Main.

— Dobro jutro, gospodo! — odgovori žena dubokim, toplim glasom. — Vi me, naravno, ne poznajete, iako već nekoliko godina živim u San Jaimeu. Morala sam doći ovamo i zahvaliti vam na svemu što ste učinili za naš grad... Ja... — Oklijevajući za trenutak, ona stavi iz vrbova pruća pletenu košaricu na stol pred Maina. — Donijela sam vam malo... kolač, hladnu šunku i još nekih sitnica. To je, mislim, zaista najmanje što smo mogle uraditi...

— Tko? — upita Main.

— Pa, još ja i neke žene u gradu. Razgovarala sam s njima o tome, pa smo ovaj, prikupile ovo ovdje...

— Uistinu, ste vrlo ljubazni gospođo, — umiješa se stari Paynton, stupivši naprijed. —Hvala vam! Done, to je gospođa Winn. Jennifer, to je naš šerif, Done Severn.

— Raduje me da sam vas napokon upoznala, šerife — Ruka Jennifer Winn bila je hladna, stisak čvrst.

— A ovaj momak ovdje je Rick Main — brbljao je Poyton dalje, ne osvrćući se na gorljive pokušaje mlada čovjeka da se ugura između starog tamničara i lijepe neznanke. — On mi je dodijeljen na ispomaganje.

— Gospodine Maine— žena klimne — drago mi je što smo se upoznali. — Zatim se ponovno obrati Severnu. — Šerife, ja... mi smo uvjerene da bi vam dobrodošla mala pomoć u opskrbi vaših zatvorenika. Bi li vam koristilo kad bih vam svaki dan donosila hranu za njih? Zacijelo ste zauzeti važnijim poslovima i brigama, pa... eto, mogli bismo vas oteretiti.

Izgovorila je sve to malim sustezanjem, plaho oborena pogleda, kao da bi se spuštenim kapcima htjela zaštititi od kazne za nešto što možda nije smjela uraditi.

— Oh, to je uistinu velikodušna ponuda! — usklikne Poynton. — Mnogo vam hvala gospođo Winn!

— Vrlo ste ljubazni, gospođo — ponovi Severn — Hvala vam!

— Nema na čemu, šerife. Smijem li vas i vaše pomoćnike, dakako... pozvati večeras svojoj kući na večeru?

— Dakako — suglasio se. — Samo morat ćemo vući ždrijeb, gospođo Winn.

— Oh, bi li vam bilo neugodno da me zovete Jenny... Done? — reče ona pomalo sramežljivo. — Čini mi se kao da vas odavno poznajem... svi pričaju samo o vama.

— Osjećam se počašćenim, gospođo... to jest, Jenny. Nego, nadam se da ćete razumjeti što netko od nas mora ostati ovdje da čuva naše »goste«?

— Da, naravno! Dobro, dakle, nadam se da ću večeras dočekati barem dvojicu od vas. — Krene prema vratima. — Do viđenja, gospodo!

Kad je lagano zatvorila za sobom vrata, u prostoriji za trenutak zavlada tišina. Tada Rick poskoči i pljesne se otvorenim dlanom po bedru, ispustivši ratni poklič Komanča.

— Ray, stara varalice! — poviče razdragano. — Zašto mi nisi rekao da u ovom gradu živi Helena Trojanska?!

— Ime joj je Jennifer, a ne Helena bogtepitaj tko! — mrzovoljno će sta-

rac. — Pošto je udovica, a sve slobodno vrijeme posvećuje dobrotvornim poslovima, nisam ni pomislio da bi ona mogla biti tvoj tip, momče!

— Done, Ray može sam čuvati zatvor. Moraš poći sa mnom večeras! Čovječe, pa to je najljepša žena na svijetu! Zamisli, pozvala me je na večeru! Nebesa!

— Koliko se sjećam, pozvala je svu trojicu! Ali, pođite radije ti i Ray! Sada baš nekako nisam spreman da se petljam s finim suđem i priborom za jelo!

Pomalo nespretno i s dosta napora pomakne lijevu ruku, podsjećajući ih da mu je cijelo lijevo rame čvrsto povezano, tako da je jedva mogao micati rukom, iako slučajni promatrač ne bi mogao zamijetiti nikakvih zavoja.

— Do vraga, Done, pa neće ona potezati revolver na tebe! — prasne Main. — Vući ćemo slamke da vidimo kome je sreća sklona!

Dohvativši iskrzanu metlu, kojom bi Poynton ponekad čistio prostoriju, Rick iščupa tri slamčice i, prikrativši jednu, uzme ih premetati rukama skrivenima iza leđa. Zatim ispruži stisnutu šaku iz koje su provirivali vršković triju slamčica iste debljine.

— Vuci, Raymonde — zaguguta prijetvorno.

Kisela lica, Poynton uhvati jednu slamku i naglo je trgne iz kockarove šake. Ugledavši je, lice mu se razvuče u široki osmijeh.

— Dugačka je! Sto mu gromova, dugačka je! — slavodobitno zahihoće starac. — Čini mi se da ću večeras uživati u finim jelima!

— Don?

Mainovo lice bijaše užareno od uzbuđenja, napetosti i nestrpljenja. Severn poželi u sebi da izvuče kraću slamku, pa uhvati vršak jedne od dvije slamčice i potegne. Iz usta mu se otme uzvik iznenađenja, a Mainovo se lice izduži.

— Prokletstvo! — opsuje kockar. — Imao sam loše karte!

— Smiri se, sinko! — dobaci mu Poynton. — Vidim da si ti jedan od onih momaka koji ne znaju što je gore a što dolje kad ugledaju zgodnu žensku. Ali, kažem ti da bi uzalud gubio vrijeme muvajući se oko Jennifer Winn!

— Kako to misliš, Ray? — upita Severn.

— Jenny Winn nije lakoumna vjetropirka. Ona je sabrana, odlučna žena koja zna što hoće. Bit će joj oko trideset godina. Ima već šest ili sedam godina kako živi u San Jaimeu. S pokojnim je mužem imala ranč negdje gore kod Nuecesa. Ubiše ga jednog dana neki kradljivci stoke, i odmah poslije toga ona je doselila ovamo. Nikad nije mnogo pričala o prošlosti. Ona je jedna od onih žena koje se uvijek nađu pri ruci kad je netko bolestan, kad nekome treba pomoći. Jenny je, tako reći, desna ruka našem ocu Malcolmu. Živi skromno i povučeno, i ne sklapa gotovo nikakvih poznanstava, iako je svi cijene i poštuju.

— Prema svemu, sudeći, vrlo je ugodna i susretljiva osoba — mirno primijeti Severn. — Kako je samo, izvan svojih navika, došla da nam ponudi pomoć!

— Uvijek je pripravna na to, momče! — potvrdi Poynton. — No, trebalo bi da potražim neku čistu košulju za večerašnju svečanost, a možda ću se i obrijati.

Starac teškim koracima otaba prema vratima i iziđe na osunčanu ulicu.

XIII

Dva su konja već uginula pod Glennom Cullaneom dok je s novostima hitao natrag u uporište svoga klana u planinama. I treći je konj, nemilosrdno podbadan okruglim ostrugama, bio sav zapjenjen i iscrpljen, pa se zamalo i on srušio kad ga je Cullane grubo zauzdao pred velikom kamenitom kućom u kanjonu i potrčao unutra.

U nepunih deset minuta starac je sazvao cijelo svoje pleme na okup. Okupili su se u prostranoj sobi, sučelice starom tiraninu koji je, široko raskoračen, stajao kraj ognjišta, očiju užarenih od mržnje i uzbuđenja.

— Slušajte svi pažljivo! — zagrakta starac. — Glenne, ispričaj im ono što si upravo ispričao meni.

Nadimajući se od važnosti zbog vijesti koju je donio, Glenn pričeka koji trenutak, kako bi štoviše porasla napetost prije nego što će obznaniti zapanjujuću novost.

— Onaj momak u San Jaimeu, šerif Severn... znate li tko je on?

— Ah, nemoj se toliko prenemagati, Glenne — otresito će Yancey Cullane, zureći prezrivo u brata praznim očima. — Kaži što imaš kazati, prokletstvo!

— Da, brate, kazat ću! — isceri se Glenn, pogledavši ga poprijeko. — A ti ćeš izmoliti molitvu što si ostao živ kad saznaš na koga si u San Jaimeu potegao revolver.

— Pa, na Severna! — zbunjeno će Yancey.

— Da, na Severna — potvrdi Glenn. — Međutim, on je bolje poznat pod imenom teksaškog revolveraša Suddena!

Sudden! Na zvuk tog imena svi se prisutni skamenište. Severn je Sudden... glasoviti odmetnik! U sobi nije bilo čovjeka koji nije čuo za legendarnog revolveraša i njegovu nečuvenu okretnost s revolverima. Nastalu tišinu prekine mladi Billy Cullane:

— Do đavola, oče, Glenn je pobenavio! Pa svi znaju da je Sudden mrtav. Nestao je prije četiri, pet godina. Ubijen je negdje u Arizoni, kako sam čuo.

— I ja sam tako čuo — ubaci Flatman, stojeći pokraj vrata. — Mjesto se zvalo Hatchett's Folly, ili tako nekako...

— Umuknite! — rikne stari Cullane. Ušutite i saslušajte ostatak priče! Hajde, Glenne, ispričaj im sve... i ne otežii!

— Svakako, oče. Dakle, momci, ovako je to bilo: krenuo sam Severnovim tragom natrag u San Jose, gdje sam iznjušio da je on na mrtvo udesio Billyja Morrisona i kidnuo iz grada sa nekakvim kockarom, po imenu Main.

— Koji se sada nalazi u San Jaimeu — uplete se mladi Billy.

— Točno, potvrdi Glenn. — Pošao sam zatim dalje prema Arizoni i procunjao malo po Tucsonu, raspitujući se za našeg dasu po hotelima i prenoćištima. Naposljetku sam pronašao hotel u kojemu je bio odsjeo, a portir mi reče da je Severn bio u posjeti kod guvernera!

— Blekea?! — usklikne Flatman s nevjericom. — Kažeš da je tog Severna poslao ovamo Bleke iz Arizone?

— Baš to kažem — smijuljio se Glenn — ali i još koješta drugo. Bleke ima zgodnu tajnicu, pa sam uznastojao da se upoznam s njom. Zove se Lavinia. Donosio sam joj cvijeće i neumorno joj udvarao. Naveo sam je da mi priča o svom poslu, pa sam napokon saznao da je Bleke pozvao Severna, koji se tu našao istodobno kad i jedan drugi čovjek, po imenu Coffey.

— A tko ti je sada taj Coffey, ako boga znaš! — zareži Yancey. — Gospode, treba li ti godina dana da ispričaš jednu priču?!

— Eddie Coffey je krčmar iz Fronterasa, — Veliki Eddie. Glenn je značajno naglašavao riječi.

— Nitko nije ostao živ u Fronterasu! — prasne Yancey.

— Tako si nam bio rekao, Yancey! — progunđa stari Cullane. — Čini se, međutim, da si i tu bio površan kao i uvijek!

— Kunem se, oče, u svakog pojedinog čovjeka u ovom prokletom gradu utjerali smo po tuce metaka — pravdao se Yancey.

— Oh, začepi tu svoju cmizdravu gubicu! — otresito će starac. — Da si upola toliko valjan u poslu kao što umiješ iznalaziti isprike, ne bismo sada slušali sve to, Coffey ne bi nikada stigao do guvernera, a Bleke ne bi nikada poslao ovamo Severna da nas uznemiruje!

— Pa, što?! — tvrdoglavo će Yancey. — Smaknimo Severna i priči je kraj. Protiv dobro nanišanjenog metka u leđa ne može se obraniti ni Sudden! A Bleke neće ni...

— Bleke! — procijedi hrapavo stari Billy Cullane. — Taj lupeški, stari, kučkin sin! Nanio mi je mnogo jada: objesio je jednoga od mojih sinova u San Carlosu, jedan od njegovih prokletih policajaca ubio je mog Jimmyja u Fronterasu, a sada mi je poslao na vrat još i to crnoglavo kopile, Suddena! Zatvorio je mog sina u onom smrdljivom naselju, no vara se ako misli da će to proći tek tako. Znam ja sve o Blekeu i tom njegovom dragocjenom

Suddenu! To je moj odnos! Natjerat ću ga da roni krvave suze za sve ono što je učinio meni i mojima!

Starac je stisnutom pesnicom prijeteći zamahivao prema stropu, nalikujući nekom pradavnom demonu koji zaklinje nebo. Nakon nekoliko trenutaka gnjev mu se stišao i njegove zjenice ponovo poprimiše prirodni izražaj.

— Glenn je otkrio da se Bleke već niz godina služi tim Severnom, odnosno Suddenom.. ili kako mu je već ime. On mu je neka vrst specijalnog agenta. Očistio je i smirio Hell City, oteo je onu Davisovu kćerku iz apaškog zarobljeništva, bio šerifom u Lawlessu. Severn je Blekeu gotovo kao sin, samo što taj stari kučkin sin kamena srca ne želi da to ljudi znaju. E, ja to znam. Udesit ću da požali dan kad je došao na pomisao da nahucka na mene to svoje revolveraško mezimče!

— Što si naumio, oče? — upita Glenn, oklijevajući.

— Saznat ćeš kad bude vrijeme za to! U međuvremenu, ne želim nikakvih omaški. Držite se podalje od San Jaimea. Pogotovo ti, Yancey!

— Do vraga, oče, mogao bih odjahati onamo i sam srediti Severna — mrzovoljno će mladić. — Prošli put imao je samo sreću.

— Ako je itko imao sreću, onda si to bio ti! A sada slušajte! Stvorio sam plan, a kad za nekoliko dana saznam još ono što mi je potrebno, onda ćemo krenuti. Raznijet ćemo San Jaime na komade, izvući vašeg brata napolje i onda sravniti grad sa zemljom. Svako drvce i svaki kamen u njemu! A onda ću pokupiti ostatke gospodina Suddena-Severna, osobno ih u vreći izručiti Blekeu i naslađivati se očekujući dok tom starom lupežu ne prepukne njegovo tvrdo srce!

Zabacivši glavu, stari je lisac neočekivano zagrohotao mahnitim, grčavim smijehom. Muškarci u prostoriji zapanjeno su se pogledavali, a onda se potiho iskradu napolje na svijetli sunčani dan. Za njima se orio neljudski zvuk Cullaneove nesuzdržljive, njima nerazumljive radosti.

XIV

Lagodno opušten, Severn se zavali natraške u stolici na trijemu Jennyne kuće, pučkajući dugačku i tanku cigaru i puštajući da mu večernji lahor raznosi ispred usta tanke pramenove dima.

— Oče — oglasi se on zadovoljno — ne sjećam se kad sam tako dobro večerao!

— Jenny izvanredno priprema pečene piliće — osmjehne se otac Malcolm, pa nakon kraće stanke doda: — Čini se da i vaš prijatelj tako misli. — Mahnuo je glavom prema otvorenom prozoru, kroz koji se moglo vidjeti kako Ray Poynton drijema u pletenom naslonjaču. — Pa, vrijeme je da krenem. — Otac Malcolm se pridigne sa stolice. — Ne, nemojte ustajati! Sjedite tu i zabavljajte se s cigarom dok se ja oprostim od Jenny. Vidjet ćemo se sutra.

Severn klimne. Uistinu se večeras, po prvi put otkako je stigao u San Jaime, osjećao potpuno odmoren i opušten. Rame mu se dobro oporavljalo, a od prvorazredne večere prožimalo ga je unutarnje zadovoljstvo.

Nakon što je pastor otišao Jenny Winn izađe na trijem, zaogrnuta preko ramena cipkastim španjolskim šalom. Uručivši gostu čašu, sjedne u stolicu, u kojoj je do maločas sjedio svećenik.

— Konjak? — nagađao je Severn, omirisavši piće.

— Francuski konjak — ispravi ga ona, osmjehnuvši se. — Posebna boca, koju čuvam za osobite goste.

— Prvorazredno piće — prizna Severn, srknuvši zlaćanu tekućinu. — Čovjek poput mene nema često prilike da popije nešto tako dobra.

— Da, razumijem — reče Jenny blago, pa se udobno namjesti u stolici, prepuštajući tišini noći da ih zaogrne svojim plaštom.

Osjećajući nejasno uzbudljiv miris njene kose, Severn pod svjetlom zvijezda zamijeti ženinu veliku ljepotu.

— Done — progovori ona, prekinuvši napokon dugu šutnju — zašto to činite?

— Mislite zato živim od revolvera? — reče on oporim glasom.

— Pa, ne, ne baš tako... ali, ako vi to tako nazivate...

— To je jedini pravi naziv za to, Jenny. Ja sam revolveraš. I ne čudi me što ste uvjereni da na taj način zarađujem za život.

— Nije tako, Done — usprotivi se ona. — Nisam tako mislila. Htjedoh reći... što li je to što tjera čovjeka koji ima malog sinčića, vlastiti ranč i prijatelje koji ga poštuju, i koji još ima pred sobom cijeli život, što tjera takvog čovjeka da se upliće u sudbinu malog naselja usred bespuća, a za koju njegov život ničim nije vezan?!

— Čuo sam da je neki mudar momak jednom rekao kako »čovjek ne može živjeti sam za sebe« Jenny.

— Ah, nećemo se sada nadmetati riječima — naduri se ona. — Kad bih ja bila muškarac i posjedovala sve ono što ste vi ostavili, nikada to ne bih napustila. Kako je ime vašem sinu?

— James, a zovem ga Jim.

— Oh, tako bih voljela da ga vidim! — Uvijek sam toliko željela da imam djecu. Ali... moj muž je umro vrlo mlad. Oboje bijasmo mladi, puni nade! Ponekad pomislim... Oh, mora da vam dosađujem svojim smiješnim pričama! Oprostite!

— Ne, ne dosađujete mi. Recite što ste htjeli.. Ponekad, pomislite...?

— Da bih... pa eto, dala bih sve kad bih mogla započeti iznova... osnovati obitelj, pripadati zajednici... negdje, nekome.

— Zacijelo postoji mnogo muškaraca koji bi se ponosili da vas mogu nazivati svojom, Jenny — blago je rekao. — Kako to da se niste ponovo udali?

— Oh, imala sam prosaca. Ali, nikada nisam srela nekoga do koga bi mi bilo zaista stalo... sve do ovog trenutka.

— Jenny — zausti Severn, ali ona hitro ustane i vršcima prstiju dotakne njegove usne, utišavši mu riječi.

— Oprosti mi, Done — dahne ona prisno. — Nije trebalo da to kažem. Bit će vino krivo...

— Bit će da je tako. Neka ostane na tome. Staza kojom sam krenuo jest staza samotnika.

— Oh, Done što je to u tebi što želiš otkriti? —Ona se zagleda u njegove oči postojanim i otvorenim pogledom svojih tamnih zjenica. — Moraš biti iskren prema meni, osobito prema meni.

Severn ustane i priđe ogradi na kraju trijema. Bio je iznenađen zamijetivši kako mu ruke lagano podrhtavaju.

— Treba da obavim jedan posao, Jenny. To je sve što je potrebno da znaš.

— A kad ga obaviš? — Glas joj bijaše isto tako miran kao i njegov, tek neznatno nagovještavajući malo ubrzano disanje.

— Onda ću otići dalje — odgovorio je bezbojnim glasom.

— Oh, Done! — uzviknu Jenny, topnuvši nestrpljivo nogom o pod. — Svi su muškarci budale! Nije potrebno da se izlažeš za ovaj grad. Već si učinio više za San Jaime nego desetorica ostalih. Ne možeš se sam boriti protiv Cullaneovih, oni su suviše moćni i suviše bezobzirni. Mogao bi... mogli bismo otići odavde. Natrag u Arizonu i na sve zaboraviti Mogla bih ti razagnati sjetu, pružiti utjehu i zaborav...

Okrenuvši se, ona sklopljenih očiju nađe, u njegovu naručju priljubivši tople usne uz njegove.

— Tako — prošapće naposljetku i blago se odvoji od njega. — Ne, ne govori ništa. — Ona ponovo prstima takne njegove usne. — Ne govori da ne pokvariš ovo. Samo razmisli o tome... razmisli o nama.

Mekana joj kosa okrzne njegovo lice dok se hitro okrenula i odbrzala u kuću.

XV.

Yancey Cullane se ponovo opio. Nevaljalac i hulja, napola mahnit i kad je trijezan, momak se pretvarao u demonsko čudovište kad bi se napio. Potpuno neuračunljiv u svom gotovo poremećenom umu, on se nagonski povodio za prvom pomisli koja bi mu u tom trenutku pala na um. Kako je bio čovjek od akcije, ljutila ga je oče-

va gruba zapovijed neka mirno sjedi i čeka razvoj događaja. Izjedalo ga je otkriće Severnova identiteta, budući da je bio neizrecivo tašt na svoj ugled i slavu brzog revolveraša, pa je izgarao od želje da ustanovi koliko je brz taj Sudden u San Jaimeu, o kojemu su se pronosile priče kao o najbržem revolverašu cijelog zapada. No, bilo mu je zabranjeno da ga izazove na dvoboj.

— Prokletstvo, do sto đavola! — prekune Yancey, i zavitla praznu bocu u zid. Zveket razbijena stakla usplahiri trojicu jahača koji su na drugom kraju spavaonice bili zadubljeni u kartanje. Ali nitko od njih ne prigovori, jer nisu željeli izazvati Yanceyja dok se nalazi u takvom suludom raspoloženju.

— Razvaganio se ovdje dok Marco tamo trune u zatvoru! — mrmljao je mladić otvarajući drugu bocu viskija. — »Pričekajte«, govori on! — Prinijevši bocu ustima, on dobrano potegne iz nje. — »Nije još vrijeme«, kaže... Prokleta stara budalo! — podvikne vrištavim glasom, okrenuvši se u smjeru velike kamene zidanice. — Glupavi stari jarče!

Prisutni se značajno zagledaše. Kad bi se Yancey tako opijao, uvijek se iz toga izrodila neka nevolja. Tada je bilo najbolje izbjegavati njegovu blizinu. Zato polako ustanu i bez mnogo buke polako se iskradu napolje.

Riđokosi odmetnik nije to ni zamijetio, suviše zauzet ispražnjivanjem boce. U trenutku kad je ugledao dno, u njemu se porodi misao koja mu se tog časa učinila najboljom misli na svijetu. Dobro, stari je zabranio napad na San Jaime, ali nije izričito zabranio pokušaj oslobađanja zarobljenika. Pa kad bi on, Yancey, sam odjahao u San Jaime, izvukao odande Marca i ostale momke i u slavlju ih doveo natrag u uporište, stari jedva da bi mogao nešto prigovarati.

— To je odlična zamisao, Yancey, moj mladiću! — povlađivao je riđokosi poluglasno sam sebi. Teturajući, ustane, pripaše redenike i izađe na prohladni noćni zrak. — Moram biti poput Indijanca — mrmljaše putom — i iskrasti se prije nego što netko nešto primijeti.

Klateći se pijano, osedla konja, izvede životinju iz obora. Za deset minuta stigao je do uskoga klanca koji je zaštićivao kanjon od iznenadnog napada. Odozgo, s klisure, odjekne glas stražara.

— Jesi li to ti, Yancey?

— Da, ja sam. — Idem u San Jose, da se malo zabavim. Imam tamo jednu malu zgodnu Meksikanku.

— E, baš si srećković! — A ja moram cijelu noć tu paziti na taj vaš kanjon. Do đavola!

— Ne govori nikome da si me vidio, ako te stari sam ne pita.

— Dobro, Yancey! — Popij jednu i za mene!

Mahnuvši rukom, Yancey uzjaši i potjera konja u otvorenu preriju. No, čim je izmakao stražarevu pogledu skrene prema sjeveroistoku i trkom nagna životinju prema San Jaimeu.

Stigavši nadomak gradu, sjaše i ostatak puta povede konja pješice. Privezavši životinju uz grm juke, nedaleko stražnje strane crkve, hitro prođe nizom duboko zasjenjenih trijemova na istočnoj strani trga, oborene glave i šešira navučenog nisko na oči. Bilo je oko deset sati kad je stigao pre kuću koju je tražio. Zgrada je utonula u dubokom mraku. Bacivši hitre poglede lijevo i desno preko ramena, on se posve priljubi uz vrata i zakuca na ugovoreni način: jednom, pa dva puta zaredom i ponovno jedanput.

Unutar kuće zatinja sićušno svjetlo, a malo poslije otškrinuše se vrata. Prikrivajući lice od možebitnih nepozvanih pogleda, Yancey Cullane se ugura u kuću, zatvori vrata i nasloni se na njih.

— Što ti tražiš ovdje?! — Glas bijaše osupnut i žučljiv. — Jesi li sišao s uma?

— Ne — naceri se Yancey tupavo. — Nisam.

— Znade li stari da si ovdje?

— Ne zna — zahihota jogunasto momak — ali će uskoro saznati.

—Ponovno te pitam: što radiš ovdje?! — Gnjev, kojim je pitanje zazvučalo dopro je i do Yanceyjeve omamljene svijesti.

— Radim ono što bi stari morao uraditi. Došao sam izvući Marca iz zatvora umjesto da grijem stražnjicu

tamo u brdima. Otac je postao kilav pod stare dane, a ja sam...

— ...blesavi, pijani i bezumni glupak!

Podrugljive riječi poput udaraca bičem oštro zasjekoše u Yanceyjev mozak i lice mu se zacrveni od bijesa.

— Prokletstvo, pripazi kako sa mnom razgovaraš!

— Razgovarat ću s tobom kako mi god bude volja! — Nadzor nad razvojem događaja u gradu povjeren je meni, i stari dosad nije imao razloga da se požali na moje usluge. Ne želim da moj opstanak ovdje bude ugrožen tvojom gluposti!

— Tvoje uhodarenje nije ništa pridonijelo da se onemogući onaj tip!

— Dosad se nije pružila prilika zato, ali moj je plan zacrtan i kad dođe vrijeme, gospodin Sudden će ga saznati...

Čak se i okorjeli ubojica Yancey Cullane stresao od hladnoće zloćudnosti u glasu svoga sugovornika. Uzdrhtao je zastrašen bezdanim ponorima mržnje i zlobe što su plamtjeli u tamnim zjenicama upiljenih u njegove oči.

— Za... zašto...?

— Zašto mrzim Suddena, ili Severna... kako se naziva?! Ne mrzim ga. Ne osobito.Ovdje sam zato da naplatim jedan mnogo stariji račun, Yancey! Račun o kojem Severn nema ni pojma, i u kojemu će odigrati samo posrednu ulogu. Postoji čovjek koji tog Severna voli kao sina, a tog čovjeka ja mrzim i želim ga uništiti, koristeći Severna samo kao oruđe uništenja. On mora spoznati da je poslao u smrt čovjeka kojeg je volio kao sina, i kad to bude saznao, otkrit ću mu da je to moje djelo, i zašto je učinjeno!

— Tko... je taj čovjek? — izlane Yancey.

— Ime mu je Bleke!

— Bleke, guverner Arizone?! Onaj koji je Severna poslao ovamo?

— Upravo taj! A jednom prije... no, pustimo to! Slušaj me sada dobro Yancey! Ne poduzimaj ništa protiv Severna! Marco i momci su dobro, i kad dođe vrijeme iznaći ćemo puta i načina da ih oslobodimo. A za Severna ćemo se pobrinuti; ne mari tko će ga ubiti, važno je samo da bude ubijen!

— Zašto bismo gubili vrijeme! Udesit ću ga odmah. Otići ću do zatvora i —

Dalje nije stigao izgovoriti ni riječi. Žestoki udarac nadlakticom preko lica odbaci ga natraške, i on tresne o vrata dok mu se glava nemoćno klatila amo-tamo.

— Bezumni glupane! Zar nisi čuo nijedne moje riječi? Gubi se odavde! Dopustiš li da te netko u gradu vidi i otkrije, ubit ću te svojom rukom! A sada, odlazi!

Ošamućen i smeten, Yancey Cullane izjuri kroz vrata u mrak. Spotičući se, krene uskom uličicom između kuća, uskipio od mržnje, jada i poniženja. Psujući poluglasno, teturao je naprijed, obuzet gnjevom i željom za ubijanjem. Obnevidio i gotovo grcajući od slijepog bijesa, zakrene oko ugla kuće na sjeveroistočnom kraju trga i sudari se s nekim čovjekom, koji je tog trenutka naišao s druge strane. Čovjekovo se lice bolno iskrivi od udara u njegovo lijevo rame a Yancey Cullane odskoči natraške zureći s nevjericom, široko rastvorenim očima u čovjeka blijeda lica. Kao da su bogovi napokon uslišali njegove molitve.

— Severn! — vrisne on. — Severn!

Izbačen iz ravnoteže, Severn se našao na tlu, tijela ukočenog od boli koja ga je žarila cijelom lijevom stranom. Razaznavši odsjaj revolverske cijevi uperene u njega, šerif se nagonski otkotrlja u stranu i desnicom se maši za oružjem. Međutim, prsti mu, na njegov užas, zahvatiše u prazno. Pri padu, revolver mu je ispao iz korica.

Yanceyjev prvi hitac prasne, i metak izdigne vodoskok prašine nedaleko Severnove glave dok je on očajnički nastojao da trgne lijevi revolver. Bacivši se na suprotnu stranu u trenutku kad je zagrmio Yanceyjev drugi hitac. Ponovno nepovrijeđen, šerif digne glavu i u jednom trenutku vječnosti ugleda mahnite oči Yanceyja Cullanea kako ga sažižu niz cijev revolvera, oborenu prema njemu, a zglobovi mu na kažiprstu pobijeliše od pritiska na okidač.

Zaori pucanj i Severn se skupi, očekujući udar metka u svoje tijelo, a onda spozna da se to nije oglasio Yanceyjev revolver. Kao da ga je gurnula nevidljiva ruka, ridoglavi odmetnik se

trgne i klateći se, zakorakne naprijed s nevjericom i užasom zapisanim u njegovim mrtvim žjenicama. Zatim se kao gromom ošinut svali u prašinu, licem nadolje.

S napola izvučenim revolverom Severn se okrene i ugleda Jenny Winn kako s obje ruke, pružene ravno predsebe, grčevito drži Derringer, iz cijevi kojega se izvijao tanki pramen dima. Ustane i hitro priskoči k njoj. Žena je preko noćne košulje imala prebačen ogrtač, a cijelo joj je tijelo podrhtavalo poput lista na vjetru.

— Jenny! Nebesa...!

— Ja... čula sam pucnjeve... naprosto sam istrčala napolje... on bi... Oh, Done... On bi te ubio!

I ona odjednom briznu u plač, dok su se oko njih već okupljali zapanjeni ljudi. On domahne jednoj od žena i zamoli je neka otprati Jenny njenoj kući, pa se okrene prema Poyntonu i Mainu, koji su trčeći dolazili preko trga.

— Done, jesi li povrijeđen? — upita Ray hrapavim glasom.

— Nisam, sve je u redu! Ali, imao sam prokletu sreću! Činilo se da mi više zaista nema spasa!

Poynton klekne i zagleda se u mrtvaca, a zatim zapanjeno podigne glavu.

— Neka sam proklet... pa to je Yancey Cullane!

— Cullane!? — osupne se Main. — Što je on, do đavola, ovdje tražio? I, kako se uvukao u grad a da ga nitko nije primijetio?

— To su dobra pitanja — mračno će Severn. — Što se tiče onog drugog, odsad će grad biti čvrsto zatvoren, tako da nitko ne može ni ući ni izaći bez našeg znanja. I danju i noću!

Pošto je na brzinu provjerio da se Jenny Winn nalazi u dobrim rukama i zahvalio joj što mu je spasila život, Severn, mrka i zlovoljna lica, krene u zatvorsku zgradu.

— Ne mogu to shvatiti — reče smeteno glasom ulazeći u prostoriju. — Yancey Cullane dolazi sam u grad?! Ne, to naprosto nema smisla!

— On je bio neuračunljiv, Don — naglasi Poynton. — Možda stari nije ni znao da je to ridoglavo čudovište krenulo ovamo?!

— Možda — suglasi se Severn. — Ali, on ipak nije mogao tek tako tumarati gradom očekujući da negdje naleti na mene. Mora da se je u međuvremenu negdje zadržavao!

— Hoćeš reći da je posjetio nekoga tu u gradu? — s nevjericom upita Main.

Severn šutke klimne.

— Tvrdiš da Cullaneovi imaju u San Jaimeu, doušnika Don?! — sumnjičavo će Poynton oporim glasom. — Ne, to nije moguće. Svaki muškarac i žena u ovom gradu mrze onog starog izroda iz dna duše!

— Znam, — suglasi se Severn, tresući glavom. — Ali, što bi drugo mogao ovdje tražiti?! — Namrštenih obrva šerif nekoliko puta korakne prostorijom amo-tamo. — Ray, ti bolje od svih poznaješ mjesto. Nabroji mi tko sve živi u kućama na istočnoj strani trga!

Poynton sliježe ramenima.

— To je lako, malo ih je, samo desetak. Počevši s južnog kraja, tu je najprije Pete Yope, vlasnik konjušnice, do njega gradonačelnik Shearer, pa zatim Meksikanac Gonzales s obitelji. Zatim dolazi uski prolaz, pa nastamba Martina Chaveza i do njega kuća oca Malcolma. Da vidimo dalje... ah, da, ponovo pokrajna uličica, i zatim pet kuća jedna do druge: Jose Montano, Emiliano Rodrigez, kuća Jenny Winn, pa obitelj Diega Puerte i, posljednja u nizu, kuća Carlosa Montoye.

— Hvala — promrmlja Severn odsutno utonuvši u misli, koje mu očito nisu pružale objašnjenje koje bi ga moglo zadovoljiti. — Dobro — oglasi se naposljetku — hajde da glasno razmišljamo. Ovako: recimo da je stari Cullane sve to vrijeme imao uhodu u San Jaimeu. On bi tako saznavao sve što se događa u gradu. Znao bi, na primjer, i redoslijed našeg stražarenja nad ovim našim ptičicama, tamo u kavezu — mahne glavom prema vratima ćelije — kao i to kad smo svi na okupu, a kad je ovdje samo jedan ili dvojica.

— To je istina, — ubaci Poynton — Ali znaš i sam da bi dvojica, pa čak i jedan, mogli braniti ovu zgradu protiv cijele armije!

— Znam. Znači, starom lupežu nije stalo do takvih podataka. To znači... —

Don stisnutom šakom pljesne o dlan druge ruke — da se uhoda ma tko to bio... nalazio ovdje sve vrijeme, već od samog početka, držeći pod prismotrom ljude u gradu, pazeći na slučajne namjernike, osluškujući mjesna govorkanja i potajno kovanje zavjereničkih planova protiv Cullanea, kako bi on sve na vrijeme saznao i odmah u početku do korijena podrezao svaki pokušaj osamostaljivanja grada.

— Da, taj grad i ljudi u njemu upokoreni su mnogo prije tvog dolaska ovamo, — zamišljeno će Poynton, griskajući donju usnu.

— Doušnik je, dakle, netko tko već odavno živi ovdje. Onaj stari harambaša tamo u planini dobiva sva obavještenja o San Jaimeu, pa ipak još nije odlučio da se obori na nas, iako ima za to već dovoljno razloga. Zašto?

Poynton i Main se zagledaše, a zatim svrnuše smetene poglede na Severna, bespomoćno sliježući ramenima.

— Pa eto, momci — osmjehne se Severn — glavni je razlog to što još nismo odlučili kako ćemo braniti grad, ako nas Cullane napadne!

— Pa, naravno! — usklikne Main. — On će sjediti tamo sve dok ne sazna točno...

— Točno! — prekine ga Don. — Sve dok točno ne sazna gdje, kada i koliko snažno da udari! Sve dok ne sazna najslabije točke naše obrane i jačinu naših utvrđenih položaja! Da ste vi na mjestu starog Billyja, ne biste li se i vi pritajili dok ne saznate sve te podatke?

— Eh, neka sam prokleti! — izlane Poynton, zureći udivljeno u Severna. — To je zaista...

— . . . vrlo vjerojatno, zar ne? — prekine ga šerif. — U svakom slučaju, to ćemo vrlo brzo saznati!

— Namjeravaš javno raspravljati o planu obrane? — upita Main.

— Točno to, Rick! Ray, pođi k Shearerу i poruči mu neka ujutro okupi sve muškarce u Diegovoj kantini. Rick, ti potraži Tunbulla i njegove ljude. Imam za njih nekoliko posebnih uputa.

Izgovorivši to, Don ustane i, kimnuvši glavom svojim pomoćnicima izađe iz zatvora.

XVI

Diegova kantina bijaše gusto napučena, zadimljena i bučna kad su se kroz krila pokretnih vrata u prostoriju ugurali Severn i njegova dva pratioca, i stali probijati prema šanku. Pogledavajući naokolo, Don zapazi da su se okupili svi koje je poznavao; bilo je prisutno čak i nekoliko žena, koje su sjedile u grupi za stolovima uza zid. Jenny Winn, potpuno oporavljena od preživjelih iskušenja prošle noći, mahne mu rukom na pozdrav. Njene ga oči gledahu toplo i prijateljski, i Severn krene kroz gomilu prema njoj.

— Jenny — reče prijekorno — nije potrebno da budeš ovdje. Zašto se ne odmaraš kod kuće?

— Oh, Done — odgovori ona blagim glasom — zar misliš da bih propustila ovo?! Pa svi u gradu nestrpljivo očekuju da čuju što ćeš im reći! Čekali smo godinama... ne možeš ni zamisliti što ovim ljudima znači to da će im napokon netko pokazati kako se bori!

— Hajde onda sa mnom do šanka! Imaš na to pravo: da nije bilo tebe, ne bih ni ja danas ovdje govorio!

Pošli su do tezge, gdje je već gradonačelnik s jednim od Diegovih drvenih batova udarao po ploči, kako bi privukao pažnju.

— Tišina! Tišina! — uzvikivao je Shearer. — Severn vam želi nešto reći! Čujmo ga!

— Nisam neki osobiti govornik — uzme riječ Severn, — pa ću vam ukratko iznijeti najvažnije. Privezali smo tijelo Yanceyja Cullanea na njegova konja i potjerali ga iz grada. Mislim da će se do večeri vratiti onamo odakle je došao. A stari Billy imat će o čemu razmišljati, pogotovo kad pročita poruku koju sam mu poslao.

— Poslao si mu poruku, Don? — upita Jenny. — Kako?

— Posebnom poštom.

— Prikopčanu na Yanceyjevu košulju — doda stari Poynton.

— Pa, dobro, što si mu to poručio, čovječe? — uzvikne gradonačelnik nestrpljivo. — Ili je to neka tajna?!

— Nikakva tajna, Paul. Poruka glasi: »Ovako se vraća Yancey Cullane.

pošto nije uspio u svom pokušaju da oslobodi brata iz zatvora...«

— Misliš li da je zato došao u grad? — ubaci Long.

— Ne znam drugi razlog. No, da čujete nastavak poruke: »Nema svrhe da zbog iste stvari šaljete još nekoga ovamo, pošto smo zatražili od okružnog suca u Anahuilu da sa četom vojnika dođe u San Jaime, i digne optužnicu protiv Marca za ubojstvo, za pokušaj ubojstva, za nedopušteno nošenje oružja, i za sve ostalo što budemo mogli smisliti. Bude li proglašen krivim, bit će obješen; ako ne, onda će pod vojničkom pratnjom biti prebačen u Mexico City, odakle će biti izručen Sjedinjenim Državama.«

Kad je Severn zašutio u prostoriji zavlada potpuna tišina, koju naposlijetku prekine otegnuti zvižduk Mikea Turnbulla. On ustane i priđe Severnu:

— Don, da sam kojim slučajem kockar, ponudio bih ti okladu od pedeset prema jedan da će se stari Billy pojaviti ovdje već sutra, i to namazan svim ratnim bojama i pripravan za paklensko kolo!

— Nije potrebno, Mike ja se i sam kladim u to!

— Ah!? — zine Turbull u čudu. — Znači, namjerno si izazvao Cullanea da napadne San Jaime?

— Ne možemo ništa poduzeti protiv Cullanea dok se nalazi na svom zemljištu, zar ne?! Ako mi odaberemo bojište, prednost je na našoj strani!

Potom Severn zatraži od ljudi da učine mjesta u sredini prostorije, pa na podu rašir̄i poveliki arak papira na kojem bijaše u grubim potezima nacrtan plan grada.

— Nema sumnje, glavni cilj njihova napada bit će zatvor — stane objašnjavati Severn. — No, mi ćemo ih malko nasamariti, jer ćemo Marca i ostale zatvoriti u Yopovu staju... tu, na jugoistočnom kraju trga. Porazmjestit ćemo nekoliko ljudi u oboru i grupu dobrih strijelaca na krov zatvora. Nadam se da će ih to zaustaviti i prisiliti da okrenu na sjever, uzduž zapadnog ruba grada, kako bi izborili ulaz u grad između crkve i niza kuća na zapadnoj strani. A tu ćemo postaviti preostale dobre nišandžije. Ako ih tu ne slomimo, onda će najvjerojatnije krenuti prema najslabijoj točki, a to je ulica između crkve i tvoje kuće, Jenny. Tu ih moramo zadržati po svaku cijenu. Na svakom krovu imat ćemo ljude koji će motriti i pucati na zapad i na istok, s koje nas god strane napali. Ako se probiju, jurnut će uz unutarnju zapadnu stranu trga do zatvora, gdje će ih opet s lica napasti ona grupa koja će braniti zatvor i Yopovu staju. Mislim da sve to možemo dobro izvesti. Ima li kakvih pitanja?

— Tko će držati ključne točke obrambene linije? — zanimao se Turnbull.

— Poynton, Rick Main i ja smjestit ćemo se na krovu zatvora. Ti ćeš s trojicom svojih momaka čuvati sjeverozapadni ugao. Tom Long i Lawrence bit će s grupom građana na krovu Montoyine i Jennyne kuće, kao i ostalih kuća u tom redu. Yope i Shearer s još nekoliko ljudi držat će jugoistočni ugao trga. Još nešto?

— Kad misliš da će navaliti, Severne? — upita Yope.

— Najvjerojatnije u zoru. Ako bi napali noću, bilo bi to nauštrb uspjehu pothvata, jer teško da bi u mraku mogli hitro doprijeti do Marca i ostalih.

Pošto se više nitko nije javio za riječ, Severn završi sastanak.

— To je zasad sve, momci. A sutra ujutro, sat prije zore, okupit ćemo se svi na trgu. Prikupite sve oružje i svu municiju kojom raspolažete. Hvala vam... i sretno!

U sumrak tog dana Severn tiho zakuca na vrata Jennyne kuće i pozdravi je s osmijehom kad mu ona otvori.

— Ti? — usklikne Jenny. — Nisam se nadala da ćeš kraj svih poslova naći vremena i za mene.

— To je, zapravo, službena posjeta, Jenny. Htio bih pregledati tvoju kuću da znam kako ću sutra rasporediti ljude na krovu.

— Vjeruješ li zaista da će oni doći?

— Moraju. Billy Cullane nije toliko glup da bi se upleo u neprilike s meksičkom vladom. Kad sudac s vojnicima stigne ovamo, Marco je gotov, a stari Cullane to dobro zna. On ne može ravnodušno dopustiti da mu najstariji sin bude obješen.

Ona ga trenutak neodlučno pogleda, zatim duboko uzdahne i sjedne u opleteni naslonjač.

— Don — počne, oklijevajući — to nije varka, zar ne?

— Varka? — ponovi on zapanjeno. — Kakva varka?

— Pa, to da ste pozvali suca i vojsku?

— Ali, Jenny, to je smiješno pitanje! — napomene pomalo ozlojeđeno. — Ne, nije varka! Poslao sam malog Juana Rodrigueza u Anahuila City onaj isti dan kad smo Marca Cullanea bacili u zatvor. Što te je navelo da pomisli da je to varka, za ime...?

— Oh, tek tako, predosjećaj. — Ona odmahne rukom. — Zaista se smiješno ponašam! Ženska intuicija! — Ona se kratko nasmije, pa ustane i pođe naokolo po sobi, kratkim i užurbanim koracima.

— Zašto si tako nemirna, Jenny? Što te muči?

— Ništa! — Ponovno sjedne. — Ipak... da, nešto me muči. Razmišljam o sutra. Don, hoćeš li paziti na sebe? Obećaj mi da ćeš paziti...

— Obećajem.

— Ako bi ti se nešto dogodilo, ja bih...

— Bit će bolje da podem. Ima još...

— ...mnogo da se uradi. Znam — sabrano će ona. Zatim, podigavši neznatno glas, doda: — Sjedni još trenutak, da porazgovaramo!

— Na službu, gospodo! — veselo će Severn i ponovo sjedne, pogledavši je upitno.

— Poslije našeg razgovora... one večeri... ti nisi više spominjao ono... Veoma mi je teško govoriti o tome.

— Ne govori ništa. Razmišljao sam o tome, Jenny, mnogo sam razmišljao. Možda bi u drugim prilikama moglo i biti nešto među nama, ali kako sada stvari stoje...

— Briga me za njih!

Tamne joj zjenice sjevnu vatrom, no ona ih gotovo istog trenutka zakrije gustim trepavicama. Oborivši glavu, progovori tako tihim glasom da je Severn morao napeti sluh kako bi razabrao riječi.

— Oprosti, žao mi je... Don, dragi — ona podigne glavu i u njenim tamnim očima blistahu suze — još nije kasno. Još možemo otići odavde... sada. Prije zore mogli bismo odmaći daleko od San Jaimea. Neka se ovi tu bore s kim ih je volja... što se to nas tiče!

— Jenny, znaš da to nije tako!

— Da, glupo je što sam to rekla. Neću to više učiniti. — Lagano zatrese glavom. — Čini se da ne možemo utjecati na svoju sudbinu. A sada bih... zamolila bih vas da napustite moju kuću, gospodine Severne!

On nespretno ustane, pa pruži ruku prema njenom ramenu.

— Jenny...

— Nema više »Jenny«, Don! — oštro će ona, ustuknuvši za korak. — Mnogo me je ponosa i samopoštovanja stajalo da ti ponudim sebe. Ali ti si odlučio na svoj način. Ne tražim više ništa nego da odeš!

Severn klimne i pođe prema vratima. Na trijemu se još jednom okrene i pogleda je:

— Nisam zaboravio da si mi spasila život, Jenny — reče blagim glasom. — Bilo što se dogodilo, neću to nikada zaboraviti.

* * *

Na maloj uzvisini, odakle se pružao dobar pregled nad okolicom, uvučen u gustom šipražju i prekriven mrkim gunjem, čučao je Severn i promatrao kako se na trgu polako gase svjetla. Kako je vrijeme prolazilo, sve se više podavao nadi da će se njegove sumnje pokazati neosnovanima. Nije imao dokaza za sumnju; tek neki nejasni nagovještaj, neko šesto čulo koje ga je duboko u njemu opominjalo da nešto nije kako bi trebalo biti.

Tada, jedva čujno, razabra prigušeni topot konjskih kopita omotanih krpama, a nedugo zatim i neko nejasno kretanje u mraku. On hitro uđe u gustiš i dlanom čvrsto obuhvati baršunastu njušku svog vranca.

— Nikakvih pozdrava, Crni — opomene životinju. — Onaj tamo nije naš prijatelj.

Jahač se za to vrijeme polako udaljavao od grada. Kad je bio siguran da se udarci kopita neće više čuti do trga, potjera konja najprije laganim kasom, pa kratkim galopom, da bi naposljetku u punom trku jurnuo pre-

ko preriju prema dalekim, nevidljivim planinama koje su se gubile u mraku. Konjanik projuri točno ispod Severnove promatračnice i šerif, prateći ga pogledom, šutke sam sebi klimne glavom. Znao je tko je uhoda, i sada je bio siguran da će Cullaneovi napasti grad u zoru, potpuno upoznati sa svim pojedinostima obrane.

Bacivši se u sedlo, on potjera vranca strminom prema gradu. Kad je sjahao pred gradskom konjušnicom, pred njega izađu stari Poynton i Rick Main i šutke ga zagledaše, u napetom iščekivanju.

Severn kratko kimne glavom.

— Da, istina je — reče tiho. — Moje su sumnje bile opravdane!

Main otegnuto zazviždi:

— Do vraga, momci, bolje da se prihvatimo posla! — uzvikne. — Moramo obaviti još prokleto mnogo toga!

— Nemoj onda tu postajkivati i prodavati zjala! — prodere se Poynton hrapavim glasom. — Ruke na posao, momče! Brzo, brzo!

I oni krenuše prema zatvoru, zadirkujući se dobroćudno. Severn polako pođe za njima da im pomogne premjestiti zatvorenike u podzemni hodnik ispod stare španjolske crkve.

XVII

U tmurno je svitanje stari despot s planine jahao na čelu svoje armije plaćenika, koja se bezglasno kretala prerijom u čvrstoj zbijenoj, mračnoj falangi ljudi i konja. Uspravan i ohol, kršni je starac gledao pred sebe visoko uzdignute gospodstvene glave, u kojoj su dva oka, zasjenjena čupavim obrvama, gorjela palucavom vatrom osvete.

Polako i neumitno sve su se više približavali gradiću, ne pokušavajući ničim prikriti dolazak. Dva ili tri puta prolazili su pokraj malih potleušica, u kojima su živjeli siromašni farmeri. Meksikanci su šutke sjedili u kolibama, izmjenjujući značajne poglede dok su jahači prolazili mimo. Deset, dvadeset, trideset njih... Okorjeli i grubi muškarci s dalekog sjevera Montane i najzapadnijih krajeva Oregona. Ljudi koji su se borili u Lincoln Countyju, u Teksasu i Arizoni, koji su pljačkali, harali i ubijali. S jedne strane Billyja Cullanea jahao je njegov mladi imenjak očiju užarenih od nestrpljenja, a s druge strane nalazio mu se Glenn Cullane, lica smrknuta od potajne zabrinutosti.

Na dalekom istočnom obzorju uska je pruga svjetlosti dotakla prazno nebo, postepeno se šireći i razgarajući blago u žaru nadolazećeg sunca. Negdje u ravnici oglasi se ševa, kao da izaziva mračnu gomilu uljeza u njezino carstvo. A tamo dalje, u preriji, ukazaše se u praskozorju prve luči grada.

Billy Cullane zauzda konja, a njegovi ga jahači slijediše primjerom, redajući se oko njega sve dok cijela grupa nije obrazovala razvučeni polukrug u obliku polumjeseca, sa starim harambašom u sredini.

— A sada čekajte i budite pripravni! — režeći promrmlja stari Billy.

* * *

Severn je hitao trgom prema konjušnici, ugibajući se dvojici ljudi koji su se trudili da uguraju stari top kroz raskriljena vrata štaglja. Ni on ni njegovi ljudi nisu cijelu noć sklopili oka. Šerif i Tom Logan proveli su dobar dio vremena obilazeći naokolo grada, zastajkujući tu i tamo i zakopavajući pod zemlju nešto što je izvjedljivom Mainu izgledalo poput smotuljaka smeđeg papira.

— Rekao bih da se Don igra uskršnjeg zeca, tamo napolju — potužio se Poyntonu. — Sto li je, do vraga, naumio?

— Znam o tome isto toliko koliko i ti — zlovoljno progunđa starac. — No, sigurno će nam objasniti kad sve bude gotovo i spremno.

— Hm, ove su pripreme za obranu sasvim drugačije od onih što ih je razložio u kantini! Rekao bih da će stari Billy i njegova banda doživjeti mnogo neugodnih iznenađenja očekujući onakav raspored kakav im je Don doturio preko njihovog doušnika.

— Pa, znamo zašto je to uradio. I, bio je potpuno u pravu.

— Još uvijek razmišljam o tome. Nikako ne mogu shvatiti da je...

— Hajde, ostavi to na brigu Severnu, momče — prekine ga Poynton. — Nego, da zauzmemo mjesta na krovu. Osjećam da će zabava uskoro započeti!

Ljudi su već bili na svojim položajima, po dvojica, trojica na svakom krovu, nabijene puške posložene nadohvat ruku, kutije streljiva uredno naslagane u hrpe. Svagdje je vladao muk, rođen iz napetosti i iščekivanja što je titralo u zraku.

Severn posljednji put pogledom zaokruži gradom. Odozdo sve je imalo uobičajen, svakodnevni izgled. On prođe kroz štagalj i popne se stražnjim stubama. Konjušareva se kuća nalazila na krajnjem južnom dijelu grada s dugačkim dozidanim štaglje m u obliku obrnutog slova »L«, a obje je zgrade spajao zid obora. Natkriveni balkon nalazio se duž cijelog pročelja i naokolo kuće. Na tom balkonu zateče Petea Yopea i Jenny Winn. Pognut prema naprijed, Pete je napeto zurio kroz stari pomorski durbin.

— Vidiš li što? — upita ga Severn, lagano mu dodirnuvši rame.

— Eno ih tamo vani, u preriji, ali čini se da miruju... kao da naprosto sjede i čekaju. Što li to, do đavola, čekaju?

— Tko bi to znao. Možda dok sunce potpuno ne izađe.

— Možda! Dakle, treba da dam znak kao što si mi rekao?

— Tako je, Pete! Čim primijetiš da su se pokrenuli, ispali obje cijevi.

On lagano nogom dotakne konjušarevu prastaru sačmaricu, pa se obrati Jenny:

— Hajde, Jenny, otpratit ću te kući. Ovo nije mjesto za tebe.

Ona kratko i gotovo ponizno klimne, pa oborene glave pođe za njim niza stepenice i kroz dugački sjenoviti štagalj prema dvostrukim vratima koja su se otvarala na trg. Odjednom se trgne pa naglo zastane, pogleda upravljenog u top. Bio je ukopan u središtu štaglja, a cijev mu bijaše uperena prema trgu. Uz njega stajala je otvorena bačvica baruta, i jedna druga do vrha puna nečega što je nalikovalo čavlima. Ona se naglo okrene i smeđena lica zagleda u Severna. U očima joj se odražavalo zaprepaštenje kad je promucala:

— Što... što to znači?

— Malo iznenađenje za starog Cullanea. Jedno od mnogih koje smo mu pripremili!

Namrštenih obrva, ona pobrza prema vratima i jednim sveobuhvatnim pogledom zaokruži gradom. Zatim se polako vrati i ponovno zagleda u Dona. Ramena joj se opuste, a iz cijele njene pojave izbijala je potpuna poraženost.

— Znao si... — bilo je sve što je rekla

Severn šutke kimne. Jenny nekoliko puta ljutito potrese glavom, a on sasvim jasno razabra da je taj gnjev upućen njoj samoj, a ne njemu.

— I, naravno, izmijenio si plan obrane — prošapće. — Bila je to zamka!

— Da, Jenny, bila je zamka!

— I, što sada?! — Glas joj bijaše potpuno bezosjećajan, i činilo se kao da je bila samo neka živa lutka bez duše.

— Oni tamo vjerojatno čekaju na neki znak — nagađao je Severn. — Hoćeš li mi reći kakav je to znak?

Zanijekala je glavom.

— Jenny, siguran sam da si s njima ugovorila neki znak! — prasne Severn. — Hoću da znam kakav! — Kad je ponovno odmahnula glavom, priđe joj i, uhvativši rukom njenu nadlakticu, žestoko je protrese. — Jenny! Ne bih želio da ti učinim nešto na žao, ali u pitanju su životi svih ovih ljudi i žena u gradu. Ne tiče me se zašto si sve to uradila, samo mi kaži kakav je znak!

Ona podigne glavu, a u njenim očima zacakliše se suze.

— Oh, Don! Da si barem...

Ušutjela je i priljubila glavu uz njegova prsa. Podigao je ruku, da je obujmi oko ramena ali se istog trenutka ukoči. Sasvim jasno prepoznatljiv oštar rub otvora revolverske cijevi utisnuo mu se u rebra. Spustivši pogled, on prepozna onaj isti ubojiti Derringer kratke, zatupaste cijevi, kojim je Yancey Cullane bio otpravljen na put u vječnost, i koji je sada bio prislonjen uz njegovo tijelo. Čvrsto uprte ruke, Jenny Winn odstupi za korak, očiju stisnutih u tanke proreze, ali sada bez suza; u njima se izdala sva

krvoločnost vrebajuće pantere u džungli.

— Da — prosikće — imamo ugovoreni znak, i sad ću im ga dati. Otpaši redenike!

On kimne glavom, ali se ne pomakne da ispuni zapovijed.

— Što si ti Cullaneovima? — upita, igrajući se nemarno prstima s kopčom opasača. Računao je na vrijeme, ali nije računao na plahovitu jarost žene. Nenadano zamahnuvši prema njegovu licu s malim revolverom, ona ga žestoko okrzne po sljepoočici, tako da ga je oblila krv. On zaglavinja i, gotovo poluonesviješten, nasloni se o zid iza sebe.

— Ne poslušaš li me, ustrijelit ću te na licu mjesta! — procijedi ona kroz stisnuta usta, iskrivljena od mržnje.

— Zanima te, dakle, što sam ja Cullaneovima, zar ne? — Osmjehnula se ledenim i neljudskim osmijehom, koji je potpuno razorio ljepotu njena lica. — Reći ću ti. Sve ću ti reći.. Suddene!

Uvidjevši da nema izbora, Severn otkopča opasače s revolverima, koji gotovo bezglasno padoše na pod prekriven razbacanim sijenom.

Na Severnovu licu ocrta se zaprepaštenje, a ona prasne u divlji smijeh koji je više nalikovao kevtanju šakala.

— Da, znamo tvoje ime, Suddene! — prosikće likujući i nastavi: — A znamo i tko te je poslao... tvoj prijatelj, dobri guverner Bleke!

— Čini se da zaista znate sve — reče Sudden, pribravši se od prvog iznenađenja. — Ali, još mi nisi odgovorila na pitanje.

— Učinit ću to. Pravo je da saznaš zašto ćeš umrijeti. E, pa, umrijet ćeš zato što je Bleke objesio mog muža, a moj je muž bio sin Billyja Cullanea!

— Razumijem. Ubijajući mene, svetiš se Blekeu! Zato si ustrijelila Yanceyja, vlastitog šurjaka, da ne bi pokvario tvoju osvetu.

— Dosta smo govorili! — odsiječe Jenny oštro. — Hajde, kreći!

— Sve si to unaprijed isplanirala, zar ne? — upitao je dok su prilazili vratima koja su iz štaglja vodila u obor.

— Da, i to vrlo pažljivo! — naceri se ona. — Ti i ja izjahat ćemo zajedno iz obora. Tvoji će prijatelji biti zbunjeni, ali neće znati što da rade. Neće se usuditi pucati od straha da te ne pogode. Pokušaš li vikati ili bježati, ustrijelit ću te kao psa, iako bih više voljela vidjeti kako će te moja obitelj mecima raznijeti na komade!

— Gospoda me, dakle, očekuju?! — ubaci Severn spokojno.

— I te kako! — potvrdi ona, gotovo uživajući u predodžbi skorašnjih događaja. — Čim ugledaju dva jahača, znat će da smo to ti i ja. Kad dovoljno odmaknemo od grada, opalit ću tvom konju iznad glave i to će biti taj znak! Tvoj će konj pojuriti pravo pred cijevi pušaka moje obitelji!

U oboru su uzjahali neosedlane konje, Jenny svejednako držeći Severna na nišanu. Sve to vrijeme Don je u sebi tiho proklinjao svoju nesmotrenost i grozničavo razmišljao kako da tu opasnu situaciju preokrene u svoju korist. Kad jednom iziđu kroz vrata obora na otvoreno...

— Hej, Don! — prekine ga u razmišljanju jedan glas negdje iznad njega. — Kamo ćete vas dvoje?

Uzdignuvši pogled, Severn opazi Petea Yopea na balkonu njegove kuće, kojega je jedan kraj provirivao iza zapadnog krila ograde i nadvijao se nad oborom. Yope je stajao nagnut preko ograde, držeći u desnoj ruci staru sačmaricu s cijevima oborenima prema zemlji.

— Pošli smo provjeriti položaj — hitro se odazove Jenny Winn. — Drži na oku Cullaneove!

— Ne udaljujte se suviše — opomene ih Yope. — Mogli bi navaliti svakog trenutka!

Okrenuvši se da se vrati na promatračnicu, vrhom čizme nespretno zakači željeznu ogradu, zanese se ustranu. Desnom se rukom u zamahu žestoko sudari sa zidom, a zapeta mu puška u istom trenutku odapne zaglušnim praskom. Tuča olovnih kuglica poleti dolje, u obor, dok je Yope, zaprepašten i smeten svojom nesmotrenošću žestoko kleo.

Severn je svim silama nastojao obuzdati svoga konja, što mu je bez sedla i stremena vrlo teško uspijevalo. Nekoliko trenutaka u oboru je vladala divlja pometnja kad je crni oblak ba-

rutnog dima nalegao nad njih. Krajnjim naporom snage, grubo potežući i trzajući ularom od konopa, napokon mu pođe za rukom da smiri prepašenu životinju. Gotovo sva zrna sačme pogodila su Jennynog konja u sapi. Bacajući se divlje oko sebe, životinja istrgne povodac iz ženinih ruku i, oslobođena stege, jurne u propnju kroz otvorena vrata obora, pa se u paničnom bijegu stušti preko otvorene prerije. Daleki, otegnuti vrisak prestravljene žene dopro je do Suddena dok je zaustavljao svoga konja ispred obora. Tvrda i bezosjećajna lica promatrao je kako je konj nosi ravno pred polumjesec nepomičnih konjanika, postrojenih u ravnici. Učinilo mu se da čuje njezine krikove, »to sam ja... to sam ja!«, ali oni otvoriše vatru prije nego što im je stigla nadomak glasu i prije nego što su je mogli valjano prepoznati; u muškoj košulji i hlačama nalikovala je njemu, a oni su sasvim jasno mogli razaznati još jednog jahača koji je zaostao kod obora.

Pogođeno teškim olovnim zrnima, Jennyno je tijelo bilo naprosto odignuto s leđa konja i odbačeno u prašinu. Životinja, posrnuvši na mrtvim nogama, prekobacila se preko glave i u dalekom luku tresnula o zemlju, gdje je ostala nepomično ležati. Uskovitlani oblak prašine zakrilio je tijela konja i jahačice. Tada Sudden ugleda kako stari Cullane podiže i spušta ruku. Svi njegovi konjanici, zajedno s njim, podbodoše konje i sjuriše se u razrijeđeni zastor prašine, pucajući iz pušaka i revolvera i natjerajući konje preko nerazbirljive prilike na zemlji. Potom pritegnu uzde, okrenu se i zastanu iščekujući, još izvan domašaja puščane vatre iz grada.

Iz gomile se izdvoji stari Cullane i laganim kasom vrati na poprište pogubljenja. Tu sjaši i Severn razabere kako se, kleknuvši, sagnuo nad nepomičnim tijelom. Trenutak je vladala tišina, a onda prerijom odjekne vapaj staroga tiranina, poput bolnog urlika zamkom prikliještene i izmrcvarene životinje. Starac ustane i otetura do svoga konja, pognut i pogružen, pa se umorno i teško uspne u sedlo poput kakvog vrlo, vrlo starog i onemoćalog čovjeka.Severn zapazi kako se shrvano starčevo tijelo postepeno uspravlja, pa hitro ujaše natrag u obor i skoči s konja. Zatim potrči kroz štagalj i, pokupivši usput s poda revolver, istrči na trg. Tu naiđe na Yopea, koji je blijeda i užasnuta lica stajao naslonjen uz drvenu oplatu staje.

— Zaboga, Severne — dahne. — Kakva nesreća! Žao mi je... bio je to nesretni slučaj. Vjeruj, bio je to nesretni slučaj!

Severn potapša konjušara po ramenu.

— Vjerujem, Pete — reče umirujućim glasom. — Sve je u redu!

— Ali... oni su je ubili! Zgazili su je kopitima kao kakvog smrdljivog kojota,.. i to mojom krivnjom! Ali, kunem se, to je bio samo nesretni slučaj! To je...

— ... bio najsretniji slučaj u tvom životu, Pete — grubo ga prekine Severn. — Ona je bila jedna od njihovih!

— Jenny?! — osupne se Yope, lica izdužena od prepasti. — O čemu to, do đavola, govoriš?!

— Ona je bila njihov doušnik — objasni mu Severn bez uvijanja. — Njezin je muž bio jedan od Cullaneovih sinova, a ona je starome dostavljala podatke o svemu što bi mi učinili ili govorili, svaki naš plan, svaku pojedinost.

— Ne mogu to povjerovati! — izlane konjušar smeteno. — Ne mogu!

— Pa ipak je tako! — Kad si nas ugledao s balkona, upravo me je namjeravala s konjem otjerati u preriju, namijenivši mi smrt kakvom je i sama poginula!

— Jedna od Cullaneovih! — ponavljao je konjušar tupo, odmahujući glavom. — Ne mogu to vjerovati!

— Hajde, Pete, vrati se na balkon— podsjeti ga Severn na njegovo zaduženje promatrača. — Oni tek što nisu jurnuli na nas! Srećom si, iako nehotice, ipak dao signal. Naši će ih momci spremno dočekati!

* * *

Oštro galopirajući, poput Komanča nisko sagnuti na vratove konja, Cullaneovi su jahači u širokom luku dotutnjali s jugozapada. Tada, dok su se još nalazili izvan puškometa, ljudi na

krovovima kuća Sam Julino zgledaše kako cijela četa skreće ulijevo, jašući usporedno sa zapadnim rubom grada prema sjeveru, zaokrećući iza stare crkve i suzavajući formaciju u obliku klina koji će vrškom probiti tu, prema njihovom očekivanju najslabiju, točku obrane.

Sudden potrči trgom do vodoskoka i šćućuri se tamo u zaklon, gdje su već sa spremnim puškama čekali Turnbull, Ogston i Drew.

Na krovovima kuća ljudi su bili u pripravnosti. Tu je usredotočio vatrenu silu: po tri dobro naoružana čovjeka na svakome od pet krovova. Na posljednjoj, Montoyinoj, kući ležali su u zasjedi Main, Les Lawrence i gradonačelnik Shaerer.

Praćeći pažljivo kako se skupina konjanika primiče njihovu položaju, Main se obrati drugovima:

— Ti, Paul, gađaj u desnu metu, Les u srednju, a ja ću u lijevu. Kad nabrojim tri, pucajte. Jasno?!

Cullaneova se četa približila na pet stotina jarda, zatim na tri, pa na dvije stotine.

— Jedan — reče Main, nemarno i polako.

— Kockaš se s vremenom, ha? — dobaci mu gradonačelnik molećivo.

— Dva — nastavi Main, ne obraćajući pažnju na Shearerovu primjedbu.

Cullaneovi samo što već nisu protutnjali ispod njih, udaljeni jedva stotinjak jarda, kada Main izgovori:

— Tri!

Puške prasnuše u jedan glas. Mete im bijahu tri komada bijelog papira kolčićima pribodena uz tlo; ispod svakoga nalazile su se dvije limenke pune barutnog praha, smještene u rupama natrpanim omanjim gromadama kamenja. Tri nepogrešiva hica aktivirala su te primitivne mine strahovitom eksplozijom upravo u trenutku kad je vrh klina stigao nadomak njima. U hipu zavlada neopisiva panika. Konji se propinjahu izbuljenih očiju, njišteći prestrašeno. Neki su zastali, kao da su naletjeli na zid, izbacujući jahače po deset stopa dalеko u klupka ispremiješanih tijela. Uz kriku i kletve, gušeni uzvitlanom prašinom i izubijani kišom razmrvljenog kamenja, Cullaneovi su se ljudi komešali u potpunoj pometnji. U tom trenutku strijelci na krovovima ustadoše na noge i uzeše iz svih cijevi zasipati uskovitlanu gomilu smrtonosnom tučom olova. Ubitačna vatra petnaest dobrih pušaka, u rukama ljudi koji nemaju što izgubiti, razbila je Cullaneovu hordu poput bijesnog vola koji se razbija o tvrdu klisuru.

Ustrašeni i usplahireni, ljudi i konji očajnički su nastojali da se što prije izvuku iz tog vrzinog kola smrti u koje su uletjeli, dok je njihov razbojnički četovođa poigravao svoga konja oko njih, zamahujući rukom prema stražnjoj strani crkve.

— Skrenite na onu stranu! — čuli su branitelji njegove prodorne povike. — To je zamka!

Ponovo zbijeni u guste redove, odmetnici jurnuše, mamuzajući konje, duž visokog, slijepog stražnjeg zida crkve i skrenuše ulijevo, prema otvoru što je zijevao između kuća na zapadnom rubu grada.

Iza njih, sedmorica njihovih drugova ostade za uvijek ležati na zemlji.

Na sjeverozapadnom uglu trga podignuta je barikada: dvoja teretna kola i u njih nabacane gomile sanduka, buradi, škrinja, polomljenih stolova i ostale drvenarije dovučenih iz kantine i ostalih skladišta, pa čak i vrata izvaljena iz svojih stožera, potpuno su začepili prolaz između crkve i kuća. Iza barikade bila su šćućurena dva muškarca: Tom Long i Stari Paynton. Long je spokojno pušio a Poynton je, pažljivo promatrajući kroz male otvore između dijelova barikade, držao ruku u drvenoj kutiji, položenoj na zemlji između njega i Longa.

Tog trenutka Cullaneovi plaćenici nahrupiše iza ugla crkve, a Poynton ustane i pruži desnu ruku prema Longu. Šutljivi kauboj dotakne užarenim vrškom cigare stijenj šipki dinamita što ga je Poynton uzeo iz kutije i starac gotovo nemarnim pokretom izbaci šišteći eksploziv preko barikade. Ponovo gromoglasni prasak eksplozije razbaca Cullaneove jahače u kaos propetih i povaljenih tjelesa podivljalih konja, koji bijesomučno udarahu kopitima oko sebe.

Long i Poynton potrče tada u zaklon vodoskoka. Iza njih praskao je trominutni stijenj kojega je Long trenutak prije upalio cigarom, držeći je svejednako među zubima.

S druge strane barikade dim se polako razilazio. Cullaneovi se konjanici prèstrojiše, na čelu s mladim Billyjem, lica pocrnjelog od prašine, koji ih, zamahujući rukom, povede u otvoreni juriš na prepreku. Kad su stigli, neprekidno pucajući, do barikade, konjanici se baciše iz svojih sedala i upriješe rukama gurati ustranu kola, kako bi prokrčili otvor kroz koji će ostatak bande protutnjati u grad.

Odjednom sa zemlje sune uvis zaslijepljujući bljesak, a zaglušni tutanj potrese zrak, raznijevši kola u sitno iverje i raskomadavši ljude koji su ih nastojali razmaknuti. Mladom Billyju Cullaneu nije bilo traga, ali kroz uzgibanu prašinu i dim eksplozije već je pokuljao ostatak Cullaneove čete, prilijubljene uz vratove konja, pucajući bjesomučno kroz koprenu izmaglice u mete koje nisu mogli pravo ni razaznati.

— Sada! — poviče Sudden i, zakoračivši naprijed, postavi se pred bujicu konjanika. Njegovi revolveri počnu sijevati u dugom i neprekinutom slijedu pucnjava, otrgnuvši čelnog jahača s konja, prevalivši drugoga nauznak mrtvog iz sedla, oborivši na koljena jednog od konja koji u dalekom luku izbaci jahača točno pred puške ostalih muškaraca. Jer, sada su Long, Poynton, Ogston, Turnbull i Drew stali sučelice napadačima, raširivši se u izduženoj streljačkoj vrsti preko cijelog trga. Neprekidno pucajući iz pušaka i revolvera, oni odmjerenim koracima uzmicahu prema kućama sa strane, prema štaglju i prema kantini, a svaki je njihov metak nepogrešivo pogađao cilj.

— Sklanjajte se! — odjednom vikne Sudden, a glas mu gotovo utone u metežu borbe.

On potrči prema vratima štaglja, koja su se nalazila upravo iza njega, a ostali se raštrkaju na obje strane; Ray Poynton ulijevo, prema zatvoru, a ostali prema kantini. Don ugleda Ogstona, prkosna i izazovna, na sredini trga, kako miče usnama vičući bezglasno, a trenutak poslije kako pada kao vlat trave podrezana kosom, kad ga metak zahvati posred čela. Trčeći prema kantini, Drew omahne i postrance padne na zemlju s metkom u nozi, a Turnbull se okrene i baci se na njega, pokrivajući svojim tijelom dječaka i divlje pucajući u napadače.

To je bilo sve što je Sudden uspio zapaziti, jer se već idućeg trenutka obreo u sjenovitom polumraku štaglja, a na trgu nije više bilo nijednog njegovog čovjeka.

Pritrči k topu, kresnu šibicu o hlače i ubaci raspłamsalo drvce u otvor za potpaljivanje baruta. Cijev bijaše nabijena s dobrih pola funte praha i do grla napunjena čavlima raznih veličina, zavrtnjima, željeznim klinovima, brtvama i ostalom gvožđurijom. Prastara topina grune urnebesnim praskom i, odskočivši natraške, prevrne se u stranu, a zrak ispuni reski fijuk letećih komada gvožđa. Kroz lebdeća povjesma dima Sudden ugleda kako se Cullaneovi konjanici raspršavaju kao pometeni golemom pesnicom; konji i ljudi izranjavani, zasječeni, osakaćeni i oslijepljeni tučom željeznih krhotina. Potom ponovno iziđe u sunčani dan, zajedno s građanima San Jaimea koji sada nastupahu u zbijenim redovima sa svih strana trga na krvavo poprište, sijevajućih pušaka, očiju nagrizanih ljutim barutnim dimom, lica mrkih i ledenih poput osvetničkih anđela smrti.

Vidio je ljude kako padaju pred njim i oko njega, stanovnike San Jaimea i Cullaneove ubojice. Ugledao je i kršnu priliku starca divljih očiju i razbarušene kose, koja mu je vijorila oko glave dok je pretrčavao ugao trga prema zatvoru, pucajući iz revolvera, pa krene prema njemu. Tog trenutka na trijem ispred zatvorske zgrade izide Ray Poynton i, doviknuvši mu nešto, uperi revolver u trčećeg čovjeka.

Ne usporivši, stari Cullane opali metak u Poyntona, odbacivši ga natraške o zid zatvorske zgrade gdje ostade naslonjen, onemoćao, dok mu je oružje spuznulo iz ruke a velika crvena mrlja na prsima sve se više širila. Cullane u nezadrživom kretanju doskoči sa ceste na trijem i pažljivo dva hica u bravu zatvorskih vrata, mahnit

i obeznanjen od želje da oslobodi sina.

— Nije tamo, Cullane!

Suddenov uzvik zaustavi starca na pragu zatvora i on se trenutak ukoči zatim polako okrene. Iz cijevi njegova revolvera još se izvijao vijugavi trak dima, a namrštena mu se lavlja glava s nerazumijevanjem zapilji u šerifa.

— Kako... to... nije tamo? — zagrakše.

— Premjestili smo ga u crkvu! Upropastio si svoje ljude ni za što! Odbaci sad oružje, Cullane... uhapšen si!

Usprkos odjeku pucnjeva i metežu borbe koja je, lako jenjajući, još trajala na trgu, jedan beskrajni trenutak činilo se kao da je nastao grobni muk. Tada starčeve zjenice planuše požarom mahnitog likovanja, i on prodorno krikne:

— Udesi ga, Billy!

Munjevito se okrenuvši, Sudden ugleda iza sebe mladog Billyja Cullanea, krvava i gotovo neprepoznatljiva lica, bezbrojnim ranama rastrgana tijela, s kojeg je odjeća visjela sva u krpama, i slomljenom jednom rukom koja mu se, mlitavo ovješena, klatila sa strane. U drugoj je ruci, međutim, držao uperen revolver, dok su mu oči sijevale istim pomamnim sjajem kao i zjenice njegova oca.

— Crkni, proklet bio! — vrisne mladi ubojica i povuče okidač.

Međutim. Don ga je pretekao za djelić sekunde. Opalivši, bacio se u stranu još dok je dječak izgovarao psovku, svjestan da će starac istog trenutka pucati u njega odostrag.

Sudden pade na zemlju istog trenutka kad je Billy, stojeći na nogama, pogođen pravo među oči, pa se hitro prevrne i okrene prema protivniku iza sebe, pripravan da se suoči s vatrom iz njegova oružja. Ali, nije se začuo nikakav hitac; čulo se samo grcavo i pridavljeno, strahotno krkljanje, i Sudden ugleda starog Cullanea kako teturajući glavinja trijemom, nemoćno grabeći zgrčenim prstima za golemom drškom Bowie noža koja mu je provirivala iz vrata. Tada iz njegovih usta pokulja široki mlaz krvi. Posljednji od Cullaneovih posrne i klone mrtav pred noge čovjeku koji je, na izmaku sila, posljednjom snagom hitnuo na njega svoje britko oružje.

Jednim skokom Sudden se našao uz Poyntona i položio starčevu glavu u krilo. Poyntonove oči bijahu staklaste i prazne, a dah mu je hrapavo šištao u prsima dok je govorio.

— Don... jesam... jesam li ga...?

— Jesi, Ray, pogodio si ga! — reče Sudden blagim glasom. — Bio je to tvoj najbolji pogodak... spasio si mi život!

— Sada, kad to znam... mogu mirno... otići...

— Nećeš ti nikuda otići, stari. Lezi mirno, a ja ću potražiti pomoć.

On pogleda oko sebe. Zaglušna je paljba odjednom prestala i teški se muk nalegao nad gradom. Koprene barutnog dima lijeno su se povijale u nepomičnom zraku, a ispod dovrataka i s krovova polako nailažahu muškarci San Jaimea, zastajkujući kao okamenjeni nad prizorom krvave pogiblje kojom su izborili svoje dostojanstvo i slobodu. Od cijele odmetničke družine ni jedan jedini čovjek nije preživio.

— Don? — jedva čujno zausti starac, i Sudden se prigne niže k njemu da ga bolje čuje. — Don... smijem li te... nešto... pitati...?

— Što god želiš, Ray.

— Ja... prepoznao sam te... napokon... — Starac prigušeno zakašlje, a sitne kapi jasnocrvene krvi orosiše mu raspucale usne. — Ti si... onaj teksaški momak... ti si Sudden, zar ne?

— Jesam. Ipak si me prepoznao.

Starac odahne, gotovo zadovoljan.

— Život... mi se... isplatio... — prošapće — Boriti se ... rame uz rame sa... Suddenom... to vrijedi... ponosim se...

Glava mu pade ustranu a tijelo mlitavo opusti, i Sudden shvati da je starac mrtav. Podigavši oči, on ugleda Mainea i Shearera kako, obasjani suncem, šutke stoje na trgu. Zapazi i oca Malcolma kako pognute glave prolazi među mrtvima, prebirući prstima po krunici. I on odjednom osjeti golemi umor.

— Izgubili smo nekoliko ljudi, Don — reče gradonačelnik. Nadlaktica mu bijaše umazana tamnom mrljom sasušene krvi. — Zalutali metak — objasni, zapazivši Suddenov pogled. — Ništa ozbiljno.

— Ispričajte mi — zatraži Sudden hrapavim glasom.

— Montoya — stade nabrajati Main. — Drew i Turnbull. Uhvatiše ih na otvorenom. Onda, Jesus Rodriguez, pa Ogston... i ovaj stari bacač noževa...

Sudden pogledom obuhvati zgrčenu priliku žilavog starog pomoćnika koji mu je spasio život.

— Donesite lopate — reče oporim glasom. — Čeka nas dosta posla.

Proteklo je sedam dana; San Jaime je ponovo postao ono što je bio: maleni, sneni meksički gradić utonuo u drijemežu sunčeve zapare. Jedino oni koji su doživjeli strahotne dane uništenja Cullaneova plamena zapažali bi tu i tamo poneki ožiljak na licu grada: nove prozore na nekim kućama, pocrnjele zidove na zapadnom krilu crkve gdje je praskao dinamit, i tragove metaka po zidovima od nepečene opeke naokolo trga.

Pokraj vodoskoka okupila se skupinica ljudi, da bi posljednji put pozdravila svog prijatelja. Sudden je već ranije osedlao vranca, a zatim još jednom prošetao gradom, kao da ga sada po prvi put vidi. Kao da su naslućivali da on to ne želi, stanovnici San Jaimea nisu mu se obraćali nijednom riječi, a bojažljiva su se djeca suzdržljivo iz daljine navirivala za stasitim muškarcem koji će zauvijek ostati njihov junak. Sada je bio spreman za odlazak, pa priđe ljudima vodeći za sobom konja.

— Severne — progovori Shearer naglo — nema načina da ti zahvalim za ono što si učinio za...

— Nemoj onda ni pokušavati — prekine ga Sudden, osmjehnuvši se letimično. — Ne, to zaista nije potrebno.

Tada se naglo okrene i jednim skokom baci u sedlo, pa dugim pogledom obuhvati četvoricu ljudi: Shearera, Longa, Maina i oca Malcolma.

— Rick — podsjeti mladoga kockara — uradit ćeš kako sam ti rekao?

— Svakako, Don. Odjahat ću u Tucson i posjetiti Blekea. Kazat ću mu da su Marco i ostali odvedeni u Anahuila City na sud, i da će najvjerojatnije biti tamo i obješeni!

— Daj mu to pismo koje sam mu napisao o tebi.

— Do đavola, Don! — prasne kockar odjednom. —Zašto me ne poslušaš i ne odjašeš zajedno sa mnom?! Pa on očekuje tebe, a ne mene!

— Možda poslije. Malo poslije. Treba da malo razmislim o nekim stvarima... — Sudden je govorio, polako, kao da glasno razmišlja. — Samo... samo da malo razmislim. Čovjek se ne može vječno muvati naokolo... — On zatrese glavom, kao da želi raspršiti misli, pa zatim podigne ruku na pozdrav: — Moram krenuti! Adios!

Taknuvši petama bokove vranca, on ga potjera uskim prolazom između crkve i niza kuća na toj strani. Kako je upravo jahao duboko zasjenjenim prostorom, nitko nije mogao razabrati je li se u prolazu osvrnuo na kuću u kojoj je nekad živjela Jenny.

— O kojem ste to Bleku razgovarali? — želio je da zna Shearer. — Guverneru Blekeu, iz Arizone?

Main kimne.

— Da, Bleke ga je poslao ovamo.

— Bleke?! — poput jeke ponovi Long, snebivajući se.

— Ovamo? — zine gradonačelnik. — Severn? Bleke? Ovamo?

Kockar ponovo kimne, a tog se trenutka Longovo smrknuto lice razvedri i on se otvorenim dlanom pljesne po bedru.

— Eh, sto mu gromova, ljudi! — uzvikne on. — Sada znam! Uvijek mi se činilo da sam već negdje prije čuo za njega! Severn, Severn: podsjetilo me na to Blekeovo ime, Rick! Znate li vi, momci, s kime smo se mi rame uz rame borili? Ne znate?! Onda ću vam ja reći! To je bio čovjek kojeg zovu »Sudden«!

Shearerovo se lice, zapanjeno, izduži, a otac Malcolm kimne glavom kao da je to što je upravo čuo samo potvrđivalo ono što je već poodavno naslućivao. Main se osmjehne.

— Tako je, Tom — reče kratko.

— Ti si ... ti si to znao? — s nevjericom izlane Shearer.

— Sve vrijeme! — potvrdi kockar.

— Prokletstvo, Rick! — prasne gradonačelnik. — Mogao si nam kazati, da... — On se namršti, kao da mu se nametnula neka nova misao. — Ali, čekaj... nisam li čuo da je Sudden mrtav? Da je ubijen, negdje u Arizoni?

— Možda si i čuo — spokojno odgovori Main. — Ali, tko god to rekao, prevario se. Eno, tamo ti je dokaz!

On mahne glavom prema otvorenom prostoru koji se nazirao između zgrada na jugozapadnom uglu grada. Bilo je to groblje gdje su bili ukopani poginuli iz klana Cullaneovih, kao i oni građani San Jaizhea koji su s njima morali krenuti na daleki put tog sudbonosnog jutra, unatrag šezdeset dana. Tu se nalazio i jedan samotni humak, prekriven naramkom divnog cvijeća; ali, nitko od njih nije vidio Suddena da bi okitio taj samotni humak, niti je itko znao koliko je on vremena, u nijemoj tišini, zakriljen noćnim nebom, proveo uz grob Jenny Cullana.

- KRAJ -

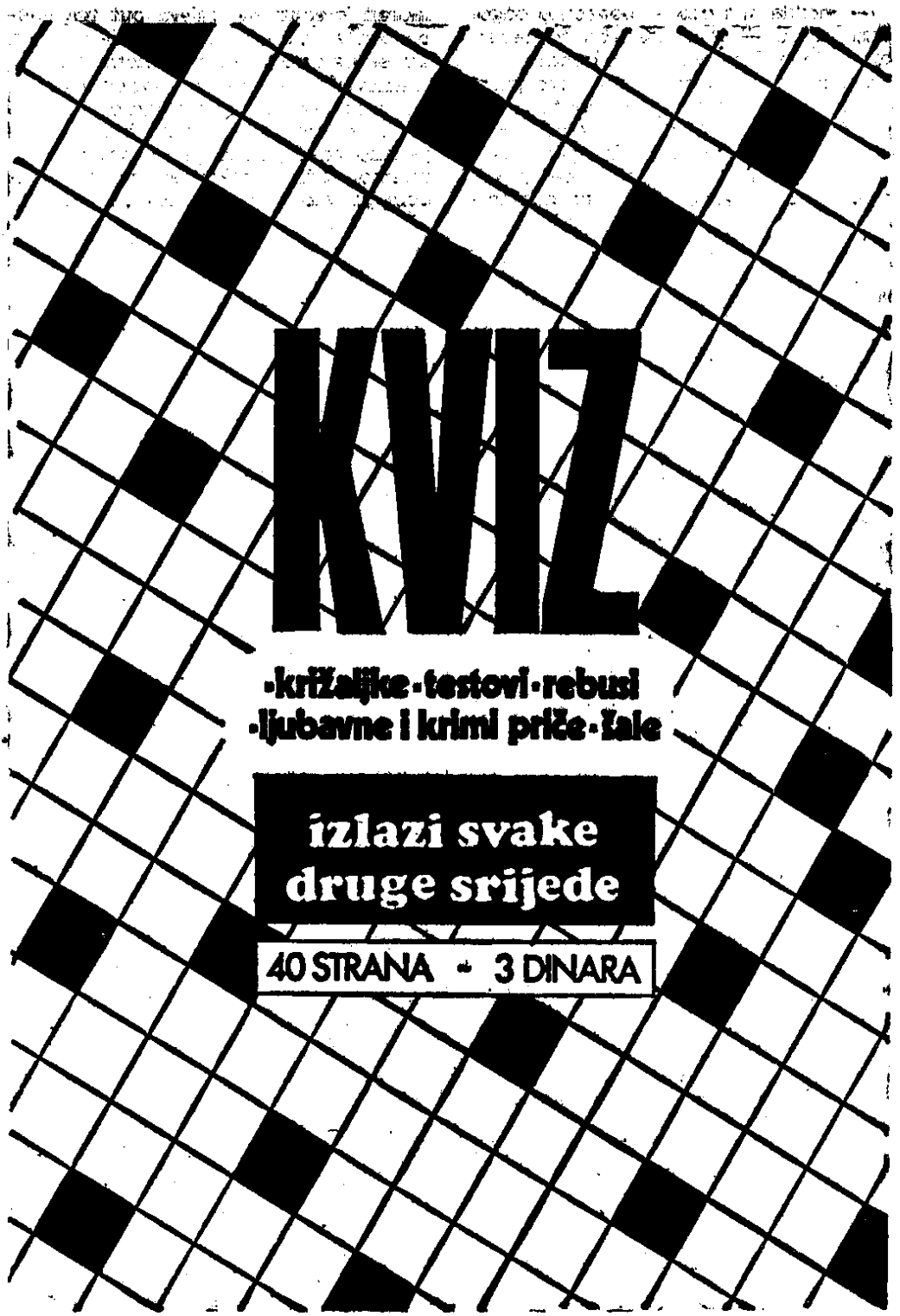
KVIZ
•križaljke•testovi•rebusi
•ljubavne i krimi priče•šale
izlazi svake
druge srijede
40 STRANA • 3 DINARA

DOSAD IZAŠLI ROMANI NOVE SERIJE »LASO«

63. J. Gilmoor: LOV NA SVJEDOKE
64. C. Hunter: ALI TADA SE POJAVIO SAM
65. F. Glaser: VRIJEME OBRAČUNA
66. F. Short: NI PAKAO ME NEĆE
67. R. Ullman: JACKSONOV KLAN
68. G. Lord: TAJNI TOVAR
69. W. O'Connor: STOTINU DANA PAKLA
70. F. Short: SKINITE HULJU IZ SEDLA
71. A. C. Morgan: REVOLVERAŠI SU ČEKALI
72. L. L'Amour: BRAĆA SACKET
73. H. Werner: ZLOČIN OTACA
74. L. Walles: U OLOVNOJ OLUJI
75. C. Martin: IZASLANICI PAKLA
76. R. McLeod: TEŽAK PUT DO MEKSIKA
77. R. Hogan: OVAJ GRAD PRIPADA JESSUPOVIMA
78. S. C. Lawrence: TEKSAŠANIN
79. Paul Evan Lehman: PAKAO U NOVOM MEKSIKU
80. H. S. Sharon: DRUŽINA SMRTI
81. L. Ernenwein: SNJEŽNI JAHAČI
82. L. L'Amour: UTAH BLAINE
83. F. Short: ZAŠTITNIK IZ TEKSASA
84. Hal Warner: LEŠINARI TONTO BASINA
85. John Gilmoor: PAKLENA PJESMA PUSTINJE
86. William O'Connor: DVOBOJ S PRIJATELJEM
87. Al Cody: NA STRANI INDIJANACA
88. Jim Sheridan: NAMAMI VUKOVE U ZAMKU
89. H. S. Sharon: SMRTI U SUSRET
90. H. S. Sharon: ĐAVOLJI RANČ
91. Clay Hunter: USAMLJENIK S RIO BRAVA
92. Robert Ullman: MOHIKANINA DRUŽBA
93. H. S. Sharon: LOV NA DOLAR
94. Robert Ulmman: ŠANSA ZA BENA
95. Shepard Rifkin: PUT KINGA FISHERA
96. L. L'Amour: DOLINA MIRA
97. H. Haton: KONJANICI IZ PAKLA
98. B. Arthur: DVA REVOLVERA
99. Dudley Dean: TVRD ORAH
100. D. B. Newton: POVRATAK OSVETNIKA
101. H. S. Sharon: OSVETA BUNTOVNIKA
102. H. S. Sharon: PLJAČKA U LOS ALAMOSU
103. J. T. Edson: ČOVJEK KALIBRA 44
104. Matt Chisholm: POBJEDA MCALLISTEROVIH
105. Lee Martin: ZLODUH SANTA RITA
106. Robert Ullman: KOLORADO KID
107. Bill Fargo: OTMJENI PLJAČKAŠI
108. Matt Chisholm: CRNI KAUBOJ
109. Frederick H. Cristian: DOUŠNIK

U PRIPREMI:

110. U. H. Wilken: GROBAR JOE

KOD VAŠEG PRODAVAČA NOVINA

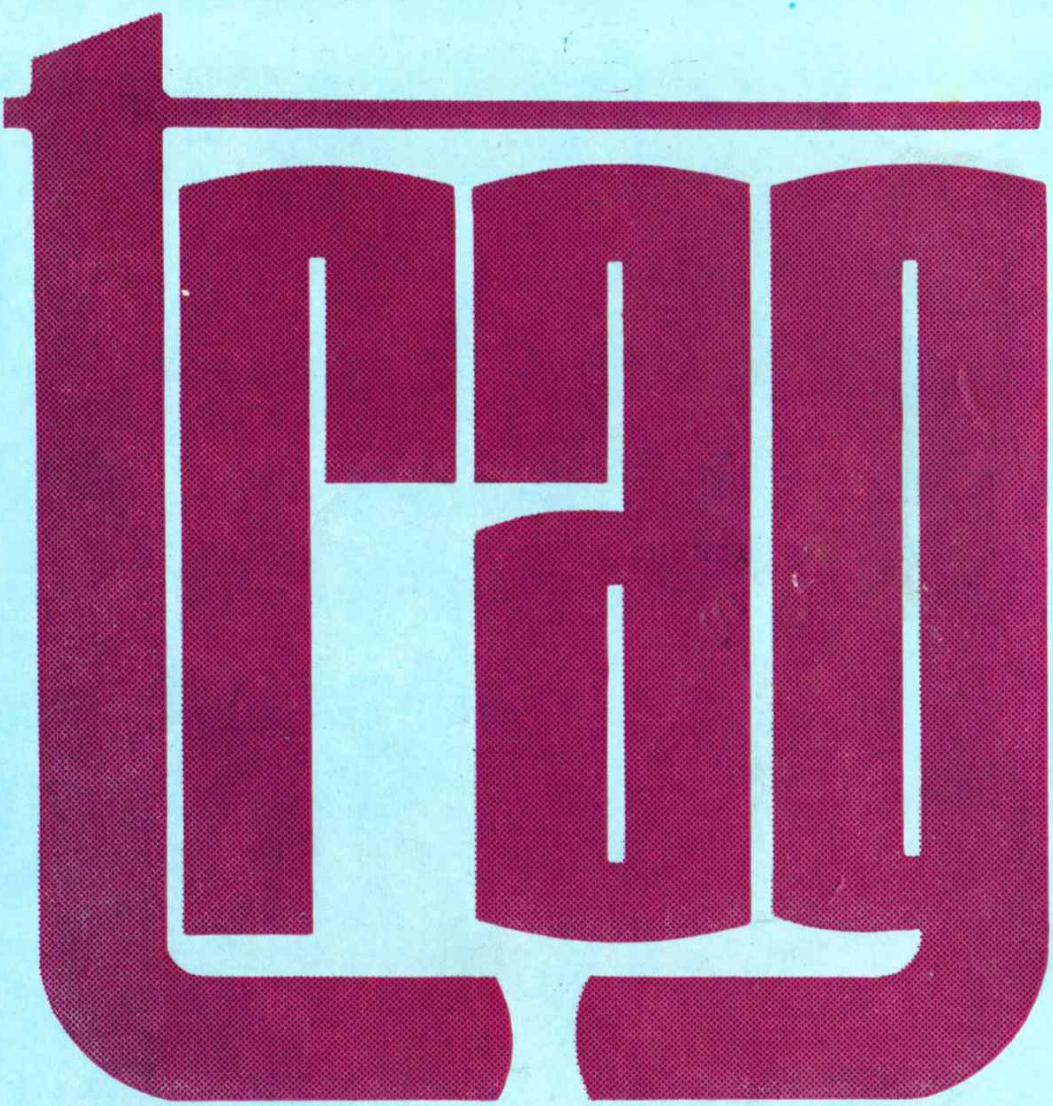

BIBLIOTEKA KRIMINALISTIČKO
– LJUBAVNIH ROMANA